

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Maja MÜLLER

**POZNAVANJE EVROPSKEGA DIVJEGA PRAŠIČA
(*Sus scrofa L.*) PRI UČENCIH IN DIJAKIH**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Maja MÜLLER

**POZNAVANJE EVROPSKEGA DIVJEGA PRAŠIČA (*Sus Scrofa L.*)
PRI UČENCIH IN DIJAKIH**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

KNOWLEDGE ABOUT THE EUROPEAN WILD BOAR (*Sus scrofa L.*) AMONG ELEMENTARY AND HIGH SCHOOL STUDENTS

GRADUATION THESIS
Higher professional studies

Ljubljana, 2016

Diplomsko delo posvečam sinu Patricku.

Ko hodiš, pojdi zmeraj do konca. Spomladi do rožne cvetice, poleti do zrele pšenice, jeseni do polne police, pozimi do snežne kraljice, v knjigi do zadnje vrstice, v življenju do prave resnice, v sebi do rdečice čez eno in drugo lice. A če ne prideš ne prvič, ne drugič do krova in pravega kova poskusi: vnovič in zopet in znova (T. Pavček).

Diplomsko delo je zaključek visokošolskega strokovnega študija kmetijstva – zootehnika. Opravljeno je bilo na Katedri za znanosti o rejah živali Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Podatke smo črpali iz anket, ki so bile opravljene z učenci osnovnih šol Trebnje, Dr. Pavla Lunačka v Šentrupertu, Dr. Franceta Prešerna v Ribnici pri Kočevju, Milana Jarca v Črnomlju in dijaki na gimnazijah Jožeta Plečnika v Ljubljani, Gian Rinaldo Carli v Kopru, Kočevje, Novo Mesto ter Srednji šoli Črnomelj.

Komisija za dodiplomski študij Oddelka za zootehniko je dne 1.4.2016 za mentorja diplomskega dela imenovala doc. dr. Dušanko Jordan in za somentorja mag. Andreo Premik Banič.

Recenzentka: doc. dr. Vida Rezar

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Andrej LAVRENČIČ

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Članica: doc. dr. Dušanka JORDAN

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Članica: mag. Andrea PREMIK BANIČ, prof. biol.

Izobraževalno društvo Noetova šola, Izobraževanje za dobrobit živali,
Ljubljana

Članica: doc. dr. Vida REZAR

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je naloga rezultat lastnega raziskovalnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravici shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu prek Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Maja Müller

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Vs
DK	UDK 599.731.111(043.2)=163.6
KG	divji prašič/ <i>Sus scrofa</i> L./biologija/etologija/lastnosti/škoda/ankete/
KK	AGRIS L20/8810
AV	MÜLLER, Maja
SA	JORDAN, Dušanka (mentor)/PREMIK BANIČ, Andrea (somentor)
KZ	SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI	2016
IN	POZNAVANJE EVROPSKEGA DIVJEGA PRAŠIČA (<i>Sus scrofa</i> L.) PRI UČENCIH IN DIJAKIH
TD	Diplomsko delo (Visokošolski strokovni študij)
OP	XII, 90 str., 23 pregl., 26 sl., 1 pril., 105 vir.
IJ	sl
JJ	sl/en
AI	Številčnost evropskega divjega prašiča (<i>Sus scrofa</i> L.) se iz leta v leto povečuje zaradi česar divji prašič v kmetijstvu povzroča, v primerjavi z drugimi prostoživečimi živalmi, največ škode. Po drugi strani ima pomemben vpliv predvsem na stanje ter razvoj kopenskih ekosistemov. V diplomski nalogi smo želeli proučiti poznavanje in odnos do divjega prašiča pri učencih in dijakih živečih v različnih geografskih okoljih (urbano/ruralno). Anketiranje smo izvedli v Novomeški, Kočevsko-Belokranjski, Primorski in Ljubljanski regiji. V raziskavo so bile vključene štiri osnovne in pet srednjih šol. Vprašalnik je skupno izpolnilo 481 anketirancev, od tega 261 (54 %) šestošolcev in 220 (46 %) dijakov prvega letnika. Ugotovili smo, da na znanje o divjem prašiču značilno vpliva predvsem šola ($P < 0,05$), izjemoma okolje in spol. Kljub temu da so srednješolci pokazali več znanja o divjem prašiču, je poznavanje divjega prašiča pri osnovnošolcih boljše, kot smo pričakovali. Na odnos do živali in divjih prašičev sta značilno vplivala ($P < 0,05$) predvsem šola in spol. Medtem ko srednješolci in dečki nimajo posebnega odnosa do živali, imajo osnovnošolci in deklice živali radi. Več osnovnošolcev divjega prašiča ne mara in se ga boji. V izraženih stališčih do divjega prašiča glede na šolo, okolje in spol v večini primerov ni bilo značilnih razlik ($P > 0,05$). So se pa osnovnošolci značilno bolj strinjali s trditvijo, da je divji prašič človeku nevaren in da se njihovo število povečuje, medtem ko so se srednješolci bolj zavedali pomembnosti vloge divjega prašiča s stališča ohranjanja biološke pestrosti.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Vs

DC UDC 599.731.111(043.2)=163.6

CX wild boar/*Sus scrofa* L/biology/ethology/characteristics/damage/questionnaires

CC AGRIS L20/8810

AU MÜLLER, Maja

AA JORDAN, Dušanka (supervisor)/PREMIK BANIČ, Andrea (co-supervisor)

PP SI-1230 Domžale, Groblje 3

PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Animal Science

PY 2016

TI KNOWLEDGE ABOUT THE EUROPEAN WILD BOAR (*Sus scrofa* L.)
AMONG ELEMENTARY AND HIGH SCHOOL STUDENTS

DT Graduation Thesis (Higher professional studies)

NO XII, 90 p., 23 tab., 26 fig., 1 ann., 105 ref.

LA sl

AL sl/en

AB Population size of European wild boar (*Sus scrofa* L.) is increasing each year which results in the highest agricultural damage compared to the other wild animals. On the other hand it has a significant influence, specially on the condition and development of terrestrial ecosystems. In this study we wanted to analyse the knowledge and attitude to the European wild boar among elementary and high school students living in urban or rural areas. The research was conducted with the use of questionnaire in Novo mesto, Kočevsko-Belokranjska, Primorska and Ljubljana region. Four elementary and five high schools were involved in this study. In total, 481 participants fulfilled the questionnaire, 261 (54 %) primary school students and 220 (46 %) high school students. We found out that students' knowledge about the wild boar was significantly influenced ($P < 0.05$) mainly by school, and seldom by environment or gender. Even though high school students showed better knowledge about the wild boar, the knowledge among elementary school students was better than expected. An attitude to the animals in general and to the wild boar was significantly influenced ($P < 0.05$) mainly by school and gender. While high school students and males did not have any special attitude to the animals, elementary students and females liked them. More elementary students did not like the wild boar and even feared it. School, environment and gender had mostly no significant influence ($P > 0.05$) on the expressed point of views to the wild boar. However, elementary school students agreed significantly more on the statements, that wild boar is dangerous to a man and that its population size is increasing, while high school students had greater awareness about the importance of the wild boar from the biodiversity point of view.

KAZALO VSEBINE

	Ključna dokumentacijska informacija (KDI).....	III
	Key words documentation (KWD).....	IV
	Kazalo vsebine.....	V
	Kazalo preglednic.....	VIII
	Kazalo slik.....	X
1	UVOD.....	1
2	PREGLED OBJAV	2
2.1	ZGODOVINA DIVJEGA PRAŠIČA V SLOVENIJI.....	2
2.2	RAZŠIRJENOST IN ŽIVLJENJSKI PROSTOR DIVJEGA PRAŠIČA.....	2
2.3	BIOLOGIJA DIVJEGA PRAŠIČA.....	5
2.3.1	Sistematska uvrstitev	5
2.3.2	Telesne značilnosti divjega prašiča	5
2.3.2.1	Telesna masa.....	6
2.3.2.2	Noge.....	7
2.3.2.3	Glava.....	8
2.3.2.4	Zobovje	9
2.3.2.5	Odlakanost in barva	10
2.3.2.6	Čutila.....	11
2.4	OBNAŠANJE DIVJEGA PRAŠIČA	12
2.4.1	Dnevno-nočna aktivnost.....	12
2.4.2	Nega telesa	13
2.4.3	Socialna organiziranost	13
2.4.4	Razmnoževanje	14

2.4.4.1	Spolno obnašanje	14
2.4.4.2	Prasitev in velikost gnezda	16
2.5	PREHRANA DIVJEGA PRAŠIČA	16
2.6	POZITIVNA IN NEGATIVNA VLOGA DIVJEGA PRAŠIČA	18
2.6.1	Ekosistemska vloga	18
2.6.2	Škoda, ki jo povzroča divji prašič	19
2.6.3	Divji prašič kot prenašalec bolezni	23
2.7	UPRAVLJANJE Z DIVJIM PRAŠIČEM	23
2.7.1	Zgodovina upravljanja z divjim prašičem	23
2.7.2	Upravljanje z divjim prašičem danes	24
2.7.3	Dokrmeljevanje divjega prašiča.....	25
2.8	NARAVNI SOVRAŽNIKI DIVJEGA PRAŠIČA.....	27
2.9	ODNOS DO DIVJEGA PRAŠIČA	27
3	MATERIAL IN METODE	29
3.1	MATERIAL.....	29
3.1.1	Zbiranje podatkov	29
3.2	METODE.....	30
3.2.1	Ureditev podatkov	30
3.2.2	Statistična obdelava podatkov	31
4	REZULTATI.....	34
4.1	OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH.....	34
4.2	VIR INFORMACIJ O DIVJEM PRAŠIČU	35
4.2.1	Pridobitev informacij o divjem prašiču	35
4.2.2	Kje ste videli divjega prašiča	37
4.3	POZNAVANJE DIVJEGA PRAŠIČA	38

4.3.1	Območje divjega prašiča	38
4.3.2	Splošna vprašanja o divjem prašiču	39
4.3.3	Vprašanja o telesnih značilnostih divjega prašiča	41
4.3.4	Vprašanja o življenju divjega prašiča	44
4.3.5	Vprašanja o razmnoževanju divjega prašiča	46
4.3.6	Vprašanja o prehrani divjega prašiča	48
4.3.7	Vprašanja o lastnostih divjega prašiča	50
4.4	ODNOS DO ŽIVALI IN DIVJEGA PRAŠIČA	52
4.4.1	Odnos do živali.....	52
4.4.2	Odnos do divjih prašičev	54
4.4.3	Zakaj ravno takšen odnos do divjih prašičev	56
4.4.4	Izražanje stališč do divjega prašiča	57
5	RAZPRAVA IN SKLEPI.....	65
5.1	RAZPRAVA.....	65
5.2	SKLEPI.....	72
6	POVZETEK	73
7	VIRI	76

ZAHVALA

PRILOGE

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Znanstvena klasifikacija divjega prašiča (Krže, 1982)	5
Preglednica 2:	Osnovni podatki o anketirancih	34
Preglednica 3:	Vpliv šole in okolja na odgovore "Kje ste dobili informacije o divjem prašiču?"	36
Preglednica 4:	Število (N) in delež (%) odgovorov na vprašanje "Kje ste dobili informacije o divjem prašiču?" glede na šolo in okolje	36
Preglednica 5:	Vpliv spola na odgovore pri vprašanju "Kje ste videli divjega prašiča?"	37
Preglednica 6:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanju "Ali je kraj oz. pokrajina v kateri živite območje divjega prašiča?"	38
Preglednica 7:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri splošnih vprašanjih o divjem prašiču	40
Preglednica 8:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o telesnih značilnostih divjega prašiča	43
Preglednica 9:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o življenju divjega prašiča	45
Preglednica 10:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o razmnoževanju divjega prašiča	47
Preglednica 11:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o prehrani divjega prašiča	49
Preglednica 12:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o lastnostih divjega prašiča	51
Preglednica 13:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o odnosu do živali	52
Preglednica 14:	Vpliv šole in spola na odgovore pri vprašanju "Kakšen je tvoj odnos do živali?"	53
Preglednica 15:	Število (N) in delež (%) podanih odgovorov na vprašanje "Kakšen je tvoj odnos do živali?" glede na šolo in spol	54

Preglednica 16:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanju "Kakšen je tvoj odnos do divjih prašičev?"	55
Preglednica 17:	Število (N) in delež (%) podanih odgovorov na vprašanje "Kakšen je tvoj odnos do divjega prašiča?" glede na šolo, okolje in spol.....	55
Preglednica 18:	Vpliv šole na odgovore pri vprašanju "Zakaj meniš, da je tvoj odnos do divjih prašičev ravno takšen?"	57
Preglednica 19:	Število (N) in delež (%) podanih odgovorov na vprašanje "Zakaj meniš, da je tvoj odnos do divjih prašičev ravno takšen?" glede na šolo	57
Preglednica 20:	Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri izražanju stališč do divjega prašiča	60
Preglednica 21:	Ocenjene srednje vrednosti ocene stališča do divjega prašiča glede na šolo (LS means $\pm$ SE).....	61
Preglednica 22:	Ocenjene srednje vrednosti ocene stališča do divjega prašiča glede na okolje (LS means $\pm$ SE).....	61
Preglednica 23:	Ocenjene srednje vrednosti ocene stališča do divjega prašiča glede na spol (LS means $\pm$ SE).....	62

KAZALO SLIK

Slika 1:	Razširjenost divjega prašiča v Sloveniji in relativne gostote (Stergar in sod., 2009: 374).....	4
Slika 2:	Divji prašič (<i>Sus scrofa</i> L.) (Lovska zveza Slovenije, 2015)	6
Slika 3:	Stopalo divjega prašiča (Mehle, 2007).....	8
Slika 4:	Sled divjega prašiča (Mehle, 2007).....	8
Slika 5:	Oblika glave divjega prašiča (Migos, 2014, cit. po Bradač, 2014)	9
Slika 6:	Lobanja divje svinje z zgornjimi podočniki (brusilci) (Swindle, 2010).....	10
Slika 7:	Obarvanost divjega prašiča (Pap, 2014, cit. po Krže, 2014)	11
Slika 8:	Dobro obiskan čohalnik (Avbar, 2013, cit. po Krže, 2013)	13
Slika 9:	Hrast z želodom je pomemben vir hrane za divjega prašiča (Veterinik in Mehle, 2011)	17
Slika 10:	Divji prašiči v svetlem delu dneva, v bližini kmetijskih in urbanih predelov (Sila in Koren, 2011).....	20
Slika 11:	Divji prašič med prehranjevanjem na žitnem polju (Nagel, 2014, cit. po Krže, 2014).....	21
Slika 12:	Sveže razrit travnik (Veterinik in Mehle, 2011).....	21
Slika 13:	Ocena škode, ki jo je povzročil divji prašič v Sloveniji (Jerina, 2006; Marenče, 2009; Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2011; Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2012; ZGS, 2013a do 2013m; ZGS, 2014a do 2014o; ZGS, 2015a do 2015m; ZGS, 2016a do 2016o).....	22
Slika 14:	Privabljalna in preprečevalna krmišča divjih prašičev morajo biti poleti založena s krmo (Hafner, 2015)	27
Slika 15:	Delež odgovorov na vprašanje "Kje ste dobili informacije o divjem prašiču?"	35
Slika 16:	Delež odgovorov na vprašanje "Kje ste videli divjega prašiča?" glede na spol	38
Slika 17:	Delež nikalnih odgovorov na vprašanje "Ali je kraj oz. pokrajina, v kateri živite, območje divjega prašiča?" glede na šolo, okolje in spol.....	39

Slika 18: Delež pravilnih odgovorov na vprašanja "Katera je po tvojem mnenju človeku najbolj nevarna žival?" glede na okolje in "Katera slika predstavlja divjega prašiča?" glede na šolo	41
Slika 19: Delež pravilnih odgovorov na vprašanja o telesnih značilnostih divjega prašiča glede na šolo.....	44
Slika 20: Delež pravilnih odgovorov na vprašanja o razmnoževanju divjega prašiča glede na šolo, okolje in spol	48
Slika 21: Delež pravilnih odgovorov na vprašanje "Divji prašič je rastlinojed, mesojed, vsejed, vegan?" glede na šolo	49
Slika 22: Delež pravilnih odgovorov na vprašanja o lastnostih divjega prašiča glede na šolo in spol.....	52
Slika 23: Ocene stališč po posameznih trditvah	58
Slika 24: Ocenjene srednje vrednosti (LS mean $\pm$ SE) ocene stališča "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" glede na interakcijo med okoljem in spolom. Značilne razlike označujejo različne črke (a,b)	62
Slika 25: Ocenjene srednje vrednosti (LS mean $\pm$ SE) ocene stališča "Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti" glede na interakcijo med okoljem in spolom. Značilne razlike označujejo različne črke (a, b)	63
Slika 26: Ocenjene srednje vrednosti (LS mean $\pm$ SE) ocene stališča "Sobivanje z divjim prašičem je možno" glede na interakcijo med okoljem in spolom	64

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

KGZS Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

LUO Lovsko upravljavsko območje

M Moški

OŠ Osnovna šola

RO Ruralno okolje

SŠ Srednja šola

TV Televizija

UO Urbano okolje

ZOO Živalski vrt

Ž Ženska

1 UVOD

Že pred več kot tridesetimi leti je Krže (1982) zapisal, da si od prostoživečih vrst divjih živali zasluži posebno pozornost prav divji prašič. Je druga najpomembnejša lovna vrsta divjadi v Sloveniji (Jonozovič in sod., 2011) in pa tudi daljni prednik našega domačega prašiča (Krže, 1982). Uspešno se je prilagodil življenjskim razmeram v kulturni krajini in danes spada med tiste vrste divjadi, ki najuspešnejše kljubujejo antropogenim pritiskom. Ta dosežek mu omogočajo socialno organizirano življenje, visok reproduktivni potencial, velik bivalni okoliš, generalistična omnivorna prehranska strategija, zmožnost specializacije na energijsko bogate vire hrane in inteligenca (Jerina, 2006). S svojim neverjetnim spominom sodijo med najbolj inteligentne živalske vrste (Krže, 1982).

Divji prašič poseljuje 55 % ozemlja Slovenije njegov potencialni habitat pa obsega 67 % ozemlja države. Njegova že tako velika številčnost se iz leta v leto še povečuje. V zadnjih 40. letih se je njegova populacija povečala kar za 20 krat. Zaradi izjemne prilagodljivosti se dandanes prostorsko širi tudi na habitate, ki so bili do nedavnega smatrani kot povsem neprimerni za to vrsto. Zaradi ritja po različnih površinah in s prehranjevanjem s kmetijskimi kulturami povzroča v kmetijstvu, v primerjavi z drugimi prostoživečimi živalmi, največ škode. Po drugi strani ima divji prašič nenadomestljivo vlogo v ekosistemu, saj z ritjem izboljšuje razmere za kaljivost semen različnih rastlinskih vrst in zmanjšuje številčnost škodljivih žuželk, kot je npr. majski hrošč, prehranjuje se z rastlinami, ki ogrožajo pomlajevanje gozda, prehranjuje se z mrhovino ter predstavlja vir hrane za velike zveri. Zaradi naštetih razlogov se ga je posledično prijelo ime "ekosistemski inženir". In prav zaradi te gospodarsko-ekonomske in ekosistemske vloge divjega prašiča je zgodnje poznavanje te vrste živali izjemnega pomena.

Namen diplomske naloge je bil s pomočjo ankete preveriti poznavanje in odnos do evropskega divjega prašiča pri učencih 6. razreda osnovne in 1. letnika srednje šole in ugotoviti ali na poznavanje in odnos do te živalske vrste vplivajo različni parametri, kot so starost (osnovna, srednja šola), spol in okolje (urbano, ruralno).

2 PREGLED OBJAV

2.1 ZGODOVINA DIVJEGA PRAŠIČA V SLOVENIJI

Kryštufek (1991) poroča, da so se predniki divjega prašiča prvič pojavili v oligocenu. Prve podatke o tej številčni divjadi na ozemlju tedanje Kranjske nam je v svojem slovitem delu »Slava Vojvodine Kranjske« zapustil Valvasor (Krže, 1983), kjer med drugim omenja številčnost divjih prašičev, njihovo izredno maso in velikost (Krže, 1982). Krže (1982) sklepa, da so bili divji prašiči takrat na Kranjskem dokaj številni.

2.2 RAZŠIRJENOST IN ŽIVLJENJSKI PROSTOR DIVJEGA PRAŠIČA

S temeljno-bioloških in upravljaljskih vidikov je poznavanje območij razširjenosti in gostot populacij prostoživečih živali, predvsem parkljarjev, zelo pomembno, saj imajo parkljarji pomembno ekostistemsko vlogo (npr. vplivi na obnovo in dinamiko gozda, prehrana velikim zverem) in velik gospodarski pomen (lovstvo in škoda na kmetijskih in gozdnih zemljiščih) (Stergar in sod., 2009).

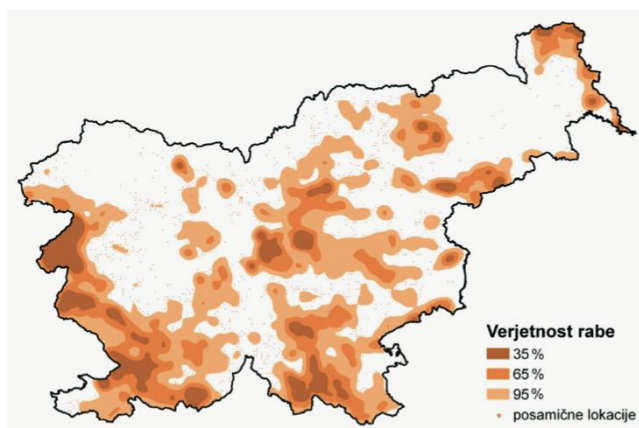
Divji prašič je z izjemo severa Skandinavije razširjen po vsej Evropi, večjemu delu Azije in severu Afrike (Stergar, 2014). Je ena najuspešnejših sinantropičnih (na življenje z ljudmi prilagojenih) vrst prostoživečih živali (Jerina, 2006; Barrios-Garcia in Ballari, 2012) in spada med sesalce z enim največjih arealov razširjenosti (Barrios-Garcia in Ballari, 2012). Njegova številčnost in območje razširjenosti sta se v številnih evropskih državah, vključno s Slovenijo, v zadnjih desetletjih močno povečali (Jerina, 2006). V Sloveniji se je populacija v 40. letih povečala kar za 20 krat (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2012). Konstantno porast gostote divjih prašičev so z analizo lovskih plenov in tendenco lovske populacije 18 evropskih držav od leta 1982 do leta 2012 potrdili tudi Massei in sod. (2015).

Razlogi za izjemno hitro rast populacije izhajajo iz ekološko-bioloških značilnosti vrste, kot so izjemna inteligentnost, visok razmnoževalni potencial (Stergar, 2014), vzdržljivost in odpornost (Barrios-Garcia in Ballari, 2012), izjemna prilagodljivost na različne okoljske spremembe in tudi na človekove aktivnosti (Stergar, 2014). V Sloveniji je divji prašič predvsem divjad mešanih gozdov. Nahaja se tam, kjer so tla humozna (Krže, 1983).

Poseljuje listnate gozdove, ustrezajo pa mu tudi obsežnejša močvirja. Najdemo ga tako v obalnem kot tudi v visokogorskem okolju Slovenije (Jonozovič in sod., 2011), kjer živi do gozdne meje (Lovska zveza Slovenije, 2015). Prostorska razporeditev in lokalne gostote divjega prašiča so zelo odvisne od prehranske zmogljivosti prostora (Jerina, 2006). Prehrana divjega prašiča je zelo pestra (Krže, 1983), pogosto se prehranjuje v bližini nasadov bukev, hrasta, domačega kostanja (Krže, 1983; Jerina, 2006) in različnih vrst divjih sadnih dreves (Krže, 1983). Kljub temu, da je ta vrsta zelo prilagodljiva, je gostota divjega prašiča največja na območjih:

- z večjo razpoložljivostjo energijsko bogate hrane (odrasli sestoji listavcev, krmišča) in dostopnostjo kritja (kmetijske površine blizu gozda, površine v zaraščanju),
- kjer so temperature visoke, zime mile, z malo snega (verjetnost rabe narašča s temperaturo in upada s količino padavin) (Jerina, 2006).

Iz karte območja razširjenosti divjega prašiča v Sloveniji (slika 1) je razvidno, da so populacijska območja teh živali sicer precej razdrobljena, vendar se pojavljajo skorajda po vsej Sloveniji (Stergar in sod., 2009). Jerina (2006) je izvedel habitatno raziskavo divjega prašiča v Sloveniji in je z analizo lokacij odvzema ugotovil, da divji prašiči poseljujejo okoli 55 % ozemlja Slovenije, njihov potencialni habitat pa naj bi z naraščanjem temperatur, gozdnatosti in izginjanjem iglavcev zavzemal 67 % ozemlja države.

Slika 1: Razširjenost divjega prašiča v Sloveniji in relativne gostote (Stergar in sod., 2009: 374)

Glede na trende spreminjanja okolja, kot so globalno segrevanje, povečevanje deleža listavcev na račun zmanjševanja deleža jelke in smreke (Jerina, 2006) in s tem posledično ponovne pogozditve in povečanje letine oz. obroda ter dodatnega krmljenja, ki ga izvajajo lovci (Massei in sod., 2015), se raziskovalci strinjajo, da se bo divji prašič še naprej prostorsko in številčno širil (Jerina, 2006; Massei in sod., 2015). To je potrdil tudi Stergar (2014), ki navaja, da divji prašiči pospešeno osvajajo nova območja in poseljujejo habitate, ki so bili do nedavnega smatrani kot povsem neprimerni za to vrsto. Naselili so celo parkovne gozdove v nekaterih evropskih mestih, na ljubljanskem Golovcu pa so že nekaj let redni obiskovalci. Tudi Cahill in sod. (2012) potrjujejo prisotnost divjih prašičev v mestnih območjih in obenem poročajo, da je do leta 2010 vsaj 44 mest iz 15 različnih držav (Belgije, Francije, Nemčije, Španije, Velike Britanije, Italije, Poljske, Romunije, Izraela, Indije, Japonske, Koreje, Kitajske, Singapura in Združenih držav Amerike) poročalo o prisotnosti te živalske vrste v mestnih in primestnih območjih, na katero naj bi vplivala predvsem paralelna rast mestnih območij in populacije divjih prašičev. Pomemben dejavnik, ki privablja divje prašiče v predmestno okolje, je tudi antropogeni izvor hrane (namerno krmljenje s strani človeka, iskanje hrane po smetnjakih). V španskem narodnem parku Collesrola, nahajajočem se znotraj metropolskega območja Barcelone, so se divji prašiči prav zaradi neposrednega krmljenja okoliških prebivalcev privadili tako na ljudi kot na mestno okolje.

2.3 BIOLOGIJA DIVJEGA PRAŠIČA

2.3.1 Sistematska uvrstitev

V drugi polovici 18. stoletja je švedski znanstvenik Karl Linné razvrstil mnogo živali v pregleden znanstveni sistem. Leta 1758 je tudi divjemu prašiču dodelil še danes mednarodno veljavno znanstveno ime *Sus scrofa* L. (preglednica 1) (Krže, 1982).

Preglednica 1: Znanstvena klasifikacija divjega prašiča (Krže, 1982)

Raven	Slovensko ime	Latinsko ime
Poddeblo	Vretenčarji	<i>Vertebrata</i>
Razred	Sesalci	<i>Mammalia</i>
Red	Sodoprstni kopitarji ali parkljarji	<i>Arctiodactyla</i>
Podred	Neprežvekovalci	<i>Suiformes (Nonruminantia)</i>
Družina	Svinje	<i>Suidae</i>
Rod	Prašič	<i>Sus</i>
Vrsta	Divji prašič	<i>Sus scrofa</i> Linné

2.3.2 Telesne značilnosti divjega prašiča

Trup divjega prašiča (slika 2) je ozek in stisnjen (Krže, 1982), opisan tudi kot klinast (Krže, 1983) ter dolg do 200 cm (Divji prašič, 2016). Rep je dolg do 20 cm (Divji prašič, 2016) in se konča s čopom dlake (Kryštufek, 1991). Povprečna življenjska doba divjega prašiča je osem do deset let (Kryštufek, 1991; Lovska zveza Slovenije, 2015).

Slika 2: Divji prašič (*Sus scrofa* L.) (Lovska zveza Slovenije, 2015)

2.3.2.1 Telesna masa

Telesna masa je pri večini živalskih vrst eden najpomembnejših dejavnikov vitalnosti in je povezana z mnogimi ekološko-biološkimi značilnostmi vrste. Ima velik vpliv na zdravstveno stanje, reproduktivni potencial, mobilnost vrste ipd. Telesna masa niha od 70 do 250 kg (Mehle in sod., 2007), odvisno od geografskih podvrst (Krže, 1982). Med okoljskimi dejavniki imajo največji vpliv na telesno maso divjega prašiča povprečna letna količina padavin, delež kmetijskih in travnatih površin ter odraslih listavcev (potencialni vir semen, ki vsebujejo veliko maščobe) (Stergar in sod., 2011). Med individualnimi značilnostmi osebka je telesna masa odraslih prašičev (po dopolnjenem drugem letu starosti) odvisna predvsem od njegove starosti, spola (Spitz in sod., 1998; Stergar in sod., 2011) in meseca uplenitve (Stergar in sod., 2011).

Stergar in sod. (2011) so ugotovili, da je razvoj telesne mase samcev in samic enak do 12. mesecev starosti, ko osebki v povprečju dosežejo 45 kg, nato pa telesna masa samcev s starostjo narašča hitreje kot telesna masa samic. Podobno so ugotovili tudi Ježek in sod. (2011), ki so v Šumavi (Republika Češka) izmerili 179 divjih prašičev in potrdili razliko v telesni masi samcev in samic starih med 18 do 20 mesecev, ko so dosegli približno 40 kg in več. Za divjega prašiča velja namreč spolni dimorfizem in v splošnem velja, da so samci ne samo težji, ampak tudi 1,3 do 1,5 krat večji od samic (Spitz in sod., 1998). Plečna višina pri svinjah tako doseže do 80 cm, pri merjascih pa tudi do 110 cm in več (Krže, 1982). Do drugega leta starosti narašča telesna masa divjega prašiča zelo intenzivno, od drugega do približno šestega leta pa počasneje (Stergar in sod., 2011).

Telesna masa divjega prašiča tekom leta niha (Stergar in sod., 2011). Pri samicah narašča do decembra, nato pa prične upadati, saj se pojavita pomanjkanje hrane in povečana poraba energije zaradi gibanja v snegu. Najmanjšo telesno maso imajo samice julija, kar je verjetno posledica prasiatve in vzreje mladičev. Telesna masa pri samcih prične naraščati ob koncu zime, torej meseca aprila, in upadati že oktobra ali novembra, ko se pričnejo aktivnosti povezane z bukanjem. Pri živalih do dopolnjenega drugega leta starosti na telesno maso vpliva tudi mesec skotitve. Največjo telesno maso tako dosežejo tisti, ki so bili poleženi v poletnih mesecih, saj to obdobje ponuja najboljše pogoje za njihov razvoj, kot so zadostna količina hrane, ugodne temperature in malo padavin. Najmanjšo telesno maso dosežejo tisti osebki, ki so skoteni novembra, saj v tem primeru zgodnji razvoj mladičev poteka pozimi, v najslabših okoljskih pogojih.

2.3.2.2 Noge

Divji prašič ima kratke in močne noge (Lovska zveza Slovenije, 2015). Na vsaki so štirje prsti (Krže, 1982), prosti členek prsta je obut v roževinast parkelj (Kryštufek, 1991). Prednja dva prsta sta zelo močna, zadnja dva pa sta zakrnela (krna prsta) (slika 3). Predvsem v mehkih tleh ali snegu pušča prašič med tekom dobro viden odtis zakrnelih prstov (slika 4), kar je tudi značilen znak za sled divjega prašiča (Krže, 1982).

Slika 3: Stopalo divjega prašiča (Mehle, 2007)

Slika 4: Sled divjega prašiča (Mehle, 2007)

2.3.2.3 Glava

Glava divjega prašiča (slika 5) je klinaste oblike in se postopno zožuje v koničast rilec (Kryštufek, 1991; Lovska zveza Slovenije, 2015). Na koncu rilca, ki ga imenujemo tudi rilčeva plošča, ležita nosnici. Rilec je zelo mišičast, spodnja čeljust pa zelo gibljiva in močna, kar omogoča divjemu prašiču površinsko in globinsko ritje (Krže, 1982). Oči so sorazmeroma majhne, uhlji so kratki, široki in pokončno naravnani (Kryštufek, 1991; Lovska zveza Slovenije, 2015).

Slika 5: Oblika glave divjega prašiča (Migos, 2014, cit. po Bradač, 2014)

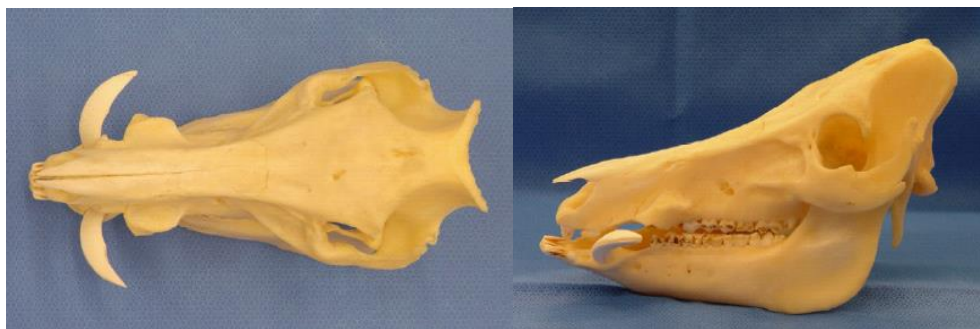
2.3.2.4 Zobovje

Zobovje divjega prašiča je močno in tipično za vsejeda. Skupno zajema 28 mlečnih oziroma 44 stalnih zob (Krže, 1982). Vsi zobje izrastejo v tretjem letu (Kryštufek, 1991; Lovska zveza Slovenije, 2015).

Kalcifikacija mlečnih zob se prične že v maternici na 55. dan brejosti. Pujsek se skoti s skupno osmimi zobmi in sicer z zgornjim in spodnjim tretjim sekalcem ter podočniki. Dentalna formula mlečnih zob se glasi $2(I\ 3/3, C\ 1/1, M\ 3/3) = 28$ (Swindle, 2010).

Divji prašič ima skupno 42 do 44 stalnih zob. V polovici spodnje čeljusti ima 11 zob in sicer 3 sekalce, 1 podočnika, praviloma 4 redkeje 3 predmeljake in 3 meljake. V polovici zgornje čeljusti se nahaja 10 zob in sicer 3 sekalci, 1 podočnik, 3 predmeljaki in 3 meljaki. Predmeljaki so po obliki podobni meljakom (so molariformni), njihova oblika pa je prilagojena mletju raznovrstne hrane (Krže, 1982).

Velike podočnike, ki so izvihani navzven, imenujemo čekani (slika 6) in so pri samcih močnejši kot pri samicah (Lovska zveza Slovenije, 2015). Čekani so zelo učinkovito (Krže, 1982) in nevarno orožje (Krže, 1982; Kryštufek, 1991), saj neprestano rastejo, so ostri in se sproti brusijo z obojestranskim brušenjem podočnikov spodnje (čekani) in zgornje čeljusti (brusilci), kar preprečuje njihovo nekontrolirano rast. S čekani žival lahko zelo dobro zagradi in zadrži živi plen (Krže, 1982).

Slika 6: Lobanja divje svinje z zgornjimi podočniki (brusilci) (Swindle, 2010)

S pomočjo zob lahko ocenimo starost živali. Do dopolnjenega drugega leta jo določamo na podlagi ocene razvojne stopnje zobovja po dopolnjenem drugem letu, torej pri odrasli živali, pa na podlagi razvitosti tretjega meljaka. Ker je pri divjem prašiču nedokončana menjava mlečnih zob zelo pogosta, je pri določanju starosti živali na podlagi ocene razvojne stopnje zob potrebna še posebna previdnost, saj je prisotnost oziroma odsotnost stalnih oziroma mlečnih sekalcev odločilen dejavnik pri starostni kategorizaciji divjih prašičev (Krže, 1982).

2.3.2.5 Odlakanost in barva

Za divjega prašiča naših gozdov je značilna poraslost s ščetinami, ki so po zatilju in ledjih daljše. Poleti ima divji prašič redkejšo ščetino in zato se v tem obdobju vidi koža. Jeseni mu zraste gosta podlanka, ki je poleg podkožne maščobe odličen toplotni izolator. Čeprav je posamezna žival na videz enobarvna in barvno neizrazita je težko natančno opisati barvo divjega prašiča. Razlog zato so posamezne ščetine, ki so različnih barv – rumenkaste, rjavkaste, sive in črne (Krže, 1982). Kryštufek (1991) navaja, da so pri odraslih živalih posamezne dlake tudi bele in pa da je dlaka po sredini hrbta daljša, na trebuhu pa gostejša in volnata. Ščetine po nogah so skoraj črne, po glavi so temnejše od trupa, najtemneje obarvane pa so po ušesih (Krže, 1982).

Mladiči so ob rojstvu po hrbtu in bokih rjavkastorumeni s svetlorjavimi in temnorjavimi vzdolžnimi progami (Krže, 1982; Lovska zveza Slovenije, 2015). Glava in noge so obarvane svetlorjavo, trebuh pa je skoraj bel (slika 7). Čez poletje ta obarvanost zbledi. Mladiči postanejo po jesenskem prebarvanju enobarvni, tako kot starejši prašiči, vendar z rjavkastim podtonom na bokih (Krže, 1982).

Slika 7: Obarvanost divjega prašiča (Pap 2014, cit. po Krže, 2014)

2.3.2.6 Čutila

Od čutil ima divji prašič najbolj razvit voh (Krže, 1982; Sheaton in Stanford, 2009). Izredno dobro razvit voh jim omogoča odkrivanje hrane pod listjem in v zemlji ležečega želoda, žira, kostanja, pravkar posajene koruze ali krompirja. Njihov vohalni sistem jim pomaga tudi pri odkrivanju različnih gomoljev, korenin, žuželk in njihovih zarodkov ter mišjih gnezd. Divji prašiči razločijo tudi vonj različnih ljudi. Po vonju ločujejo nevarne ljudi od nenevarnih (npr. vonj lovskega čuvaja, ki jih krmi, od tujega človeka). Ta izredna sposobnost otežuje lov nanj, saj morajo lovci upoštevati tudi smer vetra. Podobno kot pes tudi ta živalska vrsta voha sledi na tleh in z vetrom bližajočega se lovca (Krže, 1982). Ljudi zavoha že na razdalji približno 45 m, kar mu omogoča, da se lahko v miru umakne (Sheaton in Stanford, 2009).

Divji prašič ima dobro razvito tudi čutilo za sluh. Šume ne samo spremlja, temveč jih tudi vrednoti oziroma ocenjuje, kar posledično vpliva na njegovo obnašanje. Tako na primer starejši merjasec ponavadi pravilno presodi, da hrup avtomobilov in oddaljena skupina zbirajočih se lovcev pomenijo lov in se jim tako lahko pravočasno umakne (Krže, 1982).

Vid je pri divjih prašičih slabše razvit in nima pomembnega vpliva na obnašanje (Krže, 1982).

2.4 OBNAŠANJE DIVJEGA PRAŠIČA

Divji prašič je izredno inteligentna, previdna, plašna (Ucman, 2013), razumna in tudi agresivna žival (Kryštufek, 1991). Praviloma ni agresiven do ljudi in se takoj, ko zavoha ali zasliši človeka, umakne (Ucman, 2013). Agresivna soočenja človeka z divjim prašičem so redka in se pojavijo predvsem v izjemnih primerih (Krže, 1982; Sheaton in Stanford, 2009) in sicer kadar je žival poškodovana ali pa človek divji svinji želi odvzeti mladiča (Sheaton in Stanford, 2009) oziroma svinja mladiče iz kakršnegakoli drugega razloga ščiti pred človekom (Ucman, 2013). Znano je, da je zelo nevaren tudi obstreljen merjasec, ki lahko ob napadu človeka le temu povzroči tudi smrtne poškodbe (Krže, 1982). Po mnenju nekaterih je divji prašič človeku najnevarnejša gozdna žival (Divji prašič, 2016).

2.4.1 Dnevno-nočna aktivnost

Divji prašič je najbolj aktiven ponoči (Kryštufek, 1991; Sheaton in Stanford, 2009). Cahill in sod. (2003) so ugotovili, da sta glavni nočni aktivnosti divjih prašičev v parku Collserola v Španiji prehranjevanje in gibanje. Prehranjevanje v glavnem poteka med 00:00 in 05:00 uro zjutraj. Največja pogostost gibanja je bila zabeležena med 20:00 in 00:00 uro ter ob zori, ko so se prašiči premaknili iz dnevnega počitka na krmne površine ali se lotili iskanja le teh. V eni noči lahko med iskanjem hrane divji prašič preходи tudi do 32 km, a se ponavadi zadrži v obsegu 8 km znotraj domačega okoliša (Sheaton in Stanford, 2009). Jelenko in sod. (2011) so v letu 2009 in 2010 v Kamniško-Savinjskem lovsko upravljavskem območju (LUO) spremljali gibanje divjih prašičev od mesta odlova, kjer so ujete živali pred izpustom markirali, do mesta odvzema. Ugotovili so, da so se mladiči zadrževali v domačem okolišu svoje matere, povprečna razdalja med mestom odlova in ulova pa je znašala manj kot 5 km. Ravno nasprotno so enoletni osebki že migrirali izven prvotnega življenjskega prostora in sicer je bila pri samcih povprečna razdalja med mestom odlova in mestom odstrela 15,6 km, pri samicah pa 27,3 km.

Keuling (2011) je ugotovil, da si divji prašiči za dnevni počitek najraje izberejo gozdne površine, če so le te na voljo. V poletnih mesecih si včasih najdejo prostor za dnevni počitek tudi izven gozda, najraje v nasadu oljne repice.

2.4.2 Nega telesa

Divji prašiči si z nego telesa odstranjujejo različne parazite in nadležne insekte. Kalužanje in ocohavanje, ki temu sledi, je vrsta telesne nege, s katero se divji prašiči poskušajo ubraniti pred nadležnimi muhami, komarji in drugimi zunanjimi zajedalci. V poletnih mesecih kaluže divjim prašičem služijo tudi za ohladitev (Krže, 1982). Čohališča (slika 8) si divji prašiči poiščejo v obliki različno raščenih debel, štorov, korenin ali vej (za hrbet, trebuh in rilec) (Krže, 1982), bodisi zraven kaluž ali ob oddaljenih stečinah. V času bukanja merjasci na čohališčih s slino označujejo svoje paritveno območje (Krže, 2013).

Slika 8: Dobro obiskan čohalnik (Avbar 2013, cit. po Krže, 2013)

S socialno nego telesa si divji prašiči med seboj pomagajo odstranjevati različne zajedalce, kot so na primer klopi. Le ti se ponavadi naselijo pod pazduho ali za ušesi, od koder si jih divji prašiči ne morejo odstraniti niti s parklji niti z rilcem ali čohanjem. Zato si medsebojno s konico rilca, nosnicama in ustnicami natančno pregledujejo kožo, privzdignejo ščetine in odgriznejo vsak tujek. Pri tem "obravnavani" prašič leži z zaprtimi očmi in rahlo ter zadovoljno kruli (Krže, 1982). Ker se potreba po tej vrsti nege s starostjo živali povečuje (Krže, 1982), se posledično odvija tudi med starejšimi živalmi v tropu, vendar brez merjascev, ki so trop zapustili kot lanščaki in se tropu približajo le v času bukanja (Krže, 2013).

2.4.3 Socialna organiziranost

Spomladi se divje svinje z letošnjimi in lanskimi mladiči združijo v večje ali manjše skupine (trope). Trop vodi najbolj izkušena svinja vodnica, dokler je plodna in ima lahko

mladiče. Nenadna izguba svinje vodnice sicer povzroči razpad tropa (Krže, 1982), ne pa tudi razpad legla, saj pujski ostanejo skupaj tudi v primeru izgube matere (Krže, 1982; Kryštufek, 1991). Ko mladiči moškega spola (lanščaki) dosežejo starost med 15 in 18 mesecev, se ločijo od tropa in pričnejo s samotarskim življenjem (Krže, 2013).

V Sloveniji sestavlja trop praviloma 10 do 30 živali (Krže, 1982; Kryštufek, 1991), v izrednih prehranskih razmerah (npr. ob polnem gozdnem obrodu) tudi po 50 in več živali (Krže, 1982). Tak trop živi skupaj vse do naslednje paritvene sezone (Krže, 2013). Merjasec, ki že živi samotarsko življenje (Krže, 1982; Kryštufek, 1991; Lovska zveza Slovenije, 2015), se tropu približa pozno jeseni (Krže, 1982), natančneje od novembra do januarja (Kryštufek, 1991), v času parjenja, kjer se s tekmeči bori za naklonjenost svinj (Krže, 1982).

Pri divjih prašičih je v vsakem tropu vzpostavljena socialna hierarhija, ki se najbolj izraža pri prehranjevanju. Pujski so v rangiranje po moči vključeni pri štirih mesecih in pol, ko prenehajo s sesanjem in posledično postanejo konkurenca vodečim svinjam. To ne velja za mladiče po rangi najvišjih svinj, saj se prehranska netoleranca do lastnih mladičev pojavi šele, ko so ti stari med 7 in 8 mesecev. Hierarhično rangiranje med mladiči se prične pri starosti 10 mesecev in se ponovi čez 2 do 3 mesece. Od tedaj so lanščaki po rangi nižji kot lanščakinje. Ko lanščaki zapustijo trop, pa posledično na dnu hierarhične lestvice pristanejo nevedeče lanščakinje (Krže, 1982).

2.4.4 Razmnoževanje

2.4.4.1 Spolno obnašanje

Na telesni razvoj divjega prašiča vplivajo okoljski dejavniki, ki so posledično lahko odgovorni tudi za zgodnejši ali poznejši nastop spolne zrelosti, kar se odraža v različni populacijski dinamiki (Ježek in sod., 2011). Svinje načeloma spolno dozori pri starosti osem do deset mesecev (Kryštufek, 1991; Lovska zveza Slovenije, 2015), oziroma ko dosežejo telesno maso 30 do 40 kg (Stergar, 2014). Merjasci dozori nekoliko pozneje (Lovska zveza Slovenije, 2015). Spolni ciklus (estrični ciklus) traja pri samicah divjih prašičev v povprečju od 21 do 23 dni (Henry, 1968, cit. po Krže, 1982), le v estrusu pa svinja kaže privolitveni refleks, s čimer pokaže, da je pripravljena na zaskok (Krže, 1982).

Pričetek sezone parjenja je sicer odvisen od prehranskih razmer (Krže, 1982), toda praviloma naj bi se divji prašiči parili od novembra do januarja (Kryštufek, 1991). Kot prve se prično bukati stare svinje in sicer predvsem konec novembra in začetek decembra. Dvoletne svinje dosežejo višek bukanja sredi decembra, konec decembra in januarja pa se bukajo tudi spolno zrele enoletne svinje (ozimke). V primeru, da svinja v prvem bukanju ni bila oplojena, se ponovno buka čez približno tri tedne (Krže, 1982).

V času bukanja vodstvo mladičev pogosto prevzame po rangi najvišja svinja, ki se trenutno ne buka. Tako so mladiči zavarovani pred nasilnimi merjasci, ki v sezoni parjenja tudi v njih vidijo tekmece. V času bukanja lahko slišimo grozljivo kruljenje spopadajočih se merjascev, ki se borijo za bukajočo svinjo. Spopadi se prično pozno popoldne in trajajo pozno v noč. Največkrat se ti rivalski dvoboji odločijo s sunki v pleča brez uporabe čekanov. Uporaba čekanov pride v poštev le ob višku bukanja svinje, za katero se tekmeča spopadeta. Merjasci po spopadih tudi krvavijo, vendar brez resnejših posledic. Pogosto si odlomijo tudi čekan (Krže, 1982).

Merjasec si izbori trop svinj z mladiči in ostane ob njem vse do konca sezone parjenja. Svinjam ovohava spolovilo in pri tem ugotavlja, katera je godna za zaskok. Bukajoča svinja je nemirna. Spolovilo ji nabrekne in zaradi izrazite prekrvavljenosti pordi. Pogostokrat se očohava brez predhodnega kaluženja in pri tem z glavo, predvsem z občesnim delom, drgne ob drevje, s katerega je z zobmi odluščila lubje. Drgnjenje ob drevesa lahko opazimo tudi pri merjascu, ki s feromoni obogateno penasto slino z rilcem maže na drevesa in veje na dosegu (Krže, 1982). Pri spolni aktivnosti je značilno tudi, da merjasec z močnim curkom seča poškropi prostor, katerega je prej pomokrila bukajoča svinja (Grauvogel, 1958, cit. po Krže, 1982). Tudi ta seč merjasca je obogaten s feromoni. S tem označujejo svoj paritveni teritorij oziroma tekmece opozarjajo na svojo velikost in moč. Prične se predigra, med katero merjasec svinjo rahlo suva v pleča, vrat in glavo. Svinja steče nekaj metrov naprej, se ustavi ter počaka merjasca, ki ji sledi in pri tem curkoma urinira. Pogosto se pred medsebojno združitvijo tudi ljubkujeta in presenetljivo rahlo grizljata po uhljih. Svinja med zaskokom trdno stoji. Rep ima postrani privzdignjen. Zaskok (kopulacija) traja približno pet minut. Po zaskoku merjasec nima več posebnega zanimanja za svinjo. Po koncu sezone parjenja, v katerem merjasci izgubijo do 15 % in več telesne mase, postanejo le ti zopet samotarji (Krže, 1982).

2.4.4.2 Prasitev in velikost gnezda

Svinja je breja od 108 do 120 dni (Lovska zveza Slovenije, 2015) in običajno skoti 4 do 8 (Stergar, 2014), včasih tudi do 10 mladičev (Lovska zveza Slovenije, 2015). V primeru, da so bili predniki križani z domačim prašičem, lahko divja svinja skoti celo do 12 mladičev (Stergar, 2014). Vpliv na velikost gnezda imata tako telesna masa (Servanty in sod., 2007) kot starost samic; s starostjo samic se gnezdo praviloma povečuje (Fonseca in sod., 2004). Servanty in sod. (2007) so v raziskavi potrdili, da se z velikostjo gnezda določa tudi razmerje med spoloma. V leglu do šest mladičev je prevladovalo več moških živali, v leglu z več kot šestimi mladiči, pa več samičk.

Divja svinja ima ponavadi 10 (5 parov) seskov, od katerih jih je največ 8 (4 pari) aktivnih (Krže, 1982). Preživi torej največ osem mladičev, kar je toliko, kolikor aktivnih seskov ima svinja (Lovska zveza Slovenije, 2015). Nekaj dni pred pravitvijo samica zapusti trop in se loti gradnje gnezda za prihajajoče pujske (Krže, 1982). Zgradi ga iz rastlinskega materiala, kot je vejevje, suha trava, listje, praprot ter podlanke (Krže, 1982; Kryštufek, 1991). Svinja ponavadi prasi stoje, lahko pa tudi leže na boku. Porod traja več ur (Krže, 1982).

Novorojeni pujski vidijo že takoj ob rojstvu in so tudi odlakani. Mati jih doji poldrugi do poltretji mesec (Lovska zveza Slovenije, 2015).

Praviloma naj bi divje svinje prasile od februarja do aprila (Krže, 1982). V zadnjih letih pa postajajo vedno pogostejša opažanja jesenskih legel, kar sproža domnevo, da imajo posamezne svinje v letu tudi dve legli (Marenče, 2009; Sila in Koren, 2011) oziroma vsaj tri legla na dve leti (Sila in Koren, 2011). Tudi Fonseca in sod. (2004) so ugotovili, da se na območjih, kjer ni izrazitih letnih časov in kjer je skozi celo leto na voljo dovolj hrane, pojavljajta dve obdobji poleganja mladičev in sicer jesenko-zimsko in spomladansko.

2.5 PREHRANA DIVJEGA PRAŠIČA

Divji prašič je vsejed (Kryštufek, 1991; Veternik in Mehle, 2011) torej omnivor, ki si hrano najde tam, kjer mu je najlažje dosegljiva (Stergar, 2014). Prehranjuje se predvsem z energijsko bogato hrano, in sicer v jesenskem in zimskem času največ z domačim

kostanjem in želodom (slika 9), ki mu je najbolj priljubljena hrana (Krže, 1982) ter žirom (Stergar, 2014), loti pa se tudi orehov, jagod in čičerike (Krže, 1982). Podzemne dele rastlin (Krže, 1982; Lovska zveza Slovenije, 2015), kot so gomolji, čebulice in korenike uživa skozi vse leto, najpogosteje pozimi in spomladi (Krže, 1982). Na visokogorskih travnikih se rad loti predvsem čebulic spomladanskega žafrana (Jelenko in sod., 2011). Nadzemnih delov rastlin (trav, lišajev, maha, listja, drevesnih mladik in vejic) se posluži predvsem v času vegetacije in pozimi ob pomanjkanju druge hrane (Krže, 1982). V celotnem življenjskem prostoru in skozi vse leto se prehranjuje s kmetijskimi rastlinami (Krže, 1982), kot so koruza, žita in okopavine (Stergar, 2014).

Slika 9: Hrast z želodom je pomemben vir hrane za divjega prašiča (Veternik in Mehle, 2011)

Z živalsko hrano se divji prašič prehranjuje predvsem v toplejših letnih časih (Krže, 1982) in tako svoj organizem oskrbi z aminokislinami, ki jih sam ne more sintetizirati (Veternik in Mehle, 2011). V zemlji z ritjem išče nevretenčarje (Lovska zveza Slovenije, 2015), odrasle majske hrošče (Veternik in Mehle, 2011) in miši (Stergar, 2014), rad pa se loti tudi mrhovine (Lovska zveza Slovenije, 2015). Živalski del prehrane sestavljajo tudi mladi, še nebogljeni ptiči in jajca v gnezdih ptic, ki valijo na tleh, od nevretenčarjev pa deževniki, ogrci (ličinke majskega hrošča) in žuželke (Krže, 1982). Divji prašič se zadovolji tudi z raznimi plazilci, kot so kuščarji, kače, polži in deževniki. Sestradan se bo lotil tudi večjega živalskega plena, kot so mladi zajci, mladiči srnjadi ali jelena (Krže, 1982).

S prehranskimi raziskavami na Poljskem so ugotovili, da v prehrani divjega prašiča rastlinska hrana predstavlja več kot 90 % celotne hrane (Krže, 1982). Različna okolja ponudijo divjemu prašiču različno vrsto in količino hrane, katere dozoritev in obroditev je odvisna od letnega časa, vremenskih razmer (Krže, 1982; Veternik in Mehle, 2011) in

drugih vplivov, kot so na primer množično razmnoževanje miši in žuželk, sestava kmetijskih kultur ipd. (Krže, 1982). Dandanes zaradi segrevanja ozračja nekatere drevesne vrste obrodijo pogostejše in obilnejše (Stergar, 2014). Tudi intenzivno kmetijstvo (npr. v večjem obsegu sajena koruza) divjemu prašiču bistveno obogati ponudbo hrane (Marenče, 2009). Ti naravni in antropogeni, praktično neomejeni viri hrane, predstavljajo za divjega prašiča optimalne pogoje za razmnoževanje (Marenče, 2009), saj se le ta na povečano količino hrane odzove z večjim številom mladičev, kar lahko pomeni tudi do trikratno povečanje številčnosti populacije v primerjavi z letom poprej (Stergar, 2014).

2.6 POZITIVNA IN NEGATIVNA VLOGA DIVJEGA PRAŠIČA

2.6.1 Ekosistemska vloga

Pokorny in Jelenko (2013) sta na podlagi celovitega pregleda opravljenih raziskav in vplivov divjega prašiča na različne sestavne dele ekosistemov prišla do sklepa, da ima prav ta vrsta veliko ekosistemsko vlogo in pomemben vpliv na stanje ter razvoj kopenskih (v manjši meri pa tudi vodnih) ekosistemov. Stergar (2014) navaja, da je vloga divjega prašiča v ekosistemu nenadomestljiva in se ga je prav zato tudi prijel ime "ekosistemski inženir".

Pokorny in Jelenko (2013) sta v svojem pregledu literature predstavila najpomembnejše pozitivne vloge divjega prašiča v okolju:

- ustvarjanje pestrejših habitatnih razmer in dolgoročno povečevanje biotske raznolikosti,
- širjenje rastlinskih semen in podzemnih vrst gliv z zoohorijo,
- zmanjševanje številčnosti nekaterih gospodarsko problematičnih vrst nevretenčarjev,
- odstranjevanje mrhovine,
- zagotavljanje pomembnega prehranskega vira za velike zveri.

Že Krže (1982) je opozoril, da je eno najopaznejših in najbolj problematiziranih aktivnosti divjega prašiča ritje na travnih površinah (travniki in pašniki) ter v gozdovih. Ritje je povezano z iskanjem hrane in neposredno vpliva na podzemno in nadzemno življenjsko združbo (Barrios-Garcia in Ballari, 2012). Divji prašič z ritjem premeša velike površine tal (Krže, 1982). S tem pripomore k hitrejši razgradnji organskih snovi, vnosu dušika v tla, večji sposobnosti zadrževanja vlage v tleh ipd. (Stergar, 2014) ter k izboljšanju razmer za

kaljivost semen različnih rastlinskih vrst (Krže, 1982). Pri ritju v gozdu ali na travnatih površinah požre tudi velike količine škodljivih žuželk (majski hrošč) v različnih razvojnih stopnjah (Krže, 1982; Stergar, 2014), ki so izraziti polifagi in napadajo talne dele številnih rastlinskih vrst, kot so krompir, pesa, koruza, zelje, solata, mlado sadno drevje, vinska trta, detelja, žita, trave itd., v bližini gozdov pa lahko popolnoma uničijo posevke ali jih močno razredčijo (Škerbot in Jesenko, 2011). Z uživanjem miši in mišjih gnezd pripomorejo k zmanjšanju škod na naštetih in naštetim podobnim kulturnim rastlinam (Jankovič, 2012). K intenzivnejšemu ritju ga spodbujajo kravjeki, v katerih in pod katerimi se pogosto nahajajo deževniki, manjše žuželke in polži (Krže, 2014). Divji prašiči se prehranjuje tudi z rastlinami, ki ogrožajo pomlajevanje gozda, na primer s travo šašulico (*Calamagrostis* sp.) ter koreniki orlove praproti. Z odstranitvijo le teh posledično ustvarja možnost za naravno pomlajevanje gozda (Krže, 1982).

Divji prašič ima pomembno vlogo pri prenosu semen. Med prehranjevanjem požre nekatera semena (npr. šipek, glog) in jih nato na drugih lokacijah iztrebi, s čimer hkrati ustvari ugodne pogoje za klitje. V blatu med parklji nog in na dlaki, ki je zaradi grobe zunanosti zelo dovzetna za oprijem semen, prenaša različna semena zelišč in trav. Podobno prenaša trose podzemnih gliv (Stergar, 2014).

Zelo pomembno vlogo v ekosistemu ima divji prašič tudi kot razpoložljiva mrhovina za medvede (Stergar, 2014; Mohorović in sod., 2015) in volkove (Stergar, 2014). Velike zveri jih najdejo v obliki ostankov (notranji organi, glava in spodnji deli nog) odstreljenih, povoženih in pa tudi poginulih živali. Največ mrhovine na račun odstrela divjih prašičev je v Sloveniji na voljo v mesecu decembru (Mohorović in sod., 2015).

2.6.2 Škoda, ki jo povzroča divji prašič

Škoda, ki jo povzroča divji prašič med iskanjem hrane in prehranjevanjem na kmetijskih površinah (traviščih in kmetijskih kulturah) v zadnjih letih v Sloveniji (podobno kot drugod v Evropi) močno narašča (Jelenko in sod., 2011). Vzrok temu so ugodnejše življenjske razmere (Marenče, 2009) in posledično povečanje števila in prostorske razširjenosti divjih prašičev (Jelenko in sod., 2011). Škodo povzroča tudi v mestnih območjih (slika 10) in sicer na vrtovih, igriščih za golf (Krže, 2014; Cahill in sod., 2012),

parkih (Cahill in sod., 2012), športnih površinah ter pokopališčih (Krže, 2014), brska pa tudi po smetnjakih in raznaša smeti (Cahill in sod., 2012). Tudi ritje po gozdnih površinah mu ni tuje (Krže, 2014).

Slika 10: Divji prašiči v svetlem delu dneva, v bližini kmetijskih in urbanih predelov (Sila in Koren, 2011)

Obsežnejše poškodbe zaradi ritja na travnikih in pašnikih nastajajo predvsem spomladi in jeseni (Veterinik in Mehle, 2011; Krže, 2014), ko pod površino išče sočne korene, odebeljene korenine in čebulice različnih rastlinskih vrst ter razne ličinke, žuželke, nevretenčarje in druge živalske vrste, ki živijo v tleh. Od globine omenjenih virov hrane je odvisna tudi globina ritja in s tem posledično poškodba travinja (Veterinik in Mehle, 2011). Največji obseg razritin je bil ugotovljen na svežih, namočenih površinah, domnevno zaradi raznolikosti nad- in podzemne prehranske ponudbe (Krže, 2014). Divji prašič tako povzroči škodo bodisi neposredno na pridelku (slika 11) in/ali posredno z ritjem na travnih površinah oziroma pašnikih (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2012).

Slika 11: Divji prašič med prehranjevanjem na žitnem polju (Nagel 2014, cit. po Krže, 2014)

Veternik in Mehle (2011) sta v svoji triletni raziskavi ugotovila, da se po obilnem gozdnem obrodu (energijsko bogata hrana) pojavlja povečan obseg škod zaradi ritja na travinju, ker se po daljšem obdobju zauživanja energijsko bogate hrane pojavi povečana potreba po beljakovinski hrani.

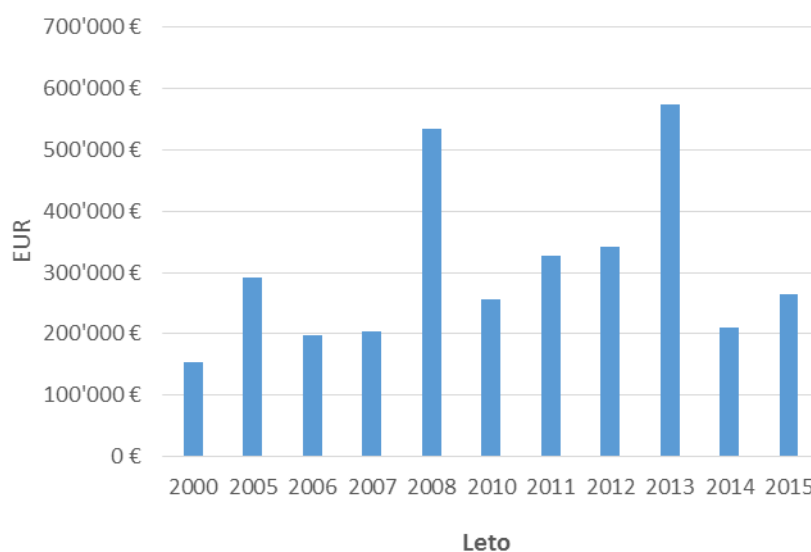
Znano je, da se divji prašiči vračajo na tiste njive, kjer so si že prilastili posejane pridelke. Z vračanjem pojedjo veliko pridelkov, še več jih poteptajo in s tem povzročijo lastnikom visoko ekonomsko škodo. Podobno velja tudi za lastnike travnikov (Stergar, 2014) (slika 12).

Slika 12: Sveže razrit travnik (Veternik in Mehle, 2011)

V obdobju od leta 1998 do 2000 je bila škoda, ki jo je povzročil divji prašič ocenjena na približno 153.000 € letno (slika 13) in je predstavljala približno 60 % celotne škode, ki so jo v tem obdobju povzročile prostoživeče živali (Jerina, 2006). V letu 2005 se je ocena

škode povzpela na 291.767 € in se v naslednjem letu, 2006, zmanjšala na 197.398 €. Za leto 2007 je bila ocena škode v višini 204.791 € podobna prejšnjemu, nato se je v letu 2008 znatno povečala na kar 534.589 € (Marenče, 2009). Leta 2010 se je škoda znižala na 256.000 € in predstavljala nad 70 % celotne škode, ki so jo povzročile prostoživeče živali (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2011). V letu 2011 se je zopet povišala na 327.000 € in predstavljala 67 % celotne škode (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2012). Leta 2012 se je povzpela na 342.533 € in predstavljala 87 % celotne škode, ki so jo povzročila prostoživeče živali (ZGS, 2013a do 2013m) in v letu 2013 je poskočila na 575.056 € in predstavljala 73 % od celotne škode (ZGS, 2014a do 2014o) ter se v naslednjem letu, 2014, znatno znižala na 211.046 €, a je kljub temu še vedno predstavljala 81 % celotne škode, ki so jo povzročile prostoživeče živali (ZGS, 2015a do 2015m). V letu 2015 se je škoda zvišala na 265.015 € in predstavlja 60 % celotne škode katero je v tem letu povzročila divjad (ZGS, 2016a do 2016o).

Slika 13: Ocena škode, ki jo je povzročil divji prašič v Sloveniji (Jerina, 2006; Marenče, 2009; Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2011; Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2012; ZGS, 2013a do 2013m; ZGS, 2014a do 2014o; ZGS, 2015a do 2015m; ZGS, 2016a do 2016o)

V obdobju med leti 1998 in 2009 je divji prašič največ škode povzročil na travinju (56 % od skupne škode, ki jo je povzročil divji prašič) in koruzi (25 % od skupne škode, ki jo je povzročil divji prašič) (Jelenko in sod., 2011), v letih 2014 in 2015 pa na poljih raznih žit in koruzi, vrtninah, krompirju, travni ruši ter sadnem drevju in plodovih (ZGS, 2015a do

2015m; ZGS, 2016a do 2016o). Iz Primorske poročajo celo o škodah povzročenih na vinskih trtah in oljkah (ZGS, 2015e; ZGS, 2016e).

2.6.3 Divji prašič kot prenašalec bolezni

Divji prašič je lahko rezervoar različnih virusnih in bakterijskih bolezni ter zajedalcev (Slavica in sod., 2011) in je posledično lahko prenašalec določenih bolezni tako na ljudi, kot na domače živali (Slavica in sod., 2011; Barrios-Garcia in Ballari, 2012). Barrios-Garcia in Ballari (2012) sta v svojem pregledu predstavila, da so najbolj problematične bolezni, ki se lahko prenesejo z divjega prašiča na človeka, trihineloza, bruceloza, leptospiroza, tuberkuloza in toksoplazmoza. Najbolj nevarne bolezni divjega prašiča, ki se lahko prenesejo na domače živali, pa so slinavka, parkjevka, klasična in afriška prašičja kuga, bruceloza, tuberkuloza ter Aujeszkijeva bolezen.

2.7 UPRAVLJANJE Z DIVJIM PRAŠIČEM

2.7.1 Zgodovina upravljanja z divjim prašičem

V drugi polovici 18. stoletja se je končalo obdobje divjadi in lovu naklonjenih vladarjev. Med reformami za izboljšanje položaja kmetov najdemo tudi odredbo cesarice Marije Terezije iz leta 1771, ki naroča iztrebitev vseh prostoživečih divjih prašičev in dovoljuje njihovo gojitev v ograjenih loviščih oz. oborah. Razlog za odredbo o iztrebljanju so bile nevzdržne škode na kmetijskih površinah. Divjih prašičev tako že v drugi polovici 18. stoletja na Kranjskem ni bilo več. Na ozemlju današnje Slovenije so se zopet pojavili šele leta 1913, ko so ušli iz manjše obore na Gorjancih. Z leti so se razširili tudi drugod, med stalno divjad pa so bili uvrščeni šele po letu 1918, ko je bil prvič po letu 1768 zopet uradno zabeležen odstrel divjega prašiča na Kočevskem. Iz lovske statistike za Dravsko banovino je razvidno, da je bilo leta 1931 uplenjenih 112 divjih prašičev, od tega skoraj polovica na širšem kočevskem območju. Po drugi svetovni vojni se je divji prašič razmnožil po skoraj vseh gozdnatih območjih Slovenije. Njegovo število je nato stalno naraščalo, saj je bilo leta 1950 uplenjenih 500 živali, leta 1960 650, leta 1970 500, leta 1980 pa kar 1300 (Krže, 1983).

2.7.2 Upravljanje z divjim prašičem danes

Upravljanje z divjadjo zagotavlja ekološke, socialne in gospodarske funkcije divjadi in njenega življenjskega prostora ter obsega načrtovanje, ohranjanje, trajnostno gospodarjenje in spremljanje stanja divjadi (Upravljanje z divjadjo, 2016). Lovske družine v Sloveniji s časovno in prostorsko usmerjenimi biotehničnimi ukrepi izboljšujejo prehranske pogoje za divjad, preprečujejo večje škode v naravnem okolju, omogočajo lažje doseganje načrtovanih posegov z odstrelom in omogočajo monitoring, opazovanje socialnih ter drugih navad gozdnih živali (ZGS, 2015a do 2015m).

Osnovni princip načrtovanja upravljanja z divjim prašičem temelji na vključitvi dokazljive smrtnosti (odstrel in izgube ne glede na izvor) v realizacijo odvzema (Jonozovič in sod., 2011) in izvajanje lova (Marenče, 2009). Odvzem načrtuje Zavod za gozdove Slovenije, izvajajo pa ga lovske družine in lovišča s posebnim namenom. Cilj načrtovanega upravljanja je boljši doseg načrtovane spolne in starostne strukture odvzema, ki mora biti usklajena z okoljem in s populacijami drugih vrst divjadi in jo predpisujejo Navodila za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji. Populaciji divjega prašiča mora biti zagotovljen ustrezen nadaljni razvoj in primerno izraženi cilji trajne gospodarske rabe (na območjih, kjer so prisotne velike zveri je pomembno ohranjati divje prašiče tudi kot prehranski vir za velike zveri) (Jonozovič in sod., 2011).

Pri divjem prašiču zaradi nezanesljivih podatkov o populacijskih parametrih, kot so gostota oziroma velikost populacije, rodnost in smrtnost, načrtovanje upravljanja temelji predvsem na podlagi podatkov o trenutnem odvzemu in podatkov o škodi (Pokorny in sod., 2014). Pri realizaciji načrta o številu in strukturi odvzema so dopustna tudi odstopanja, je pa obvezno potrebno dosegati minimalno kvoto odvzema in načrt znotraj posameznih starostnih in spolnih kategorij. Številčno preseganje po loviščih je dovoljeno v skladu s strukturo načrtovanega odstrela (Jonozovič in sod., 2011). Višino odvzema je realno težko natančno postaviti, saj je populacija izredno dinamična in podvržena različnim dejavnikom tekom leta (Sila in Koren, 2011), zato le ta niha skladno z letnim pojavljanjem prašičev, kar je v veliki meri pogojeno s semenskimi obrodi bukve, hrasta in kostanja (ZGS, 2015a do 2015m). Starostna in spolna razdelitev odvzema je tako odvisna od postavljenega cilja glede številčnosti populacije. Za doseganje zmanjševanja številčnosti populacije mora biti

v odstrelu delež ženskih osebkov (lanščakinje in svinje) večji od deleža moških osebkov (lanščaki in merjasci) (Jonozovič in sod., 2011). Sila in Koren (2011) ter Jonozovič in sod. (2011) se strinjajo, da je pri zelo veliki številčnosti populacije divjega prašiča količinski odvzem osebkov pomembnejši od strukturnega (po spolu in starosti) oziroma je potrebno načrtovati dovolj visoko številčno poseganje v vse kategorije divjega prašiča.

V Sloveniji je bilo v obdobju med leti 2001 in 2010 iz vseh lovišč skupaj odvzetih 71.718 osebkov in sicer med 5.398 in 9.346 živali letno (Jelenko in sod., 2012), med leti 2012 in 2015 pa 36.734 osebkov in sicer med 8.388 in 11.256 živali letno (ZGS, 2013a do 2013m; ZGS, 2014a do 2014o; ZGS, 2015a do 2015m; ZGS, 2016a do 2016o). Rekordno visok odvzem v višini 11.256 divjih prašičev je bil zabeležen v letu 2012 in je predstavljal 143 % realizacijo odvzema načrta za leto 2012 (ZGS, 2013a do 2013m). V naslednjem letu (2013) se je odvzem številčno zmanjšal, in sicer na 8.388 osebkov, načrt odvzema pa je bil dosežen v višini 78 % (ZGS, 2014a do 2014o). V letu 2014 je bilo odvzetih 8607 divjih prašičev, realizacija odvzemnega načrta pa je tako znašala 86 % (ZGS, 2015a do 2015m). Gibanje odvzema je primerljivo z letno ocenjeno škodo, ki jo je povzročil divji prašič.

Vzroki izgub pri divjem prašiču v Sloveniji zaradi bolezeni, prometnih nesreč, zveri ali pa neznanega vzroka so zanemarljivi (ZGS, 2015a do 2015m).

2.7.3 Dokrmeljevanje divjega prašiča

Dokrmeljevanje divjadi je ukrep, kjer živalim predvsem v jesensko-zimskem času pokladamo krmo, da lažje preživijo zimo. Avtohtone živali v primernih razmerah preživijo zimo brez dodatnega krmljenja. V primerih, kjer je stalež divjadi previsok ali pa so prehranske razmere neprimerne, je potreba po krmljenju bolj izražena. Krmljenje oziroma krmišče ločimo glede na namen, poznamo pa dopolnilno (zimsko), preprečevalno in privabljalno dokrmeljevanje (Zakon o divjadi ..., 2004; Češarek, 2010).

Zimsko dokrmeljevanje je oblika krmljenja, kjer pokladamo krmo z namenom olajšati preživetje prostoživečih živali v zimskem času (Češarek, 2010), na primer v primeru visokega snega, izostanka naravnega obroda dreves in podobno (Zakon o divjadi ..., 2004). Pri izbiri krme je potrebna previdnost, saj močna suha krma poveča potrebe po

vodi, močna sveža krma pa lahko pri prostoživečih prežvekovalcih zaradi neprilagojenosti vampa (resic v vampu) povzroči napihnjenost in pogin (Češarek, 2010).

Preprečevalno dokrmeljevanje je oblika krmljenja, kjer pokladamo krmo z namenom zadrževanja divjega prašiča stran od kmetijskih površin (Češarek, 2010) in s tem posledično preprečujemo nastanek škod na kmetijskih zemljiščih (Zakon o divjadi ..., 2004). Mesto privabljalnega krmišča mora biti skrbno izbrano (Češarek, 2010). Nahajati se mora vsaj 500 m od zunanje meje gozdnega sestoja z negozdno krajino (Hafner, 2015), da ne povečamo škode na poljščinah zaradi privabljanja (Češarek, 2010). Hafner (2015) za ta namen priporoča krmljenje z beljakovinsko krmo na osnovi soje in drugih rastlinskih beljakovin, kar posledično prispeva k manjši potrebi po ritju na travnatih površinah, kjer divji prašiči iščejo miši, žuželke in njihove ličinke. S tem se strinjata tudi Veternik in Mehle (2011), ki svetujeta, da se na preprečevalna krmišča poklada krma, ki ustreza fiziološkim zahtevam divjih prašičev. V primeru obilnega gozdnega obroda (želod, žir, navadni kostanj) naj bi na krmišča pokladali krmo, bogato z beljakovinami, in ne tiste, bogate z energijo, kot je koruza, saj je le ta v naravi dovolj. Avtorja dodajata tudi, da naj bi v zgodnjem pomladanskem obdobju, ko je v naravi hrane manj in so fiziološke potrebe po beljakovinah večje (brejost, laktacija), na krmišča poleg energijsko bogate krme pokladali tudi ustrezen delež krme z večjo vsebnostjo beljakovin. Na ta način naj bi se obseg škod zaradi ritja na pašnikih in travnikih zmanjšal, veliko pa bi prispevali tudi k izboljšanju odnosov med lovci in lastniki kmetijskih zemljišč. Ena od oblik preprečevalnega krmljenja so krmne njive (Jonozovič in sod., 2011; Hafner, 2015). Za krmne njive so primerna predvsem opuščena kmetijska zemljišča, njive, travniki, pašniki, košenice, gozdne jase in krčevine (Hafner, 2015). Zasejane so lahko samo z domačimi vrstami kmetijskih kultur (Jonozovič in sod., 2011), za divje prašiče pa je najbolj privlačna koruza v mlečni zrelosti (Hafner, 2015).

Privabljalno dokrmeljevanje je oblika krmljenja, kjer pokladamo krmo za privabljanje prostoživečih živali z namenom odstrela (Češarek, 2010; Jonozovič in sod., 2011; Hafner, 2015) za uravnavanje številnosti populacije (Zakon o divjadi ..., 2004). Taka krmišča (slika 14) služijo predvsem za odstrel tistih vrst divjadi, ki povzročajo občutno škodo na kmetijskih površinah in je s tako obliko dokrmeljevanja odstrel lažje izvesti. Na vseh ostalih

krmiščih je odstrel prepovedan. V lovišču je potrebno privabljalna krmišča načrtno razporediti in s tem zagotoviti uspešen lov in upad škode na poljščinah (Jonozovič in sod., 2011). Na krmišču smemo pokrmiti le minimalne količine močne krme (žit ali koruze) (Jonozovič in sod., 2011; Hafner, 2015). V ustreznih razmerah strnjenih gozdov in ustrezne oddaljenosti od kmetijskih površin pa ima lahko privabljalno krmljenje tudi značaj odvracanja od kmetijskih površin (Jonozovič in sod., 2011).

Slika 14: Privabljalna in preprečevalna krmišča divjih prašičev morajo biti poleti založena s krmo (Hafner, 2015)

Na drugi strani pa je pomembno, da tudi kmetje razumejo pomembnost obstoja in ohranjanja te vrste živali (Stergar, 2014) in k učinkovitem gospodarjenju z divjim prašičem pripomorejo z ustreznim varovanjem svojih kmetijskih in drugih obdelovalnih površin (Krže, 1982).

2.8 NARAVNI SOVRAŽNIKI DIVJEGA PRAŠIČA

Najpomembnejši naravni sovražnik divjega prašiča je volk, ki mu je še posebno nevaren v visokem snegu. V Sloveniji so znani tudi primeri, ko je divjega prašiča v snegu lovil medved (Lovska zveza Slovenije, 2015). Naravna sovražnika sta mu tudi ris in lisica, saj lovita njegove mladiče (Divji prašič, 2016).

2.9 ODNOS DO DIVJEGA PRAŠIČA

Divji prašič je v Sloveniji med vsemi vrstami prostoživečih živali ena najbolj problematičnih vrst. Zaradi občutne škode, ki jo povzroča na kmetijskih površinah, imajo

lastniki zemljišč do te vrste ter do splošnih nalog in aktivnosti povezanih z lovstvom in ohranjanjem divjega prašiča, negativno in osovraženo mnenje (Jelenko in sod., 2011). Izrazi, kot so nadloga in škodljivec, se ga držijo že vrsto let. Zaradi pojavljanja v urbanih okoljih ga ljudje označujejo tudi kot nevarnost. Nasprotno pa za lovce velja, da je divji prašič izjemno priljubljena lovna vrsta (Stergar, 2014).

3 MATERIAL IN METODE

3.1 MATERIAL

3.1.1 Zbiranje podatkov

V raziskavi smo preverjali poznavanje in odnos do evropskega divjega prašiča pri učencih in dijakih živečih v različnih geografskih okoljih (urbano/ruralno). Za pridobitev objektivnih podatkov smo uporabili anonimni anketni vprašalnik zaprtega tipa (priloga A), ki smo ga sestavili s pomočjo literature, ki obravnava divjega prašiča in se tematsko nanaša na naslov diplomskega dela.

Osnovne in srednje šole smo k sodelovanju povabili preko dopisov, ki smo jih preko elektronske pošte poslali ravnateljem, učiteljem naravoslovja in profesorjem biologije. Naslove in kontaktne informacije smo pridobili na posamezni spletni strani šole. Po odobritvi sodelovanja smo na šolo poslali potrebno število anket. Izbrali smo dve ciljni skupini in sicer učence 6. razreda osnovne šole in dijake 1. letnika srednje šole. Anketo smo izvedli pri učencih 6. razreda, saj smo sklepali, da je na njihovo dosedanje znanje o divjem prašiču vplivalo predvsem okolje, v katerem živijo. Tematika divjega prašiča namreč ni zastopana v osnovnošolskih učnih načrtih, možno pa je, da jo učitelji obravnavajo v okviru nekaterih že oblikovanih vsebinskih sklopov (npr. razvrščanje živih bitij, zgradba in delovanje živali, ekosistemi). Kot ciljno skupino v srednjih šolah smo izbrali učence 1 letnikov z namenom, da ugotovimo, ali se znanje o divjem prašiču s starostjo učencev izboljšuje.

Anketiranje smo izvedli na območjih, kjer je divji prašič prisoten v večjem ali manjšem številu (slika 1), in sicer v Novomeški, Kočevsko-Belokranjski, Primorski in Ljubljanski regiji. Anketni vprašalnik smo junija 2015 poslali na dve osnovni šoli in sicer na osnovno šolo Trebnje in osnovno šolo Dr. Pavla Lunačka v Šentrupertu. Z anketiranjem smo nadaljevali v mesecu decembru 2015 in januarju 2016 in sicer na osnovni šoli Dr. Franceta Prešerna v Ribnici pri Kočevju in osnovni šoli Milana Jarca v Črnomlju ter na Gimnaziji Jožeta Plečnika v Ljubljani, Gimnaziji Gian Rinaldo Carli v Kopru, Gimnaziji Kočevje, Gimnaziji Novo Mesto ter Srednji šoli Črnomelj.

Anketni vprašalnik je na 6 straneh vseboval 49 vprašanj zaprtega tipa, ki so bila razdeljena v 5 tematskih sklopov:

1. Osnovni podatki o anketirancu (spol, okolje)
2. Kje so anketiranci pridobili znanje o divjem prašiču
3. Kako dobro učenci poznajo divjega prašiča
4. Odnos anketiranca do te vrste parkljarjev
5. Merjenje stališč anketirancev z uporabo 5 stopenjske Likertove lestvice (stopnja 1 = popolnoma se ne strinjam, stopnja 2 = ne strinjam se, stopnja 3 = niti se ne strinjam niti se strinjam, stopnja 4 = strinjam se, stopnja 5 = popolnoma se strinjam).

Učenci so za izpolnitev vprašalnika potrebovali 15 do 20 minut, dijaki 10 do 20 minut. Vprašalnik je skupno izpolnilo 481 anketirancev, od tega 261 (54 %) šestošolcev in 220 (46 %) dijakov prvega letnika. Vsi anketni obrazci so bili ustrezno izpolnjeni, tako da so bili tudi vsi vključeni v obdelavo podatkov.

3.2 METODE

3.2.1 Ureditev podatkov

Pridobljene podatke smo uredili v MS Excelu. Na podlagi odgovorov na vprašanje "Okolje v katerem živite?" smo določili, ali anketiranci prihajajo iz ruralnega (kmetija) ali urbanega okolja (stanovanjska hiša, blok) okolja. Pri vprašanjih, kjer je bil možen le en pravilen odgovor, smo podane odgovore razvrstili med pravilne in nepravilne. Pri vprašanjih, kjer je bil možen en odgovor, obkroženih pa jih je bilo več, smo odgovore označili kot neveljavne. Prav tako smo za neveljavne označili vse nepodane odgovore. Neveljavnih odgovorov v analizi nismo upoštevali, zato se je skupno število anket, vključenih v obdelavo pri posameznih vprašanjih, lahko razlikovalo.

V analizo nismo vključili dveh vprašanj, za katere tudi ne predstavljamo rezultatov: Pri vprašanju "Ali ste te že videli divjega prašiča?" smo na podlagi pridobljenih odgovorov sklepali, da so anketiranci vprašanje razumeli napačno. Pri vprašanju "Koliko divjih prašičev živi v Sloveniji?" smo ugotovili, da je oceno številčnosti populacije divjega

prašiča zaradi raznolikosti vrste, kot so prostorska razporeditev, različna razdalja gibanja ter način življenja, praktično nemogoče podati. Te živali živijo v manjših tropih kar otežuje preštevanje posameznih osebkov. So nočno aktivne živali. Premikajo se do 150 km daleč in pokrivajo do 100 ha površin, zaradi česar je nemogoče določiti kvadrant bivanja. Zaradi izjemne prilagodljivosti se v različnih letnih obdobjih pojavljajo na netipičnih habitatih oziroma izven območij krmišč in se širijo na nova območja, kjer zanje še ni predvidenih ukrepov načrtnega upravljanja. Tudi kontrola minimalne številčnosti osebkov pred poleganjem je žal nemogoča, saj na oplojenost svinj vpliva izjemno velika variabilnost v prehrani, na dinamiko populacije pa količina obroda semen v naravi. Prav zaradi teh dejavnikov vsi Letni lovsko upravljavski načrti odzema divjih prašičev v Sloveniji temeljijo na oceni stanja v njihovem življenjskem okolju (na škodah), absolutnem odvzemu in realizaciji odvzema v prejšnjem letu, predvidevanjih glede vpliva zimskih razmer in predvsem obroda dreves v zadnjih treh letih, ponekod tudi na raziskavah oplojenosti samic in pričakovanega prirastka. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (2012) poroča, da je odvzem v določenih kategorijah, zaradi lažjega nadzora nad populacijo, popolnoma sproščen. Z odvzemom skušajo lovci zmanjšati številčnost populacije divjih prašičev, dokaz za uspešno zaviranje rasti populacije te vrste divjadi pa je drastičen upad škod po letu 2013 in vzdrževanje škod na minimumu. Kljub temu, da je odstrel popolnoma sproščen, pa številčnost vrste še naprej narašča.

3.2.2 Statistična obdelava podatkov

Urejene podatke smo obdelali s pomočjo programskega paketa SAS STAT (SAS User's Guide, 2011). Vpliv šole, okolja in spola na poznavanje in odnos do divjega evropskega prašiča smo analizirali s proceduro LOGISTIC, na stališča anketirancev pa s proceduro GLM. Stališča anketirancev (priloga A, vprašanja pod zaporedno številko 37 do 49), izraženih na petstopenjski lestvici, smo obdelali z modelom (1), pri čemer smo interakcije med vplivoma, v kolikor niso bile značilne, iz modela izključili.

$$y_{ijkl} = \mu + S_i + O_j + G_k + SO_{ij} + SG_{ik} + OG_{jk} + e_{ijkl} \quad \dots (1)$$

pri čemer je:

- y_{ijkl} - izraženo stališče
- μ - srednja vrednost
- S_i - sistematski vpliv šole ($i = 1, 2$; 1 = osnovna šola, 2 = srednja šola)
- O_j - sistematski vpliv okolja ($j = 1, 2$; 1 = urbano okolje, 2 = ruralno okolje)
- G_k - sistematski vpliv spola ($k = 1, 2$; 1 = moški spol, 2 = ženski spol)
- SO_{ij} - interakcijo med šolo in okoljem
- SG_{ik} - interakcijo med šolo in spolom
- OG_{jk} - interakcijo med okoljem in spolom
- e_{ijkl} - ostanek

Odgovore na preostala anketna vprašanja smo glede na število možnih odgovorov obdelali z modelom (2) binarne (priloga A, vprašanja pod zaporedno številko 2, 7 do 32) ali nominalne logistične regresije (priloga A, vprašanja pod zaporedno številko 4, 6, 34 do 36). Poleg statistične značilnosti posameznega vpliva, nam analiza poda tudi razmerje obetov (Košmelj, 2001), ki govori o razmerju med obetom, da se izbran dogodek zgodi, in obetom, da se izbran dogodek ne zgodi, pri čemer je obet razmerje med verjetnostjo, da se izbran dogodek zgodi, in verjetnostjo, da se dogodek ne zgodi (obet = $p/(1-p)$). Statistično značilna vrednost razmerij obetov nad 1 pomeni, da je obet, da se dogodek zgodi, večji kot v primeru, da se dogodek ne zgodi, medtem ko vrednost razmerij obetov pod 1 pomeni, da je obet, da se dogodek zgodi, manjši kot v primeru, da se dogodek ne zgodi. Dobljene obete za dogodek v posamezni skupini primerjamo z obeti za dogodek v izbrani referenčni skupini.

$$\ln[p_{ijk}/(1 - p_{ijk})] = \mu + S_i + O_j + G_k \quad \dots (2)$$

pri čemer je:

- $\ln$ - naravni logaritem
- p_{ijk} - verjetnost referenčnega odgovora
- μ - srednja vrednost
- S_i - vpliv i-te šole ($i = 1, 2$; 1 = osnovna šola, 2 = srednja šola)
- O_j - vpliv j-tega okolja ($j = 1, 2$; 1 = urbano okolje, 2 = ruralno okolje)
- G_k - vpliv k-tega spola ($k = 1, 2$; 1 = moški spol, 2 = ženski spol)

Pri interpretaciji rezultatov smo mejo statistične značilnosti postavili na $P < 0,05$, vrednosti $0,05 < P < 0,1$ pa nakazujejo trend statistične značilnosti.

4 REZULTATI

4.1 OSNOVNI PODATKI O ANKETIRANCIH

V anketi je skupno sodelovalo 481 anketirancev (preglednica 2), in sicer 225 (46,8 %) predstavnikov moškega in 255 (53 %) predstavnic ženskega spola. Eden izmed anketirancev (0,2 %) ni podal odgovora o spolu. Osnovno šolo je obiskovalo 260 (54,1 %) šestošolcev, od tega 134 (51,5 %) učencev in 126 (48,5 %) učenk. Prvi letnik srednje šole je obiskovalo 220 (45,7 %) srednješolcev, od tega 91 (41,4 %) dijakov in 129 (58,6 %) dijakinj.

Preglednica 2: Osnovni podatki o anketirancih

		SPOL							
		Moški		Ženske		Neveljavno		Skupaj	
		N	%	N	%	N	%	N	%
SPOL		225	46,8	255	53	1	0,2	481	100
ŠOLA	OŠ	134	51,5	126	48,5	/	/	260	54,1
	SŠ	91	41,4	129	58,6	/	/	220	45,7
	Neveljavno					1	0,2	1	0,2
								481	100
OKOLJE	RO	59	57,8	43	42,2			102	21,2
	UO	164	43,6	212	56,4			376	78,2
	Neveljavno					3	0,6	3	0,6
								481	100
OKOLJE-ŠOLA	RO-OŠ	44	61,1	28	38,9			72	15
	RO-SŠ	15	50	15	50			30	6,2
	UO-OŠ	89	47,6	98	52,4			187	38,9
	UO-SŠ	75	39,7	114	60,3			189	39,3
	Neveljavno					3	0,6	3	0,6
								481	100

N = število anketirancev; RO-OŠ = osnovnošolci iz ruralnega okolja, RO-SŠ = srednješolci iz ruralnega okolja, UO-OŠ = osnovnošolci iz urbanega okolja, UO-SŠ = srednješolci iz urbanega okolja

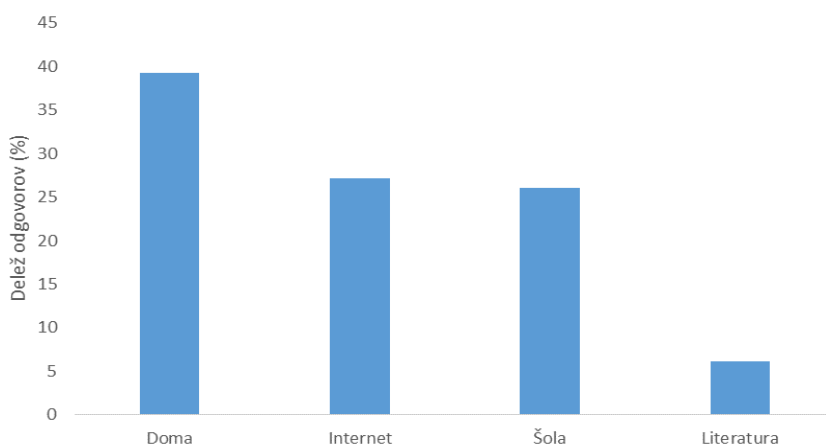
Od skupno 481 anketirancev sta v ruralnem okolju (RO) živela 102 (21,2 %), od tega 72 (15 %) osnovnošolcev in 30 (6,2 %) srednješolcev. V urbanem okolju (UO) je živelo 376

(78,2 %) anketirancev, od tega 187 (38,9 %) osnovnošolcev in 189 (39,3%) srednješolcev. Zabeležili smo 3 (0,6 %) neveljavne odgovore.

4.2 VIR INFORMACIJ O DIVJEM PRAŠIČU

4.2.1 Pridobitev informacij o divjem prašiču

Pri tem vprašanju nas je zanimalo, kje so anketiranci pridobili informacije o divjem prašiču. Učenci in dijaki so lahko izbirali med naslednjimi odgovori: "literatura", "šola", "internet" in "doma". Anketiranci so lahko izbrali več odgovorov hkrati.

Slika 15: Delež odgovorov na vprašanje "Kje ste dobili informacije o divjem prašiču?"

Največ sodelujočih (39,3 %) je informacije o divjem prašiču pridobilo doma (slika 15). Sledijo jim tisti, ki so informacije o tej živalski vrsti pridobili preko interneta (27,2 %) in v šoli (26,1 %), najmanj anketirancev (6,1 %) pa je dvjega prašiča spoznavalo preko literature. Neveljavnih je bilo 1,3 % odgovorov.

Na to, kje so anketiranci pridobili informacije o divjem prašiču, sta značilno vplivala šola ($P = 0,0003$) in okolje ($P = 0,0067$), ne pa tudi spol ($P = 0,3542$). Srednješolci so v primerjavi z osnovnošolci z 0,380 krat manjšim obetom podali odgovor "internet" kot odgovor "doma" (preglednica 3), kar je razvidno tudi iz preglednice 4. Med osnovnošolci je večina spoznavala divjega prašiča doma (35,5 %), malo manj preko interneta (33,6 %), medtem ko je večina srednješolcev informacije o tej živali nabirala doma (44,9 %) in v šoli (28,2 %), malo manj (18,8 %) tudi preko interneta.

Preglednica 3: Vpliv šole in okolja na odgovore "Kje ste dobili informacije o divjem prašiču?"

Vpliv	Odgovor	Razmerje obetov	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Šola	Internet	0,380	0,240	0,599	0,0010
	Šola	0,808	0,521	1,254	0,3422
	Literatura	0,994	0,470	2,106	0,9885
Okolje	Internet	1,888	1,125	3,168	0,0161
	Šola	2,371	1,349	4,165	0,0027
	Literatura	0,961	0,422	2,186	0,9244

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovor = Doma

Obeti, da so anketiranci pridobili informacije o divjem prašiču v šoli (razmerje obetov: 1,888) ali na internetu (razmerje obetov: 2,731) ne pa doma, so bili večji v UO kot RO (preglednica 3). Informacije o divjem prašiču je v šoli pridobilo več otrok iz UO (28,4 %) kot iz RO (17,1 %), prav tako je več otrok iz UO (28,1 %) v primerjavi z RO (24,4 %) spoznavalo to živalsko vrsto preko interneta. Nasprotno je več otrok iz RO (49,6 %) v primerjavi z UO (36,5 %) nabiralo znanje o tej živali doma (preglednica 4).

Preglednica 4: Število (N) in delež (%) odgovorov na vprašanje "Kje ste dobili informacije o divjem prašiču?" glede na šolo in okolje

Odgovor	ŠOLA				OKOLJE			
	OŠ		SŠ		RO		UO	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Literatura	18	5,7	16	6,8	10	8,1	24	5,6
Šola	77	24,2	66	28,2	21	17,1	122	28,4
Internet	107	33,6	44	18,8	30	24,4	121	28,1
Doma	113	35,5	105	44,9	61	49,6	157	36,5
Neveljavni	3	0,9	3	1,3	1	0,8	6	1,4
Skupaj	318		235		123		430	

4.2.2 Kje ste videli divjega prašiča

Pri tem vprašanju nas je zanimalo, kje so anketiranci videli divjega prašiča. Učenci in dijaki so lahko izbirali med naslednjimi odgovori: "v živalskem vrtu", "v gozdu", "v mestu" in "na sliki oziroma TV". Anketiranci so lahko izbrali več odgovorov hkrati.

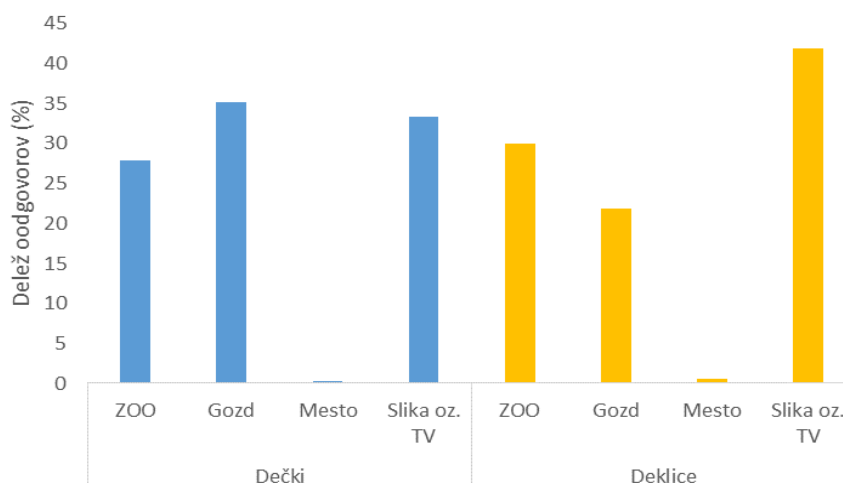
Od vseh jih je divjega prašiča največ videlo na sliki oziroma televiziji (37,7 %). V živalskem vrtu je divjega prašiča videlo 29 % anketirancev, malenkost manj v gozdu (28,2 %). Najmanj anketirancev (0,7 %) ga je videlo v mestu. Neveljavnih je bilo 4,4 % odgovorov.

Na to, kje so anketiranci videli divjega prašiča, je značilno vplival le spol ($P = 0,0074$), ne pa tudi šola ($P = 0,4555$) in okolje ($P = 0,6099$). Dečki (preglednica 5) so z 2,018 krat večjim obetom podali odgovor "v gozdu" kot odgovor "na sliki oziroma TV" v primerjavi z deklicami. Divjega prašiča je v primerjavi z deklicami (21,9 %) videlo v gozdu več dečkov (35,2 %), na »sliki oziroma TV« pa več deklic (41,9 %) kot dečkov (33,4 %) (slika 16).

Preglednica 5: Vpliv spola na odgovore pri vprašanju "Kje ste videli divjega prašiča?"

Vpliv	Odgovor	Razmerje obeto	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Spol	V mestu	0,727	0,063	8,363	0,7984
	V gozdu	2,018	1,345	3,029	0,0007
	V ZOO	1,222	0,818	1,824	0,3273

Referenčna skupina za spol = Ž; Referenčni odgovor = Na sliki oziroma TV

Slika 16: Delež odgovorov na vprašanje "Kje ste videli divjega prašiča?" glede na spol

4.3 POZNAVANJE DIVJEGA PRAŠIČA

4.3.1 Območje divjega prašiča

Od 481 anketirancev jih je bilo 44,9 % (216) mnenja, da živijo v območju divjega prašiča, preostalih 52,4 % (252) jih je menilo nasprotno. Izmed vseh, je bilo 2,7 % (13) odgovorov neveljavnih.

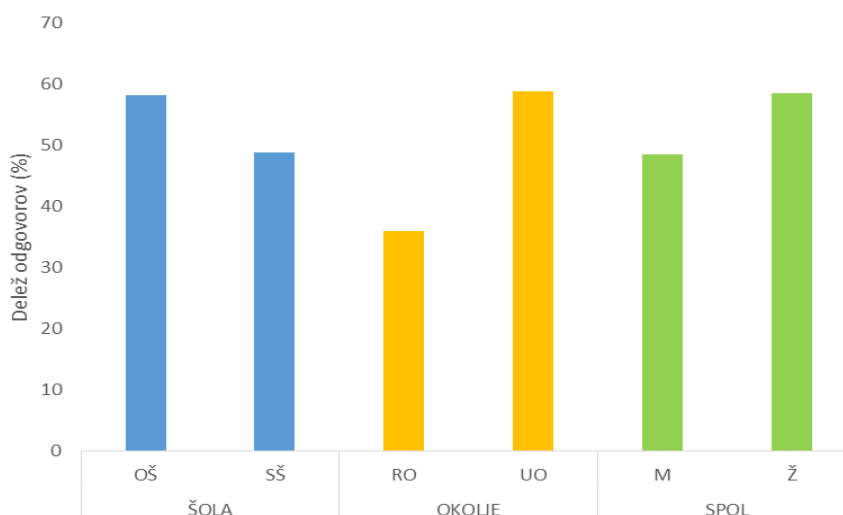
Preglednica 6: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanju "Ali je kraj oz. pokrajina v kateri živite območje divjega prašiča?"

Vpliv	Razmerje obetov	95% interval zaupanja		P-vrednost
		Spodnja meja	Zgornja meja	
Šola	0,546	0,370	0,804	0,0022
Okolje	2,789	1,732	4,489	0,0010
Spol	0,681	0,466	0,995	0,0468

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovor = Ne

Na mnenje anketirancev o tem, ali bivajo na območju divjega prašiča ali ne, je značilno vplivala tako šola, kot tudi okolje in spol (preglednica 6). Obeti, da ne bivajo na območju divjega prašiča, so bili 0,546 krat manjši pri srednješolcih kot osnovnošolcih in 2,789 krat večji pri anketirancih iz urbanega okolja v primerjavi z anketiranci iz ruralnega okolja. Dečki so z 0,681 krat manjšim obetom podali odgovor "ne" v primerjavi z deklicami. Tako

je 58,3 % (147) osnovnošolcev in 48,9 % (107) srednješolcev bilo mnenja, da ne živijo na območju divjega prašiča. Podobno je 58,8 % (217) anketirancev iz UO bilo mnenja, da mesto ni območje divjega prašiča. Prav tako je 36 % (36) anketirancev iz RO menilo, da divji prašič ne poseljuje območja v katerem živijo. Tudi 48,6 % (108) dečkov in 58,5 % (145) deklic je menilo, da ta vrsta parkljarjev ne biva v njihovem okolju (slika 17).

Slika 17: Delež nikalnih odgovorov na vprašanje "Ali je kraj oz. pokrajina, v kateri živite, območje divjega prašiča?" glede na šolo, okolje in spol

4.3.2 Splošna vprašanja o divjem prašiču

Da je človeku najbolj nevarna žival na našem ozemlju divji prašič (Divji prašič, 2016) je od vseh anketiranih pravilno odgovorilo 19,5 % (94) anketirancev. Ostalih 79 % (380) jih je menilo, da so človeku najbolj nevarne živali medved, volk ali ris. Neveljavnih je bilo 1,5 % (7) odgovorov. Na sliki je divjega prašiča prepoznalo 92,5 % (445) anketirancev. Da je divji prašič klasificiran med sesalce, je pravilno odgovorilo 98,8 % (475) anketirancev. Zabeležili smo 1 % (5) nepravilnih odgovorov in 0,2 % (1) neveljavnih.

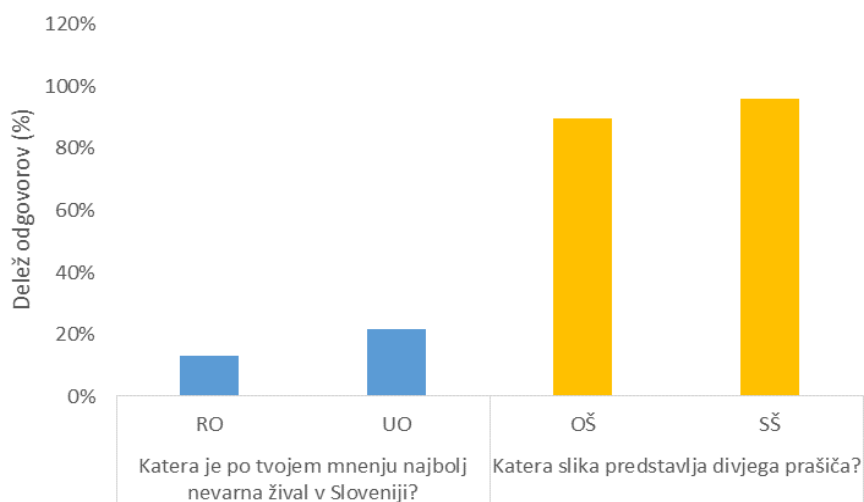
Iz preglednice 7 je razvidno, da v znanju na splošna vprašanja o divjem prašiču večinoma ni bilo značilnih razlik glede na šolo, okolje in spol. Značilne razlike so bile le pri prepoznavanju divjega prašiča na sliki, kjer so srednješolci z 2,732 krat večjim obetom podali pravilni odgovor v primerjavi z osnovnošolci. Divjega prašiča je na sliki prepoznalo 95,9 % (211) srednješolcev in 89,7 % (234) osnovnošolcev (slika 18).

Pri podajanju odgovora na vprašanje "Katera je po tvojem mnenju človeku najbolj nevarna žival?" se je pokazal le trend razlik ($P = 0,0888$) med urbanim in ruralnim okoljem (preglednica 7). Obeti, da so anketiranci podali pravilen odgovor, so bili za 1,748 krat večji pri anketirancih iz urbanega okolja. Pravilen odgovor je podalo 13 % (13) anketirancev iz RO in 21,7 % (81) iz UO in (slika 18).

Preglednica 7: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri splošnih vprašanjih o divjem prašiču

Vprašanje	Vpliv	Razmerje obeto	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Katera je po tvojem mnenju človeku najbolj nevarna žival?					
	Šola	1,055	0,665	1,674	0,8201
	Okolje	1,748	0,919	3,324	0,0888
	Spol	0,702	0,440	1,119	0,1368
Katera slika predstavlja divjega prašiča?					
	Šola	2,732	1,240	6,022	0,0127
	Okolje	0,606	0,240	1,528	0,2887
	Spol	0,851	0,422	1,713	0,6504
V kateri sistematski razred je klasificiran divji prašič?					
	Šola	1,653	0,271	10,071	0,5859
	Okolje	0,001	0,001	100	0,9603
	Spol	3,264	0,359	29,633	0,2933

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž, Referenčni odgovori: Katera je po tvojem mnenju človeku najbolj nevarna žival? = Divji prašič, Katera slika predstavlja divjega prašiča? = C (Priloga A), V kateri sistematski razred je klasificiran divji prašič? = Mammalia (sesalci)

Slika 18: Delež pravih odgovorov na vprašanja "Katera je po tvojem mnenju človeku najbolj nevarna žival?" glede na okolje in "Katera slika predstavlja divjega prašiča?" glede na šolo

4.3.3 Vprašanja o telesnih značilnostih divjega prašiča

Da je telo divjega prašiča poraslo s ščetinami, je pravilno odgovorilo 33,9 % (163) anketirancev, 0,8 (4) odgovorov je bilo neveljavnih. Da ima divji prašič 44 zob, je pravilno odgovorilo le 11 % (53) vprašanih, 1,7 % (8) odgovorov je bilo neveljavnih. Da se veliki podočniki, ki so izvihani navzven imenujejo čekani, je pravilno odgovorilo 77,8 % (374) anketirancev, 2,7 % (13) odgovorov je bilo neveljavnih. Da ima divji prašič na posamezni nogi 4 prste, je pravilno odgovorilo 44,1 % (212) sodelujočih, 3,3 % (16) odgovorov je bilo neveljavnih. Na sliki je stopinjo divjega prašiča prepoznalo 67,6 % (325) anketirancev, 1,2 % (6) odgovorov je bilo neveljavnih. Da se povprečna telesna masa divjega prašiča giblje med 70 in 250 kg, je pravilno odgovorilo 58,2 % (280) vprašanih, zabeležili smo tudi 0,8 % (4) neveljavnih odgovorov.

Iz preglednice 8 je razvidno, da je na odgovore večine vprašanj o telesnih značilnostih divjega prašiča značilno vplivala le šola. Značilne razlike so bile pri podajanju odgovora na vprašanje "S čim je poraslo telo divjega prašiča?", kjer so srednješolci z 1,961 krat večjim obetom podali pravi odgovor v primerjavi z osnovnošolci. Tako je 42,4 % (92) dijakov in 27,3 % (71) osnovnošolcev trdilo, da je telo divjega prašiča poraslo s ščetinami (slika 19), ostalih 57,6 % (125) srednješolcev in 72,7 % (189) osnovnošolcev pa je zagovarjalo poraslost z dlako, luskami in perjem. Zabeležili smo 0,8 % (4) neveljavnih odgovorov.

Značilne razlike so bile tudi pri podajanju odgovora na vprašanje "Koliko zob ima divji prašič?", kjer so srednješolci z 2,352 krat večjim obetom podali pravilen odgovor v primerjavi z osnovnošolci (preglednica 8). Pravilno je odgovorilo 16,1 % (35) srednješolcev in 7,1 % (18) osnovnošolcev (slika 19), nepravilno pa kar 83,9 % (183) srednješolcev in 92,9 % (237) osnovnošolcev. Od vseh je bilo 1,7 % (8) odgovorov neveljavnih.

Značilne razlike so bile pri podajanju odgovora na vprašanje "Koliko prstov na posamezni nogi ima divji prašič?", kjer so srednješolci z 2,236 krat večjim obetom podali pravilen odgovor v primerjavi z osnovnošolci (preglednica 8). Pravilno je odgovorilo 56,1 % (120) srednješolcev in 36,7 % (92) osnovnošolcev (slika 19), ostalih 43,9 % (94) srednješolcev in 63,6 % (159) osnovnošolcev je podalo napačen odgovor. Od vseh je bilo 3,3 % (16) odgovorov neveljavnih. Pokazal se je tudi trend razlik ($P = 0,0970$) med urbanim in ruralnim okoljem (preglednica 8). Obeti, da so anketiranci podali pravilen odgovor, so bili za 1,489 krat večji pri anketirancih iz urbanega okolja. Pravilen odgovor je podalo 48,2 % (176) anketirancev iz UO in 35,7 % (35) iz RO.

Pri prepoznavanju stopinj divjega prašiča na sliki se je pokazal trend razlik ($P = 0,0558$) med srednješolci in osnovnošolci. Obeti, da so anketiranci podali pravilen odgovor, so bili za 1,483 krat večji pri srednješolcih (preglednica 8). Stopinje divjega prašiča je prepoznalo 73,3 % (159) srednješolcev in 64,3 % (166) osnovnošolcev (slika 19). Od vseh je bilo 1,2 % (6) odgovorov neveljavnih.

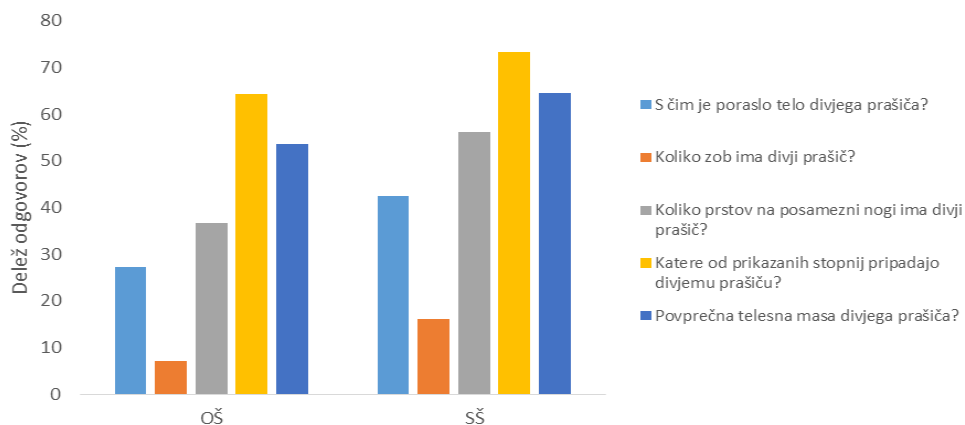
Preglednica 8: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o telesnih značilnostih divjega prašiča

Vprašanje	Vpliv	Razmerje obeto	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
S čim je poraslo telo divjega prašiča?					
	Šola	1,961	1,362	2,900	0,0007
	Okolje	1,074	0,659	1,751	0,7745
	Spol	1,145	0,776	1,689	0,4939
Koliko zob ima divji prašič?					
	Šola	2,352	1,279	4,324	0,0059
	Okolje	1,578	0,678	3,675	0,2899
	Spol	0,901	0,499	1,625	0,7279
Kako se imenujejo veliki podočniki, ki so izvihani navzven?					
	Šola	1,028	0,647	1,635	0,9062
	Okolje	1,107	0,639	1,919	0,7163
	Spol	0,867	0,549	1,371	0,5419
Koliko prstov na posamezni nogi ima divji prašič?					
	Šola	2,236	1,527	3,276	0,0001
	Okolje	1,489	0,929	2,413	0,0970
	Spol	1,294	0,883	1,896	0,1863
Katere od prikazanih stopinj pripadajo divjemu prašiču?					
	Šola	1,483	0,990	2,221	0,0558
	Okolje	1,077	0,668	1,737	0,7612
	Spol	0,776	0,522	1,153	0,2086
Povprečna telesna masa divjega prašiča?					
	Šola	1,629	1,117	2,378	0,0114
	Okolje	1,036	0,656	1,636	0,8787
	Spol	1,149	0,790	1,669	0,4674

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovori: S čim je poraslo telo divjega prašiča? = S ščetinami, Koliko zob ima divji prašič? = 44, Kako se imenujejo veliki podočniki, ki so izvihani navzven? = Čekani, Koliko prstov na posamezni nogi ima divji prašič? = 4, Katere od prikazanih stopinj pripadajo divjemu prašiču? = Odgovor C (Priloga A), Povprečna telesna masa divjega prašiča? = 70 – 250 kg

Značilne razlike so bile pri prepoznavanju povprečne telesne mase divjega prašiča, kjer so srednješolci z 1,629 krat večjim obetom podali pravilni odgovor v primerjavi z

osnovnošolci (preglednica 8). Pravilno je odgovorilo 64,5 % (142) srednješolcev in 53,7 % (138) osnovnošolcev (slika 19). Napačen odgovor je podalo 35,5 % (78) srednješolcev in 46,3 % (119) osnovnošolcev. Od vseh, 0,8 % (4) odgovorov ni bilo veljavnih.

Slika 19: Delež pravih odgovorov na vprašanja o telesnih značilnostih divjega prašiča glede na šolo

4.3.4 Vprašanja o življenju divjega prašiča

Pri odgovorih na vprašanje "Povprečna življenjska doba divjega prašiča?" smo zabeležili 40,3 % (194) pravih, 56,8 % (273) nepravilnih in 2,9 % (14) neveljavnih odgovorov. Pri odgovorih na vprašanje "Kje živi divji prašič?" smo zabeležili 90,2 % (434) pravih, 8,5 % (41) nepravilnih in 1,2 % (6) neveljavnih odgovorov. Pri odgovorih na vprašanje "Kako živi odrasel merjasec?" smo zabeležili 63,2 % (304) pravih, 34,7 % (167) nepravilnih in 2,1 % (10) neveljavnih odgovorov. Pri odgovorih na vprašanje "Kako živijo divje svinje in mlade živali?" je bilo zabeleženih 43 % (207) pravih, 55,1 % (265) in 1,9 % (9) neveljavnih odgovorov.

Preglednica 9: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o življenju divjega prašiča

Vprašanje	Vpliv	Razmerje obeto	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Povprečna življenjska doba divjega prašiča?					
	Šola	1,388	0,951	2,027	0,0892
	Okolje	0,906	0,570	1,439	0,6753
	Spol	0,763	0,523	1,113	0,1604
Kje živi divji prašič?					
	Šola	1,289	0,661	2,516	0,4561
	Okolje	1,276	0,606	2,690	0,5210
	Spol	0,767	0,401	1,468	0,4234
Kako živi odrasel merjasec?					
	Šola	1,246	0,845	1,839	0,2667
	Okolje	0,799	0,495	1,289	0,3579
	Spol	0,883	0,601	1,296	0,5249
Kako živijo divje svinje in mlade živali?					
	Šola	1,225	0,843	1,781	0,2874
	Okolje	1,169	0,744	1,835	0,4985
	Spol	1,008	0,696	1,460	0,9670

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovori: Povprečna življenjska doba divjega prašiča? = 8 - 10 let, Kje živi divji prašič? = V listnatih in mešanih gozdovih do gozdne meje, Kako živi odrasel merjasec? = Kot samotar, Kako živijo divje svinje in mlade živali? = V skupinah oz. tropih

Iz preglednice 9 je razvidno, da pri vseh štirih vprašanjih o življenju divjega prašiča med šolo, okoljem in spolom ni bilo značilnih razlik. Pri podajanju odgovora na vprašanje "Povprečna življenjska doba divjega prašiča?" se je pokazal le trend razlik ($P = 0,0892$) med osnovnošolci in srednješolci. Obeti, da so anketiranci podali pravilen odgovor, so bili za 1,388 krat večji pri srednješolcih. Da se povprečna življenjska doba divjega prašiča giblje med osmimi in desetimi leti je pravilno odgovorilo 45,8 % (99) srednješolcev in 37,8 % (95) osnovnošolcev. Zabeležili smo 2,9 % (14) neveljavnih odgovorov.

4.3.5 Vprašanja o razmnoževanju divjega prašiča

Da spol divjega prašiča lahko ločimo po velikosti čekanov, je pravilno odgovorilo 60,5 % (291) anketirancev, zabeležili smo tudi 3,1 % (15) neveljavnih odgovorov. Da ima svinja 5 parov oziroma 10 seskov, je pravilno odgovorilo 86,3 % (415) anketirancev, neveljavnih je bilo 1,2 % (6) odgovorov. Da se parjenje pri divjem prašiču imenuje bukanje, je pravilno odgovorilo 57,2 % (275) sodelujočih, 2,3 % (11) odgovorov je bilo neveljavnih. Da brejost svinj traja približno 4 mesece je pravilno odgovorilo 27,2 % (131) anketirancev. Da paritveno obdobje svinje poteka od novembra do januarja, je pravilno potrdila manjšina vprašanih, in sicer le 15,2 % (73) anketirancev. Zabeležili smo tudi 2,1 % (10) neveljavnih odgovorov. Da brejost svinj traja približno 4 mesece, je pravilno odgovorilo 27,2 % (131) anketirancev, zabeležili smo tudi 2,9 % (14) neveljavnih odgovorov. Da divja svinja skoti štiri do deset mladičev je pravilno odgovorilo 38,3 % (184) anketirancev. Zabeležili smo 1,5 % (7) neveljavnih odgovorov.

Iz preglednice 10 je razvidno, da je na odgovore polovice vprašanj o razmnoževanju divjega prašiča značilno vplivala šola, pri enem vprašanju smo zaznali tudi značilen vpliv okolja. Na podajanje odgovora pri vprašanju "Kako ločimo spol divjega prašiča?", je značilno vplivala le šola. Srednješolci so z 1,591 krat večjim obetom podali pravičen odgovor v primerjavi z osnovnošolci. Tako je 67,4 % (145) srednješolcev in 58,2 % (146) osnovnošolcev pravilno trdilo, da spol divjega prašiča ločimo po velikosti čekanov (slika 20), ostalih 32,6 % (70) srednješolcev in 41,8 % (105) osnovnošolcev pa je zagovarjalo določitev spola po ušesih, dolžini repa in rilca. Izmed vseh je bilo 3,1 % (15) odgovorov neveljavnih.

Na to, da se parjenje pri divjem prašiču imenuje bukanje, sta značilno vplivala šola in spol, ne pa tudi okolje (preglednica 10). Srednješolci so z 2,649 krat večjim obetom podali pravičen odgovor v primerjavi z osnovnošolci. Na odgovor je pravilno odgovorilo 71,1 % (155) srednješolcev in 47,6 % (120) osnovnošolcev (slika 20). Dečki so z 0,664 krat manjšim obetom podali pravičen odgovor v primerjavi z deklicami (preglednica 10). Na vprašanje je pravilno odgovorilo 52 % (115) dečkov in 64,3 % (160) deklic. Od vseh je bilo 2,3 % (11) odgovorov neveljavnih (slika 20).

Preglednica 10: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o razmnoževanju divjega prašiča

Vprašanje	Vpliv	Razmerje obetov	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Kako lahko ločimo spol divega prašiča?					
	Šola	1,591	1,078	2,348	0,0195
	Okolje	0,868	0,540	1,394	0,5572
	Spol	1,179	0,803	1,730	0,4019
Koliko seskov ima divja svinja?					
	Šola	0,888	0,510	1,548	0,6758
	Okolje	1,002	0,513	1,960	0,9945
	Spol	0,996	0,576	1,724	0,9897
Kako se imenuje parjenje pri divjem prašiču?					
	Šola	2,649	1,789	3,923	0,0001
	Okolje	0,967	0,606	1,544	0,8897
	Spol	0,664	0,452	0,975	0,0369
V katerih mesecih poteka paritveno obdobje divje svinje?					
	Šola	0,316	0,179	0,558	0,0001
	Okolje	1,990	0,987	4,014	0,0545
	Spol	0,914	0,545	1,523	0,7330
Koliko časa traja brejost divjih svinj?					
	Šola	1,105	0,732	1,667	0,6361
	Okolje	1,178	0,703	1,974	0,5337
	Spol	0,869	0,576	1,310	0,5024
Koliko mladičev skoti divja svinja?					
	Šola	1,237	0,848	1,806	0,2699
	Okolje	0,984	0,620	1,560	0,9446
	Spol	1,000	0,687	1,456	0,9998

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovori: Kako lahko ločimo spol divjega prašiča? = Po velikosti čekanov, Koliko seskov ima divja svinja? = 5 parov oz. 10 seskov, Kako se imenuje parjenje pri divjem prašiču? = Bukanje, V katerih mesecih poteka paritveno obdobje divje svinje? = november – januar, Koliko časa traja brejost divjih svinj? = Približno 4 mesece, Koliko mladičev skoti divja svinja? = 4 – 10

Pri podajanju odgovora na vprašanje "V katerih mesecih poteka paritveno obdobje divje svinje?" so se pokazale značilne razlike med osnovnošolci in srednješolci. Srednješolci so

z 0,316-krat manjšim obetom podali pravičen odgovor v primerjavi z osnovnošolci (preglednica 10). Na vprašanje je pravilno odgovorilo 8,7 % (19) srednješolcev in 21,4 % (54) osnovnošolcev (slika 20). Podanih je bilo 2,1 % (10) neveljavnih odgovorov. Pokazal se je tudi trend razlik ($P = 0,0545$) med urbanim in ruralnim okoljem (preglednica 10). Obeti, da so anketiranci podali pravičen odgovor, so bili za 1,990-krat večji pri anketirancih iz urbanega okolja. Pravičen odgovor je podalo 16,8 % (62) anketirancev iz UO in 11,1 % (11) iz RO (slika 20). Zabeleženih je bilo 0,1 % (12) neveljavnih odgovorov.

Slika 20: Delež pravičnih odgovorov na vprašanja o razmnoževanju divjega prašiča glede na šolo, okolje in spol

4.3.6 Vprašanja o prehrani divjega prašiča

Da je divji prašič vsejed, je pravilno odgovorilo 64 % (308) anketirancev. Zabeležili smo tudi 1,9 % (9) neveljavnih odgovorov. Da divjemu prašiču krompir in koruza nista najbolj priljubljena hrana, je pravilno odgovorilo 28,1 % (135) vprašanih, 2,9 % (14) odgovorov je bilo neveljavnih.

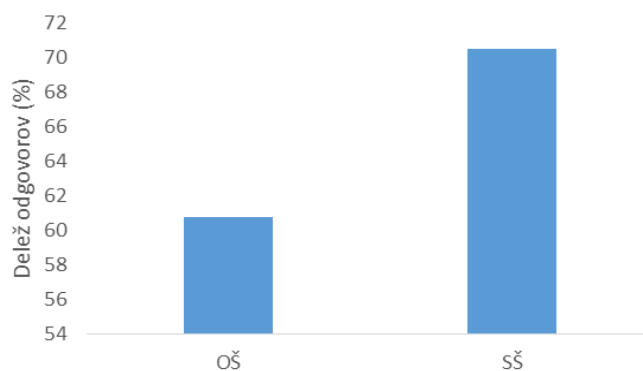
Iz preglednice 11 je razvidno, da se odgovori na vprašanja o prehrani divjega prašiča večinoma ne razlikujejo glede na šolo, okolje in spol. Značilne razlike so bile le pri podajanju odgovora na vprašanje "Divji prašič je rastlinojed, mesojed, vsejed, vegan?",

kjer so srednješolci z 1,495 krat večjim obetom podali pravilen odgovor v primerjavi z osnovnošolci. Tako je 70,5 % (153) dijakov in 60,8 % (155) osnovnošolcev pravilno trdilo, da je divji prašič vsejed (slika 21).

Preglednica 11: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o prehrani divjega prašiča

Vprašanje	Vpliv	Razmerje obetov	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Divji prašič je rastlinojed, mesojed, vsejed, vegan?					
	Šola	1,495	1,009	2,215	0,0452
	Okolje	1,235	0,776	1,965	0,3739
	Spol	1,148	0,779	1,692	0,4842
Najbolj priljubljena hrana sta krompir in koruza.					
	Šola	0,753	0,498	1,138	0,1779
	Okolje	0,975	0,594	1,601	0,9208
	Spol	0,832	0,554	1,252	0,3779

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovori: Divji prašič je rastlinojed, mesojed, vsejed, vegan? = Vsejed, Najbolj priljubljena hrana sta krompir in koruza = Ne

Slika 21: Delež pravih odgovorov na vprašanje "Divji prašič je rastlinojed, mesojed, vsejed, vegan?" glede na šolo

4.3.7 Vprašanja o lastnostih divjega prašiča

Pri podajanju odgovora na vprašanje "Najbolj nevaren divjemu prašiču je?" smo zabeležili 15 % (72) pravih odgovorov. Zabeležili smo tudi 2,5 % (12) neveljavnih odgovorov. Pri podajanju odgovora na vprašanje "Ali je divji prašič aktiven samo ponoči?" smo zabeležili 77,5 % (373) pravih odgovorov, 1,5 % (7) odgovorov je bilo neveljavnih. Pri podajanju odgovora na vprašanje "Divji prašič je agresivna žival?" je bilo 23,1 % (111) pravih odgovorov. Zabeležili smo tudi 2,1 % (10) neveljavnih odgovorov. Pri podajanju odgovora na vprašanje "Ali je obstreljen merjasec nevaren človeku?" je bilo 75,5 % (363) pravih odgovorov, zabeležili smo tudi 2,1 % (10) neveljavnih odgovorov. Pri podajanju odgovora na vprašanje "Divji prašič po vonju ločuje nevarne ljudi od nenevarnih, kar otežuje lov nanj" smo zabeležili 35,8 % (172) pravih odgovorov. Neveljavnih je bilo 2,5 % (12) odgovorov.

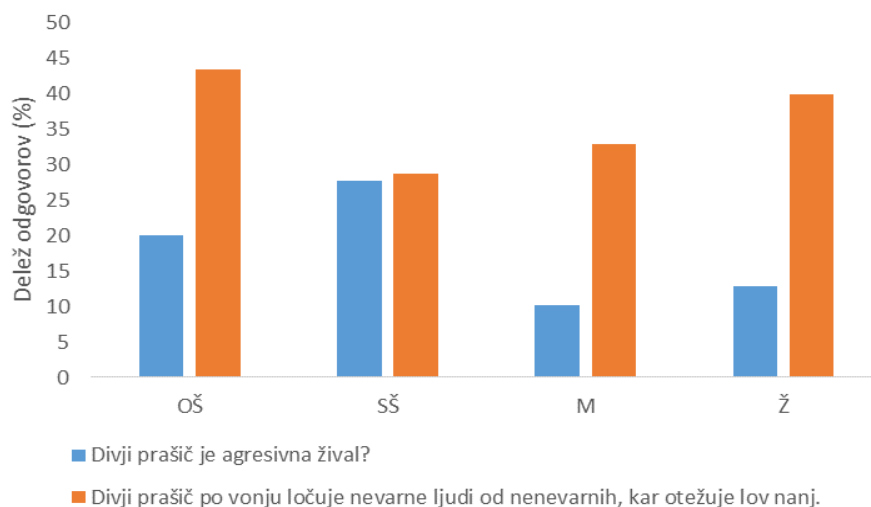
Iz preglednice 12 je razvidno, da na odgovore pri vprašanjih o lastnostih divjega prašiča večinoma ni bilo značilnih razlik glede na šolo, okolje in spol. Značilne razlike so bile pri podajanju odgovora na "Ali je divji prašič agresivna žival?", kjer so srednješolci z 1,558 krat večjim obetom podali pravih odgovor v primerjavi z osnovnošolci. Na odgovor je pravilno odgovorilo 27,8 % (60) dijakov in 20 % (51) osnovnošolcev (slika 22).

Pri podajanju odgovora na vprašanje "Ali divji prašič po vonju ločuje nevarne ljudi od nenevarnih, kar otežuje lov nanj?", so se pokazale značilne razlike med osnovnošolci in srednješolci ter deklicami in dečki (preglednica 12). Srednješolci so z 0,515-krat manjšim obetom podali pravih odgovor v primerjavi z osnovnošolci. Na odgovor je pravilno odgovorilo 28,7 % (62) dijakov in 43,5 % (110) osnovnošolcev (slika 22). Dečki so z 0,669 krat manjšim obetom podali pravih odgovor v primerjavi z deklicami (preglednica 12). Na vprašanje je pravilno odgovorilo 32,9 % (72) dečkov in 40 % (100) deklic (slika 22).

Preglednica 12: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o lastnostih divjega prašiča

Vprašanje	Vpliv	Razmerje obeto	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Najbolj nevaren divjemu prašiču je?					
	Šola	1,276	0,765	2,129	0,3508
	Okolje	1,328	0,676	2,610	0,4103
	Spol	0,824	0,493	1,376	0,4587
Divji prašič je aktiven samo ponoči?					
	Šola	1,085	0,689	1,707	0,7256
	Okolje	1,288	0,759	2,187	0,3488
	Spol	1,066	0,681	1,669	0,7800
Divji prašič je agresivna žival?					
	Šola	1,558	1,007	2,411	0,0466
	Okolje	0,875	0,514	1,490	0,6234
	Spol	0,910	0,590	1,404	0,6704
Obstreljen merjasec je nevaren človeku.					
	Šola	0,851	0,548	1,321	0,4729
	Okolje	0,660	0,368	1,181	0,1615
	Spol	1,168	0,753	1,813	0,4880
Divji prašič po vonju ločuje nevarne ljudi od nenevarnih, kar otežuje lov nanj.					
	Šola	0,515	0,346	0,765	0,0010
	Okolje	0,905	0,566	1,446	0,6761
	Spol	0,669	0,453	0,989	0,0437

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovori: Najbolj nevaren divjemu prašiču je? = Volk, Divji prašič je aktiven samo ponoči? = Ne, Divji prašič je agresivna žival? = Ne, Obstreljen merjasec je nevaren človeku. = Da, Divji prašič po vonju ločuje nevarne ljudi od nenevarnih, kar otežuje lov nanj. = Da

Slika 22: Delež pravih odgovorov na vprašanja o lastnostih divjega prašiča glede na šolo in spol

4.4 ODNOS DO ŽIVALI IN DIVJEGA PRAŠIČA

Na odnos anketirancev do živali sta značilno vplivala šola in spol (preglednica 13), na odnos do divjih prašičev pa tako šola, kot tudi okolje in spol. Na vzrok odnosa anketirancev do divjega prašiča je značilno vplivala le šola.

Preglednica 13: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanjih o odnosu do živali

Vprašanje	P-vrednost		
	Šola	Okolje	Spol
Kakšen je tvoj odnos do živali?	0,0006	0,4071	0,0009
Kakšen je tvoj odnos do divjih prašičev?	0,0001	0,0110	0,0004
Zakaj meniš, da je tvoj odnos do divjih prašičev ravno takšen?	0,0001	0,3879	0,1791

4.4.1 Odnos do živali

Pri vprašanju, kakšen odnos do živali imajo, so učenci in dijaki lahko izbirali med naslednjimi odgovori: "Imam jih rad/a", "Bojim se jih", "Ne maram jih" in "Do živali nimam posebnega odnosa". Anketiranci so lahko izbrali več odgovorov hkrati.

Večinski delež anketirancev 79,2 % (384) je navedel, da imajo živali radi. Da do živali nimajo posebnega odnosa jih je trdilo 12,4 % (60) od vseh anketirancev. Najmanj jih je reklo, da se živali bojijo 4,1 % (20) in da jih ne marajo 1,4 % (7). Zabeležili smo tudi 2,9 % (14) neveljavnih odgovorov.

Na splošen odnos do živali sta vplivala šola in spol (preglednica 13). Srednješolci so v primerjavi z osnovnošolci (preglednica 14) z 3,232 krat večjim obetom podali odgovor "Do živali nimam posebnega odnosa" v primerjavi z "Imam jih rad/a". Dečki so v primerjavi z deklicami z 3,090 krat večjim obetom podali odgovor "Do živali nimam posebnega odnosa" v primerjavi z "Imam jih rad/a". To je razvidno tudi iz preglednice 15. Da do živali nimajo posebnega odnosa je v primerjavi s srednješolci (19,1 %) trdilo manj osnovnošolcev (6,8 %). Nasprotno je več osnovnošolcev (80,8 %) v primerjavi s srednješolci (77,3 %) trdilo, da imajo živali radi. Da do živali nimajo posebnega odnosa je v primerjavi med spoloma trdilo več dečkov (17,5 %) in manj deklic (7,8 %). Nasprotno je več deklic (83,6 %) v primerjavi z dečki (74,6 %) trdilo, da imajo živali rade.

Preglednica 14: Vpliv šole in spola na odgovore pri vprašanju "Kakšen je tvoj odnos do živali?"

Vpliv	Odgovor	Razmerje obeto	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Šola	Nimam odnosa	3,232	1,758	5,941	0,0002
	Ne maram jih	0,001	0,001	100	0,9546
	Bojim se jih	0,472	0,175	1,274	0,1383
Spol	Nimam odnosa	3,090	1,707	5,593	0,0002
	Ne maram jih	0,683	0,147	3,172	0,6267
	Bojim se jih	0,517	0,192	1,392	0,1920

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovor: Kakšen je tvoj odnos do živali = Imam jih rad/a

Preglednica 15: Število (N) in delež (%) podanih odgovorov na vprašanje "Kakšen je tvoj odnos do živali?" glede na šolo in spol

Odgovor	ŠOLA				SPOL			
	OŠ		SŠ		M		Ž	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Imam jih rad/a	214	80,8	170	77,3	170	74,6	214	83,6
Bojim se jih	14	5,3	6	2,7	6	2,6	14	5,5
Ne maram jih	7	2,6	0	0	3	1,3	4	1,6
Nimam odnosa	18	6,8	42	19,1	40	17,5	20	7,8
Neveljavni	12	4,5	2	0,9	9	3,9	4	1,6
Skupaj	265		220		228		256	

4.4.2 Odnos do divjih prašičev

Pri vprašanju o odnosu do divjega prašiča so učenci in dijaki lahko izbirali med naslednjimi odgovori: "Imam jih rad/a", "Bojim se jih", "Ne maram jih" in "Do divjih prašičev nimam posebnega odnosa". Anketiranci so lahko izbrali več odgovorov hkrati.

Večina anketirancev 49,1 % (241) je trdila, da do divjega prašiča nima posebnega odnosa, 24 % (118) se ga boji, 14,7 % (72) ga ne mara in 11,2 % (55) ga ima rada. Zabeležili smo 1 % (5) neveljavnih odgovorov.

Srednješolci so v primerjavi z osnovnošolci z 0,249 krat manjšim obetom podali odgovor "Ne maram jih", z 0,216 krat manjšim obetom "Bojim se jih" in z 0,405 krat manjšim obetom "Imam jih rad/a" v primerjavi z "Do divjih prašičev nimam posebnega odnosa". To je razvidno tudi iz preglednice 17. Da divjega prašiča ne marajo, je trdilo 18,9 % osnovnošolcev in 9,5 % srednješolcev. Da se ga bojijo, je trdilo 31,5 % osnovnošolcev in 14,9 % srednješolcev, 13,3 % osnovnošolcev in 8,6 % srednješolcev pa je zagotovilo, da ima divjega prašiča rado. Velika večina, 34,8 % osnovnošolcev in 66,5 % srednješolcev je trdilo, da do te živalske vrste nima posebnega odnosa. Pri osnovnošolcih smo zabeležili 1,5 % (4), pri srednješolcih pa 0,5 % (1) neveljavnih odgovorov.

Preglednica 16: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri vprašanju "Kakšen je tvoj odnos do divjih prašičev?"

Vpliv	Odgovor	Razmerje obetov	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Šola	Ne maram jih	0,249	0,139	0,446	0,0001
	Bojim se jih	0,216	0,131	0,356	0,0001
	Imam jih rad/a	0,405	0,215	0,763	0,0051
Okolje	Ne maram jih	1,526	0,754	3,087	0,2400
	Bojim se jih	1,509	0,817	2,786	0,1886
	Imam jih rad/a	0,476	0,249	0,910	0,0248
Spol	Ne maram jih	0,981	0,568	1,695	0,9451
	Bojim se jih	0,391	0,238	0,641	0,0002
	Imam jih rad/a	1,319	0,714	2,436	0,3766

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovor: Do divjih prašičev nimam posebnega odnosa

Anketiranci iz UO so v primerjavi z anketiranci iz RO z 0,476 krat manjšim obetom podali odgovor "Imam jih rad/a" v primerjavi z "Do divjih prašičev nimam posebnega odnosa" (preglednica 16). Tako ima 8,6 % vprašanih iz UO in 21,2 % iz RO divjega prašiča rada (preglednica 17). Večinski delež vprašanih iz UO (49,9 %) in RO (46,2 %) do divjih prašičev nima posebnega odnosa. Pri UO smo zabeležili 1 % (4), pri RO pa 1 (1 %) neveljavnih odgovorov.

Preglednica 17: Število (N) in delež (%) podanih odgovorov na vprašanje "Kakšen je tvoj odnos do divjega prašiča?" glede na šolo, okolje in spol

Odgovor	ŠOLA				OKOLJE				SPOL			
	OŠ		SŠ		RO		UO		M		Ž	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Imam jih rada/a	36	13,3	19	8,6	22	21,2	33	8,6	33	14,5	22	8,4
Bojim se jih	85	31,5	33	14,9	20	19,2	97	25,2	36	15,9	82	31,2
Ne maram jih	51	18,9	21	9,5	13	12,5	59	15,3	37	16,3	35	13,3
Nimam odnosa	94	34,8	147	66,5	48	46,2	192	49,9	118	52	123	46,8
Neveljavni	4	1,5	1	0,5	1	1	4	1	3	1,3	1	0,4
Skupaj	270		221		104		385		227		263	

Dečki so v primerjavi z deklicami z 0,391-krat manjšim obetom podali odgovor "Bojim se jih" v primerjavi z "Do divjih prašičev nimam posebnega odnosa" (preglednica 16). Da se divjega prašiča boji je navedlo 31,2 % deklic in skoraj polovica manj (15,9 %) dečkov (preglednica 17). Tako dečki (52 %) kot deklice (46,8 %) do divjega prašiča nimajo posebnega odnosa. Pri dečkih smo zabeležili 1,3 % (3), pri deklicah pa 0,4 % (1) neveljavnih odgovorov.

4.4.3 Zakaj ravno takšen odnos do divjih prašičev

Z vprašanjem "Zakaj meniš, da je tvoj odnos do divjih prašičev ravno takšen?" smo želeli ugotoviti vzrok za navedeni odnos (glej zgornje vprašanje) anketirancev do divjega prašiča. Učenci in dijaki so lahko izbirali med naslednjimi odgovori: "Tako so me vzgojili", "Imel/a sem negativno izkušnjo", "Imel/a sem pozitivno izkušnjo" in "Na izoblikovanje mojega odnosa do divjih prašičev je vplivala okolica v kateri živim". Anketiranci so lahko izbrali več odgovorov hkrati. Izmed vseh jih je velika večina, 55 % (268), trdila, da je na izoblikovanje njihovega odnosa do divjega prašiča vplivala okolica, v kateri živijo, vpliv vzgoje pa je zagovarjalo 21,8 % (106) anketirancev. Kar 11,5 % (56) jih je trdilo, da so imeli s to živaljo negativno izkušnjo, 6,8 % (33) pa pozitivno izkušnjo. Neveljavnih je bilo 4,9 % (24) odgovorov.

Na vzrok odnosa anketirancev do divjega prašiča je značilno vplivala le šola (preglednica 13). Srednješolci so v primerjavi z osnovnošolci z 0,200 krat manjšim obetom podali odgovor "Imel/a sem pozitivno izkušnjo" (preglednica 18), z 0,133 krat manjšim obetom odgovor "Imel/a sem negativno izkušnjo" in z 0,350 krat manjšim obetom odgovor "Tako so me vzgojili" v primerjavi z odgovorom "Na izoblikovanje mojega odnosa do divjih prašičev je vplivala okolica v kateri živim". Osnovnošolci (41 %) in srednješolci (71,9 %) v veliki večini trdijo (preglednica 19), da je njihov odnos do divjih prašičev ravno takšen, ker je nanj vplivala okolica. Da je temu tako zaradi vzgoje je trdilo 26,7 % osnovnošolcev in 15,8 % srednješolcev. Pozitivno izkušnjo je navedlo 9,8 % osnovnošolcev in 3,2 % srednješolcev, negativno pa 17,3 % osnovnošolcev in 4,5 % srednješolcev. Pri osnovnošolcih smo zabeležili 14 (5,3 %), pri srednješolcih pa 10 (4,5 %) neveljavnih odgovorov.

Preglednica 18: Vpliv šole na odgovore pri vprašanju "Zakaj meniš, da je tvoj odnos do divjih prašičev ravno takšen?"

Vpliv	Odgovor	Razmerje obetov	95% interval zaupanja		P-vrednost
			Spodnja meja	Zgornja meja	
Šola	Pozitivna izkušnja	0,200	0,083	0,483	0,0004
	Negativna izkušnja	0,133	0,064	0,279	0,0001
	Vzgoja	0,350	0,216	0,567	0,0001

Referenčna skupina za šolo = OŠ, okolje = RO, spol = Ž; Referenčni odgovor: Vpliv okolice v kateri živim

Preglednica 19: Število (N) in delež (%) podanih odgovorov na vprašanje "Zakaj meniš, da je tvoj odnos do divjih prašičev ravno takšen?" glede na šolo

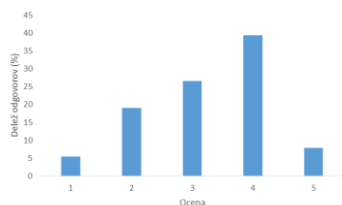
Odgovor	OŠ		SŠ	
	N	%	N	%
Vzgoja	71	26,7	35	15,8
Negativna izkušnja	46	17,3	10	4,5
Pozitivna izkušnja	26	9,8	7	3,2
Vpliv okolice	109	41,0	159	71,9
Neveljavni	14	5,3	10	4,5
Skupaj	266		221	

4.4.4 Izražanje stališč do divjega prašiča

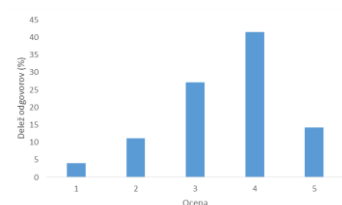
Na sliki 23 so za hiter vpogled prikazane ocene stališč po posameznih trditvah.

Slika 23: Ocene stališč po posameznih trditvah

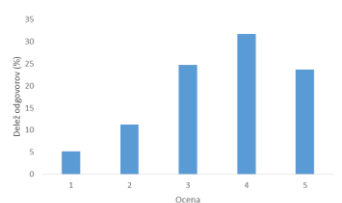
Divji prašič je v Sloveniji ogrožena živalska vrsta.

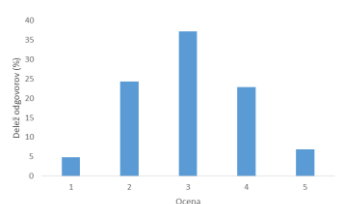
Pozimi se divji prašiči zadržujejo bolj v osrčju gozdov, spomladi in poleti pa se ponavadi pomaknejo v bližino kmetijskih površin.

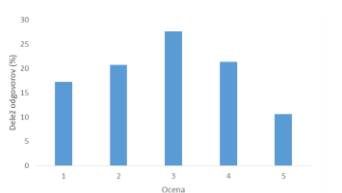
Primarni namen krmišč za divje prašiče je, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin.

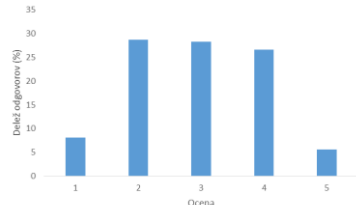
Število divjih prašičev z vsakim letom narašča.

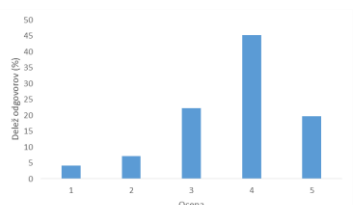
Sobivanje z divjim prašičem je možno.

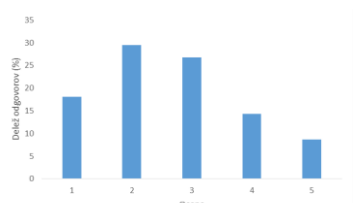
Divji prašič je v Sloveniji zaščitena živalska vrsta.

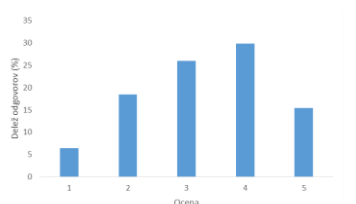
Bivalni prostor divjega prašiča je odvisen od prehranskih razmer in varnostnega kritja.

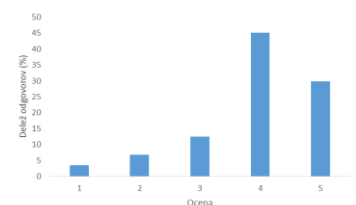
Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru.

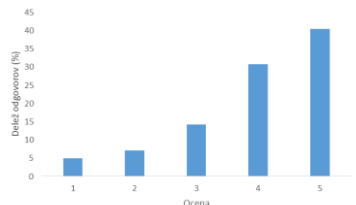
Divji prašič je praviloma človeku nevarna žival.

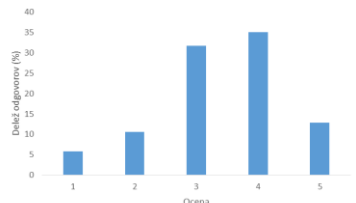
Divji prašič si tu in tam privoščil kopel v blatu, se s tem osveži in znebi zajedalcev.

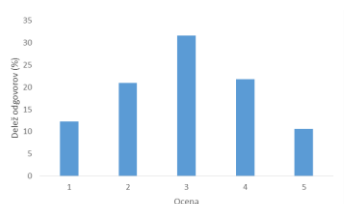
Divji prašič ni zaželen v kmetijskem prostoru, ker je povzročitelj velikih škod na travnju in poljščinah.

Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti.

Divji prašič ima človeka za nevarnega nasprotnika, zato se hitro umakne.

V večini odgovorov pri izražanju stališč do divjega prašiča ni bilo razlik glede na šolo, okolje ali spol (preglednica 20). V odgovorih na trditvi "Primarni namen krmišč za divje prašiče je, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin" ($P = 0,0200$) in "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" ($P = 0,0043$) je imel spol značilen vpliv. V odgovorih na trditev "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" je imelo okolje značilen vpliv ($P = 0,0264$). V odgovorih na trditev "Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti" ($P = 0,0010$) in "Število divjih prašičev z vsakim letom narašča" ($P = 0,0001$) je imela šola značilen vpliv. Med anketiranci iz urbanega in ruralnega okolja se je pri trditvi "Divji prašič si tu in tam privošči kopel v blatu, se s tem osveži in znebi zajedalcev" pokazal trend značilnih razlik ($P = 0,0595$). Prav tako se je trend značilnih razlik pokazal med osnovnošolci in srednješolci pri trditvi "Divji prašič je praviloma človeku nevarna žival" ($P = 0,0672$). Na stališča pri trditvi "Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti" je značilno vplivala interakcija med šolo in okoljem ($P = 0,0320$). Na stališča pri trditvi "Sobivanje z divjim prašičem je možno" je značilno vplivala interakcija med šolo in spolom ($P = 0,0334$). V interakciji med okoljem in spolom se je pri trditvi "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" ($P = 0,0738$) pokazal tudi trend značilnih razlik.

Preglednica 20: Viri variabilnosti in statistična značilnost njihovega vpliva na odgovore pri izražanju stališč do divjega prašiča

Stališče	P-vrednost					
	Šola	Okolje	Spol	OK-SP	ŠO-OK	ŠO-SP
Divji prašič je v Sloveniji ogrožena živalska vrsta.	0,8128	0,6453	0,5488			
Divji prašič je v Sloveniji zaščitena živalska vrsta.	0,5810	0,2403	0,2737			
Divji prašič si tu in tam privoščí kopel v blatu, se s tem osveži in znebi zajedalcev.	0,6866	0,0595	0,6344			
Pozimi se divji prašiči zadržujejo bolj v osrčju gozdov, spomladi in poleti pa se ponavadi pomaknejo v bližino kmetijskih površin.	0,2825	0,6715	0,8713			
Bivalni prostor divjega prašiča je odvisen od prehranskih razmer in varnostnega kritja.	0,3589	0,2038	0,8125			
Divji prašič ni zaželen v kmetijskem prostoru, ker je povzročitelj velikih škod na travinju in poljščinah.	0,2135	0,3008	0,6352			
Primarni namen krmišč za divje prašiče je, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin.	0,9516	0,4861	0,0200			
Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru.	0,4544	0,0264	0,0043	0,0738	0,2867	0,2812
Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti.	0,0010	0,8435	0,3776	0,4481	0,0320	0,3940
Število divjih prašičev z vsakim letom narašča.	0,0001	0,2707	0,2976			
Divji prašič je praviloma človeku nevarna žival.	0,0672	0,3180	0,3257			
Divji prašič ima človeka za nevarnega nasprotnika, zato se hitro umakne.	0,8394	0,9510	0,6258			
Sobivanje z divjim prašičem je možno.	0,5909	0,6100	0,1839	0,1023	0,8231	0,0334

OK-SP = interakcija med okoljem in spolom; ŠO-OK = interakcija med šolo in okoljem; ŠO SP = interakcija med šolo in spolom

Preglednica 21: Ocenjene srednje vrednosti ocene stališča do divjega prašiča glede na šolo (LS means $\pm$ SE)

Stališče	Ocena stališča		P-vrednost
	OŠ	SŠ	
Divji prašič je praviloma človeku nevarna žival.	3,36 $\pm$ 0,08	3,16 $\pm$ 0,09	0,0672
Število divjih prašičev z vsakim letom narašča.	3,27 $\pm$ 0,07	2,83 $\pm$ 0,08	0,0001
Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti.	3,00 $\pm$ 0,07	3,89 $\pm$ 0,1	0,0010

V odgovorih na trditev "Divji prašič je praviloma človeku nevarna žival" (preglednica 21) se je med osnovnošolci in srednješolci pokazal trend značilnih razlik ($P = 0,0672$). Pri osnovnošolcih je bilo zaznati močnejše strinjanje s trditvijo kot pri srednješolcih. Na izraženo stališče pri trditvi "Število divjih prašičev z vsakim letom narašča" je imela šola statistično značilen vpliv ($P = 0,0001$). Pri osnovnošolcih je bilo zaznati močnejše strinjanje s trditvijo kot pri srednješolcih. Na stališča pri trditvi "Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti" je imela šola značilen vpliv ($P = 0,0010$). Srednješolci so se s trditvijo strinjali, osnovnošolci pa se niso opredelili.

Preglednica 22: Ocenjene srednje vrednosti ocene stališča do divjega prašiča glede na okolje (LS means $\pm$ SE)

Stališče	Ocena stališča		P-vrednost
	RO	UO	
Divji prašič si tu in tam privošči kopel v blatu, se s tem osveži in znebi zajedalcev.	4,10 $\pm$ 0,10	3,88 $\pm$ 0,05	0,0595
Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru.	2,91 $\pm$ 0,1	2,59 $\pm$ 0,06	0,0264

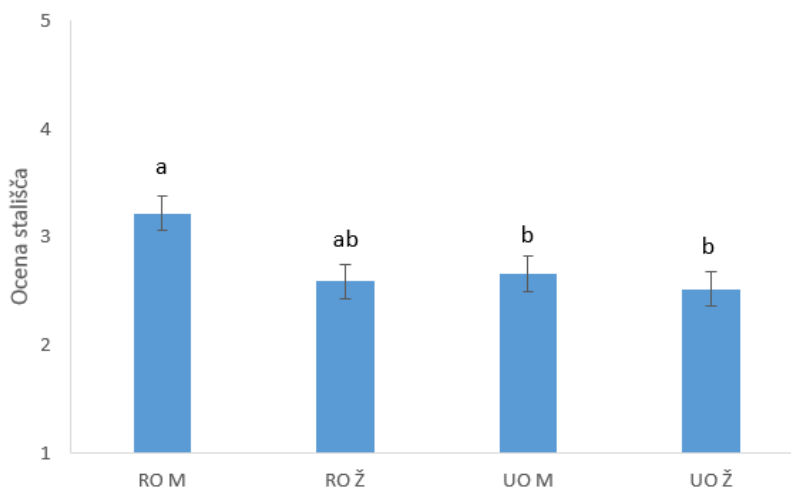
Pri trditvi "Divji prašič si tu in tam privošči kopel v blatu, se s tem osveži in znebi zajedalcev" (preglednica 22) se je v odgovorih anketirancev iz urbanega in ruralnega okolja pokazal trend značilnih razlik ($P = 0,0595$). Anketiranci iz RO so se bolj strinjali s trditvijo kot anketiranci iz UO. Na stališča anketirancev pri trditvi "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" je imelo okolje

značilen vpliv ($P = 0,0264$). Anketiranci iz UO so izrazili močnejše nestrinjanje s to trditvijo kot anketiranci iz RO, med katerimi je prevladovala neopredeljenost.

Preglednica 23: Ocenjene srednje vrednosti ocene stališča do divjega prašiča glede na spol (LS means $\pm$ SE)

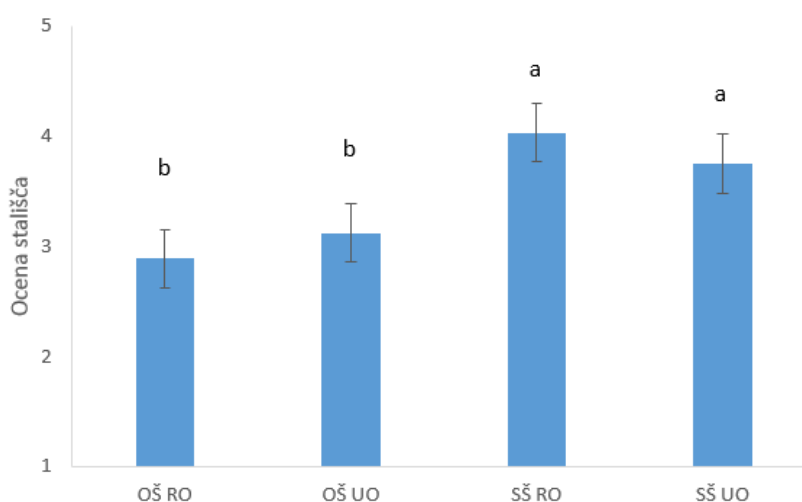
Stališče	Ocena stališča		P-vrednost
	M	Ž	
Primarni namen krmišč za divje prašiče je, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin.	3,70 $\pm$ 0,08	3,45 $\pm$ 0,08	0,0200
Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru.	2,95 $\pm$ 0,1	2,56 $\pm$ 0,1	0,0043

V odgovorih na trditev "Primarni namen krmišč za divje prašiče je, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin" (preglednica 23) smo med spoloma ugotovili statistično značilno razliko ($P = 0,0200$). Pri dečkih je bilo zaznati močnejše strinjanje s trditvijo kot pri deklicah. Spol je imel značilen vpliv tudi na stališča anketirancev pri trditvi "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru". Deklice so izrazile močnejše nestrinjanje s to trditvijo kot dečki, med katerimi je prevladovala neopredeljenost.

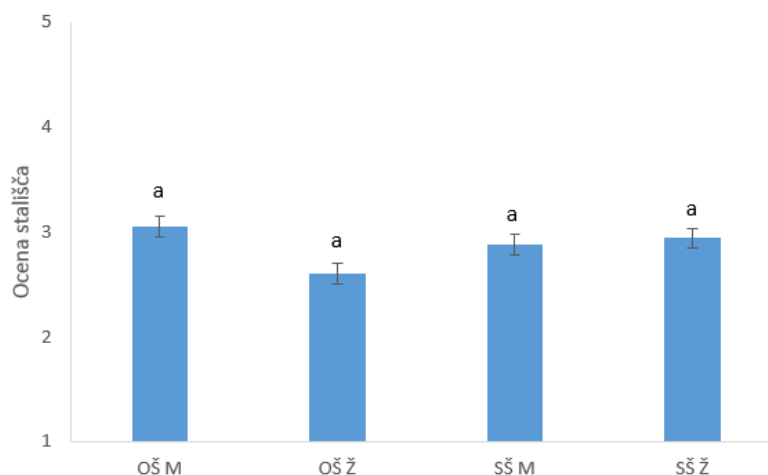
Slika 24: Ocenjene srednje vrednosti (LS means $\pm$ SE) ocene stališča "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" glede na interakcijo med okoljem in spolom. Značilne razlike označujejo različne črke (a, b).

Na stališča anketirancev pri trditvi "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" (preglednica 20) se je pokazal tudi trend značilnih razlik ($P = 0,0738$) v interakciji med okoljem in spolom. Dečki iz RO so se bolj nagibali k temu, da ta trditev drži, kot dečki ($P = 0,0363$) in deklice iz UO ($P = 0,0026$) ter deklice iz RO ($P = 0,0772$), ki so izrazili tudi nestrinjanje s to trditvijo. Najmočnejše nestrinjanje so izrazile deklice iz UO (slika 24).

Slika 25: Ocenjene srednje vrednosti (LS means $\pm$ SE) ocene stališča "Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti" glede na interakcijo med okoljem in spolom. Značilne razlike označujejo različne črke (a, b).

Na stališča pri trditvi "Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti" (preglednica 21) je značilno vplivala interakcija med šolo in okoljem ($P = 0,0320$). Srednješolci iz RO in UO ($P = 0,0010$) so se s trditvijo strinjali močneje kot osnovnošolci iz UO in RO, ki se bolj ali manj niso opredelili (slika 25).

Slika 26: Ocenjene srednje vrednosti (LS means $\pm$ SE) ocene stališča "Sobivanje z divjim prašičem je možno" glede na interakcijo med okoljem in spolom

Na stališče do trditve "Sobivanje z divjim prašičem je možno" (preglednica 20) je značilno vplivala interakcija med šolo in spolom ($P = 0,0334$). Deklice iz OŠ so v večji meri izrazile nestrinjanje s trditvijo v primerjavi z dečki iz OŠ ($P = 0,0795$), ki se večinoma niso opredelili (slika 26).

Pri ostalih navedenih stališčih glede na šolo, okolje in spol ni bilo ugotovljenih značilnih razlik.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Ljudje že od nekdaj posegamo v naravo, kjer nemalokrat povzročamo izumiranje različnih živalskih vrst. Pri divjem prašiču pa vrsti pravzaprav nudimo boljše pogoje za življenje, kar se kaže v preveliki številčnosti vrste, ki vodi v preseganje zmogljivosti okolja. Ker divji prašič že od nekdaj povzroča veliko škodo na obdelovalnih in neobdelovalnih površinah, se ga je prijela prisposoba nadloge. Vsekakor pa bi dandanes na to izjemno živalsko vrsto morali gledati kot na žival, ki pomembno vpliva na ohranjanje biološke pestrosti in jo otrokom že v rani mladosti pozitivno predstaviti.

Na pridobivanje informacij o divjemu prašiču sta značilno vplivala šola ($P = 0,0003$) in okolje ($P = 0,0067$). V primerjavi s srednješolci (18,8 %) so osnovnošolci (33,6 %) bolje izkoristili uporabo interneta za pridobivanje informacij. Divjega prašiča je večina osnovnošolcev (35,5 %) in srednješolcev (44,9 %) spoznavala doma. Malo manj kot tretjina osnovnošolcev (24,2 %) in srednješolcev (28,2 %) je informacije o tej živalski vrsti pridobila v šoli. Tako osnovnošolci (5,7 %) kot srednješolci (6,8 %) so zelo slabo izkoristili pridobivanje kakovostnih informacij preko literature. Otroci živeči v ruralnem okolju so ga spoznavali bolj doma (49,6 %) in preko interneta (24,4 %), tisti živeči v urbanem okolju pa bolj doma (36,5 %), v šoli (28,4 %) in preko interneta (28,1 %). Na to, kje so že videli divjega prašiča, je značilno vplival spol ($P = 0,0074$). Največ dečkov (35,2 %) je divjega prašiča videlo v gozdu, deklice (41,9 %) pa na sliki oziroma TV. Sklepamo, da so otroci, živeči v ruralnem okolju v večini spoznavali divjega prašiča bolj doma, ker se otroci živeči na podeželju ponavadi soočajo z divjimi živalmi zelo zgodaj, še posebno tisti, katerih starši ali stari starši imajo v lasti kmetijo. Preko različnih kmečkih opravil in pri pripravi drv za ogrevanje so ti otroci soočeni z gozdom in življenjem v njem veliko prej, kot otroci živeči v mestih, ki so v večini soočeni bolj z domačimi ljubljenci (Kač in Mlakar, 2006).

Na mnenje anketirancev o tem, ali bivajo na območju divjega prašiča ali ne, so značilno vplivali šola ($P = 0,0022$), okolje ($P = 0,0010$) in spol ($P = 0,0468$). Srednješolci (48,9 %) so v primerjavi z osnovnošolci (58,3 %) z manjšim obetom podali mnenje, da ne živijo na

območju divjega prašiča, podobno tudi dečki (48,6 %) v primerjavi z deklicami (58,5 %). Pričakovano so anketiranci, živeči v urbanem okolju (58,8 %), z večjim obetom podali mnenje, da ne živijo na območju divjega prašiča, kot anketiranci iz ruralnega okolja (36 %). Mogoče so na rezultat, da divji prašiči ne poseljujejo mestnih območij, vplivali starši, drugi družinski člani in prijatelji, ki premalo poznajo razširjenost in življenjski prostor te živalske vrste in posledično prenašajo napačno znanje na otroke.

Pri sklopu splošnih vprašanj o divjem prašiču smo pri povpraševanju o človeku najbolj nevarni živali na našem ozemlju zabeležili trend značilnih razlik ($P = 0,0888$) med urbanim in ruralnim okoljem. Anketiranci iz urbanega okolja (21,7 %) so z večjim obetom podali pravilen odgovor v primerjavi z anketiranci iz ruralnega okolja (13 %). Anketa je pokazala tudi, da je bila od vseh le manjšina anketirancev (19,8 %) mnenja, da je divji prašič človeku najbolj nevarna žival na našem ozemlju. Praviloma res ni agresiven do ljudi (Ucman, 2013), a v primeru napada na človeka, človek le temu podleže (Krže, 1982). Ker so taki napadi redki (Krže, 1982) menimo, da je s tem verjetno pogojen tudi naš rezultat. Pri vizualnem prepoznavanju te živalske vrste, je divjega prašiča z značilno večjim obetom ($P = 0,0127$) prepoznalo več srednješolcev (95,9 %) kot osnovnošolcev (89,7 %). Večina anketirancev (98,3 %) je tudi pravilno odgovorila, da sodi divji prašič v razred sesalcev.

Pri sklopu vprašanj o telesnih značilnostih divjega prašiča so dijaki na večino vprašanj z značilno večjim obetom ($P < 0,05$) podali pravilne odgovore v primerjavi z osnovnošolci. Tako je več dijakov pravilno odgovorilo, da je telo divjega prašiča poraslo s ščetinami, da ima divji prašič 44 zob, na posamezni nogi 4 prste in da se povprečna telesna masa divjega prašiča giblje med 70 in 250 kg. Glede na to, da tematika divjega prašiča ni zastopana v osnovnošolskih učnih načrtih (Skvarč in sod., 2011; Kolar in sod., 2011), je bil rezultat na odgovore pričakovan. Kljub temu, da pri ostalih odgovorih ni bilo značilnih razlik glede na okolje, spol in razredno stopnjo, je kar 77,8 % sodelujočih pravilno trdilo, da se veliki podočniki, ki so izvihani navzven, imenujejo čekani. Vizualno sled divjega prašiča je skupno prepoznalo 67,6 % anketirancev.

Pri sklopu vprašanj o življenju divjega prašiča smo pri povpraševanju o povprečni življenjski dobi divjega prašiča zabeležili trend značilnih razlik med osnovno in srednjo šolo ($P = 0,0892$). Tako je za 8 % več srednješolcev (45,8 %) v primerjavi z osnovnošolci

(37,8 %) na to vprašanje podalo pravilen odgovor. Na vse nadaljne odgovore pri tem sklopu vprašanj nismo zabeležili značilnega vpliva šole, okolja ali spola. Od vseh anketirancev jih je 90,2 % pravilno odgovorilo, da živi divji prašič v listnatih in mešanih gozdovih do gozdne meje, 63,2 % da odrasel merjasec živi kot samotar ter 43 % da divje svinje in mlade živali živijo v skupinah oz. tropih. Pozitivno presenečeni smo nad poznavanjem življenja divjega prašiča, predvsem pri osnovnošolcih, ki tematike še niso obravnavali v šoli (Skvarč in sod., 2011; Kolar in sod., 2011), a so kljub temu podajali podobno visoke odstotke pravih odgovorov, kot srednješolci.

Pri sklopu vprašanj o razmnoževanju divjega prašiča smo pri poizvedovanju o tem, da spol divjega prašiča lahko ločimo po velikosti čekanov, zabeležili značilen vpliv šole ($P = 0,0195$). Srednješolci (67,4 %) so v primerjavi z osnovnošolci (58,2 %) z večjim obetom podali pravilen odgovor. Na odgovore pri poizvedovanju, da se pri divjem prašiču parjenje imenuje bukanje, smo zabeležili značilen vpliv šole ($P = 0,0001$) in spola ($P = 0,0369$), in sicer so srednješolci (71,1 %) v primerjavi z osnovnošolci (47,6 %) z večjim obetom podali pravilen odgovor, dečki (62 %) v primerjavi z deklicami (64,3 %) pa z manjšim. Pri iskanju odgovora na opredelitev paritvenega obdobja svinje, ki poteka med novembrom, decembrom in januarjem, pa smo zabeležili značilen vpliv šole ($P = 0,0001$) in trend značilnih razlik med urbanim in ruralnim okoljem ($P = 0,0545$). Osnovnošolci (21,4 %) so v primerjavi s srednješolci (8,7 %) z večjim obetom podali pravilni odgovor, čeprav tematike še niso obravnavali v šoli (Skvarč in sod., 2011; Kolar in sod., 2011). V primerjavi z ruralnim okoljem (11,1 %), so anketiranci iz urbanega okolja (16,8 %) z večjim obetom podali pravilen odgovor. Pri vseh ostalih odgovorih tega sklopa vprašanj ni bilo značilnih razlik glede na okolje, spol in razredno stopnjo. Od vseh anketirancev jih je kar 86,3 % pravilno odgovorilo, da ima divja svinja 5 parov oz. 10 seskov. Da brejost divje svinje traja približno 4 mesece, je vedela slaba tretjina (27,2 %) anketirancev, dobra tretjina (38,3 %) pa, da skoti 4 do 10 mladičev.

Pri sklopu vprašanj o prehrani divjega prašiča smo zabeležili značilen vpliv šole ($P = 0,0452$), in sicer so srednješolci (70,5 %) v primerjavi z osnovnošolci (60,8 %) z večjim obetom pravilno odgovorili, da je divji prašič vsejed (omnivor). Da najbolj priljubljena hrana divjega prašiča nista krompir in koruza je pravilno odgovorila slaba

tretjina anketirancev. Najbolj priljubljeni so mu domači kostanj, želod (Krže, 1982) in žir (Stergar, 2014).

Pri sklopu vprašanj o lastnostih divjega prašiča smo pri odgovorih na trditev, da divji prašič ni agresivna žival, zabeležili značilen vpliv šole ($P = 0,0466$) in sicer so srednješolci (27,8 %) v primerjavi z osnovnošolci (20 %) z večjim obetom podali pravilen odgovor. Pri odgovorih na trditev, da divji prašič po vonju ločuje nevarne ljudi od nenevarnih, kar otežuje lov nanj, smo zabeležili značilen vpliv šole ($P = 0,0010$) in spola ($P = 0,0437$). Tako so srednješolci (28,7 %) v primerjavi z osnovnošolci (43,5 %) in dečki (32,9 %) v primerjavi z deklicami (40 %) z manjšimi obeti podali pravilen odgovor. Pri vseh ostalih odgovorih tega sklopa vprašanj ni bilo značilnih razlik glede na okolje, spol in razredno stopnjo. Skupno je kar 82,5 % anketirancev vedelo, da je divjemu prašiču najbolj nevaren volk, 77,5 % jih je pravilno odgovorilo, da je divji prašič najbolj aktiven ponoči in 75,5 %, da je obstreljen merjasec nevaren človeku. S svojim poznavanjem so nas zopet pozitivno presenetili osnovnošolci, ki so kljub neobravnavani tematiki (Skvarč in sod., 2011; Kolar in sod., 2011) podajali podobno ali celo več pravih odgovorov kot srednješolci.

Pri odnosu do živali smo zabeležili značilen vpliv šole ($P = 0,0006$) in spola ($P = 0,0009$). Večina anketirancev je odgovorila, da ima živali rada. Več srednješolcev in dečkov je trdilo, da do živali nimajo posebnega odnosa. Nasprotno so imeli osnovnošolci in dekleta v veliki večini do živali bolj čustven odnos (jih imajo radi). Pri odgovorih o odnosu do divjega prašiča smo zabeležili značilen vpliv šole ($P = 0,0001$), kjer več osnovnošolcev v primerjavi s srednješolci trdi, da divjega prašiča ne mara, se ga boji in ga ima rado. Pri odgovorih o odnosu do divjega prašiča smo prav tako zabeležili značilen vpliv okolja ($P = 0,0248$). Pri otrocih, živečih v ruralnem okolju, je bilo zaznati, da imajo do te vrste parkljarjev bolj čustven odnos v primerjavi s tistimi iz urbanega okolja. Pri odgovorih o odnosu do divjega prašiča smo zabeležili tudi značilen vpliv spola ($P = 0,0002$). Da se boji divjega prašiča, je navedlo več deklic kot dečkov. Večina anketirancev pravi, da ne goji posebnega odnosa do te vrste živali. Kot vzrok takega odnosa do divjega prašiča anketiranci iz OŠ in SŠ izpostavljajo vpliv okolice. Iz tega lahko sklepamo, da večina odgovorov nakazuje nevednost in posledično nezanimanje otrok za to vrsto živali in njeno dobrobit, z izjemo otrok iz ruralnega okolja, ki to živalsko vrsto verjetno bolje poznajo oziroma njihova okolica do te živali goji pozitiven odnos. Zavedati se moramo, da so ravno

ti otroci nasledniki upravljanja z živalmi in naravo in da je izrednega pomena, da se poznavanje te vrste živali in odnosa do nje izboljša.

Pri izražanju stališč do divjega prašiča, šola, okolje in spol večinoma niso značilno vplivali na podano oceno strinjanja oziroma nestrinjanja s posamezno trditvijo. Značilne razlike ali trend značilnih razlik v stališčih glede na razredno stopnjo anketiranja smo zabeležili le pri trditvah "Divji prašič je praviloma človeku nevarna žival" ($P = 0,0672$), "Število divjih prašičev z vsakim letom narašča" ($P = 0,0001$) in "Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti" ($P = 0,0010$). S trditvijo, da je divji prašič praviloma človeku nevarna žival so se močnejše strinjali osnovnošolci. Prav tako so se osnovnošolci bolj nagibali k temu, da trditev "Število divjih prašičev z vsakim letom narašča" drži, srednješolci pa so se bolj nagibali k neopredeljenosti. Ker tematika divjega prašiča ni zastopana v osnovnošolskih učnih načrtih (Skvarč in sod., 2011; Kolar in sod., 2011) sklepamo, da so osnovnošolci informacije o tej vrsti živali pridobili doma (35,5 %) ali jih poiskali na internetu (33,6 %). S trditvijo, da je divji prašič pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti so se v močnejše strinjali srednješolci, osnovnošolci pa se bolj ali manj niso opredelili. Rezultat je pričakovan, saj smo sklepali, da se znanje o divjem prašiču s starostjo učencev izboljšuje.

Značilne razlike ali trend značilnih razlik v stališčih med urbanim in ruralnim okoljem smo zabeležili le pri trditvah "Divji prašič si tu in tam privošči kopel v blatu in se s tem osveži in znebi zajedalcev" ($P = 0,0595$) in "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" ($P = 0,0264$). Anketiranci živeči v ruralnem okolju so se s trditvijo "Divji prašič si tu in tam privošči kopel v blatu in se s tem osveži in znebi zajedalcev" močnejše strinjali kot tisti iz urbanega okolja. Verjetno je temu vzrok, da so imeli anketiranci, živeči na podeželju, več stika s to vrsto živali in so o divjem prašiču bolje poučeni. Anketiranci iz urbanega okolja so izrazili močnejše nestrinjanje s trditvijo "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru", anketiranci iz ruralnega okolja pa bolj neopredeljenost. Anketiranci, živeči v mestih, so s tematiko upravljanja z divjim prašičem manj soočeni kot tisti, živeči na podeželju. Posledično torej niso direktno seznanjeni z upravljanjem te vrste živali, ki temelji predvsem na podlagi podatkov o trenutnem odvzemu vrste in podatkov o škodi (Pokorny in sod., 2014).

Značilne razlike v stališčih glede na spol smo zaznali pri trditvah "Primarni namen krmišč za divje prašiče je, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin" ($P = 0,0200$) in "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" ($P = 0,0043$). Pri trditvi "Primarni namen krmišč za divje prašiče je, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin" je bilo zaznati močnejše strinjanje pri dečkih v primerjavi z deklicami. Pri trditvi "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" so deklice izrazile močnejše nestrinjanje s trditvijo kot dečki, med katerimi je prevladovala neopredeljenost. Sklepamo, da imajo nekateri dečki več zanimanja oziroma stika z divjim prašičem (mogoče je nekdo izmed družinskih članov lovec) in so posledično bolje seznanjeni s tematiko privabljalnega krmljenja, kjer pokladamo krmo za privabljanje prostoživečih živali z namenom odstrela (Češarek, 2010; Jonozovič in sod., 2011; Hafner, 2015) in s tem posledično uravnavamo številnost populacije (Zakon o divjadi ..., 2004).

Pri trditvi "Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru" smo zaznali trend značilnih razlik v stališčih glede na interakcijo med okoljem in spolom ($P = 0,0738$). Dečki iz ruralnega okolja so se bolj nagibali k temu, da trditev drži kot dečki iz urbanega okolja in deklice iz ruralnega in urbanega okolja, ki so izrazili tudi nestrinjanje s trditvijo. Anketiranci, živeči na podeželju, so bili s tematiko divjega prašiča bolj soočeni kot tisti, živeči v mestu. Sklepamo, da imajo dečki na podeželju večje zanimanje za divje živali kot deklice. Zato menimo, da so dečki bolje seznanjeni z upravljanjem te vrste živali, ki temelji predvsem na podlagi podatkov o trenutnem odvzemu vrste in podatkov o škodi (Pokorny in sod., 2014).

Pri trditvi "Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti" smo zabeležili značilne razlike v stališčih glede na interakcijo med šolo in okoljem ($P = 0,0320$). S trditvijo so se močnejše strinjali srednješolci iz ruralnega in urbanega okolja kot osnovnošolci, ki se bolj ali manj niso opredelili. Najbolj izraženo nestrinjanje je bilo zabeleženo pri osnovnošolcih iz ruralnega okolja. Rezultat je pričakovan, saj smo sklepali, da se znanje o divjem prašiču s starostjo učencev izboljšuje ne glede na okolje bivanja.

Pri trditvi "Sobivanje z divjim prašičem je možno" smo zabeležili značilne razlike v stališčih glede na interakcijo med šolo in spolom ($P = 0,0334$). Deklice iz OŠ se s trditvijo

večinoma niso strinjale, medtem ko se dečki iz osnovne šole večinoma niso opredelili. Vzrok taki opredeljenosti je verjetno slabše poznavanje poseljenosti divjega prašiča in njegove prilagodljivosti na različne habitate, ki se posledično kaže v tem, da si anketiranci kljub temu, da že posredno ali neposredno sobivajo z divjim prašičem, takega načina življenja ne znajo predstavljati.

5.2 SKLEPI

Na podlagi rezultatov raziskave lahko podamo naslednje sklepe:

- Dijaki srednjih šol imajo več znanja o divjem prašiču kot učenci osnovnih šol, saj so na znatno število vprašanj odgovorili značilno bolje kot osnovnošolci. Poznavanje divjega prašiča pri osnovnošolcih pa je vseeno boljše kot smo pričakovali. Čeprav med spoloma večinoma ni bilo značilnih razlik, so pri nekaterih vprašanjih deklice pokazale več znanja kot dečki. Podobno je bilo tudi med urbanim in ruralnim okoljem, kjer se je le pri nekaterih vprašanjih izkazalo, da anketiranci živeči v urbanem okolju poznajo divjega prašiča malce bolje kot tisti živeči v ruralnem okolju.
- Na odnos do živali in divjih prašičev sta značilno vplivala šola in spol. Medtem ko srednješolci in dečki nimajo posebnega odnosa do živali, imajo osnovnošolci in deklice živali radi. Več osnovnošolcev divjega prašiča ne mara in se ga boji. Divjega prašiča se boji več deklic kot dečkov. Na odnos do divjega prašiča je značilno vplivalo tudi okolje. Divjega prašiča imajo bolj radi anketiranci iz ruralnega okolja. Velika večina anketirancev, ne glede na razredno stopnjo, spol ali okolje bivanja pravi, da do divjega prašiča nimajo posebnega odnosa. Na izoblikovanje takšnega odnosa do divjega prašiča pa naj bi vplivala predvsem okolica.
- V izraženih stališčih do divjega prašiča glede na šolo, okolje in spol v večini primerov ni bilo značilnih razlik. Se pa osnovnošolci značilno bolj strinjajo s trditvijo, da je divji prašič človeku nevaren in da se njihovo število povečuje, medtem ko se srednješolci bolj zavedajo pomembnosti vloge divjega prašiča s stališča ohranjanja biološke pestrosti. Pomena blatne kopeli za divjega prašiča se značilno bolj zavedajo anketiranci iz ruralnega okolja, ki se v večji meri ne strinjajo s trditvijo, da je odstrel divjih prašičev učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru. Podobno so se do te trditve opredelile tudi deklice, ki se značilno manj strinjajo s trditvijo, da je primarni namen krmišč za divje prašiče, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin.

6 POVZETEK

Divji prašič je ena najuspešnejših vrst prostoživečih živali prilagojena na življenje z ljudmi in spada med sesalce z enim največjih arealov razširjenosti. Poseljuje 55 % ozemlja Slovenije, njegov potencialni habitat pa obsega 67 % ozemlja države. Njegova že tako velika številčnost se iz leta v leto še povečuje. Zaradi ritja po različnih površinah in s prehranjevanjem s kmetijskimi kulturami povzroča v kmetijstvu, v primerjavi z drugimi prostoživečimi živalmi, največ škode. Po drugi strani ima divji prašič nenadomestljivo vlogo v ekosistemu. Prav zaradi te gospodarsko-ekonomske in ekosistemske vloge divjega prašiča je zgodnje poznavanje te vrste živali izjemnega pomena.

Namen diplomskega dela je bil proučiti poznavanje in odnos do evropskega divjega prašiča pri učencih 6. razreda osnovnih in dijakih 1. letnika srednjih šol živečih v različnih geografskih okoljih (urbano/ruralno). Za pridobitev objektivnih podatkov smo sestavili anonimni anketni vprašalnik zaprtega tipa, ki je bil razdeljen na 5 tematskih sklopov; osnovni podatki o anketirancih (spol, okolje), kje so anketiranci pridobili znanje o divjem prašiču, kako dobro učenci poznajo divjega prašiča, odnos anketiranca do te vrste parkljarjev in merjenje stališč anketirancev z uporabo 5 stopenjske Likertove lestvice. Anketiranje smo izvedli v Novomeški, Kočevsko-Belokranjski, Primorski in Ljubljanski regiji. Anketni vprašalnik smo junija 2015 poslali na dve osnovni šoli, decembra 2015 in januarja 2016 pa še na dve osnovni in pet srednjih šol. Vprašalnik je skupno izpolnilo 481 anketirancev, od tega 261 (54 %) šestošolcev in 220 (46 %) dijakov prvega letnika.

Rezultati raziskave so pokazali, da na znanje o divjem prašiču značilno vpliva predvsem šola ($P < 0,05$), saj so na znatno število vprašanj srednješolci podali značilno več pravih odgovorov kot osnovnošolci, okolje in spol pa le v manjšem obsegu. Pri splošnih vprašanjih o divjem prašiču so se srednješolci značilno bolje odrezali le pri vizualnem prepoznavanju živalske vrste, medtem ko so pri telesnih značilnostih divjega prašiča na večino vprašanj podali značilno več pravih odgovorov kot osnovnošolci. Pri odgovorih na vprašanja o življenju divjega prašiča so se srednješolci bolj odrezali le pri poznavanju povprečna življenjske dobe divjega prašiča ($P = 0,0892$), pri vprašanjih o razmnoževanju pa je značilno več srednješolcev pravilno odgovorilo, da spol divjega prašiča lahko ločimo po velikosti čekanov in da se parjenje pri divjem prašiču imenuje bukanje, značilno več

osnovnošolcev pa, da paritveno obdobje svinje poteka med novembrom, decembrom in januarjem. Pri vprašanjih s prehrane divjega prašiča je značilno več srednješolcev pravilno odgovorilo, da je divji prašič vsejed (omnivor). Pri sklopu vprašanj o lastnostih divjega prašiča je značilno več srednješolcev pravilno odgovorilo le, da divji prašič praviloma ni agresivna žival, medtem ko so se pri vprašanju, ali divji prašič po vonju ločuje nevarne ljudi od nenevarnih, kar otežuje lov nanj, značilno bolje odrezali osnovnošolci. Med urbanim in ruralnim okoljem se je pokazal le trend značilnih razlik, pa še to le pri treh odgovorih. Tako je več anketirancev iz urbanega okolja vedelo, da je na našem ozemlju človeku najbolj nevarna žival divji prašič ($P = 0,0888$), da imajo prašiči na posamezni nogi po štiri prste ($P = 0,0970$) in da paritveno obdobje svinje poteka med novembrom in januarjem ($P = 0,0545$). Značilen vpliv spola smo ugotovili le pri odgovorih na dve vprašanji. Značilno več deklic je vedelo, da se parjenje pri divjem prašiču imenuje bukanje in da divji prašič po vonju ločuje nevarne ljudi od nenevarnih, kar otežuje lov nanj.

Rezultati so pokazali, da na odnos do živali značilno vplivajo šola ($P = 0,0006$) in spol ($P = 0,0009$). Srednješolci in dečki nimajo posebnega odnosa do živali. Nasprotno je več osnovnošolcev in deklic trdilo, da imajo živali radi. Rezultati so pokazali tudi, da na odnos do divjih prašičev značilno vplivajo tako šola ($P = 0,0001$) kot okolje ($P = 0,011$) in spol ($P = 0,0004$). Več osnovnošolcev je trdilo, da divjega prašiča ne mara in se ga boji. Prav tako se divjega prašiča boji več deklic kot dečkov. Glede na okolje bivanja imajo divjega prašiča bolj radi anketiranci iz ruralnega okolja. Na vzrok odnosa anketirancev do divjega prašiča je značilno vplivala šola ($P = 0,0001$). Več osnovnošolcev je trdilo, da so na njihov odnos do divjega prašiča vplivali doživeta pozitivna in negativna izkušnja ter vzgoja. Velika večina anketirancev, ne glede na razredno stopnjo, okolje in spol je trdila, da do divjega prašiča nima posebnega odnosa. Večina vprašanih je zatrdila, da je na izoblikovanje takšnega odnosa do divjega prašiča vpliva okolica.

Pri izražanju stališč do divjega prašiča, šola, okolje in spol večinoma niso značilno vplivala na podano oceno strinjanja oziroma nestrinjanja s posamezno trditvijo. Osnovnošolci so se značilno bolj strinjali s trditvijo, da je divji prašič človeku nevaren in da se njihovo število povečuje, medtem ko so se srednješolci bolj zavedali pomembnosti vloge divjega prašiča s stališča ohranjanja biološke pestrosti. Anketiranci iz ruralnega okolja so se značilno bolj zavedali pomena blatne kopeli za divjega prašiča, anketiranci iz

ruralnega okolja, ki se v večji meri s tem niso strinjali pa, da je odstrel divjih prašičev učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru. Podobno so se do te trditve opredelile tudi deklice, ki so se značilno manj strinjale s trditvijo, da je primarni namen krmišč za divje prašiče, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin.

Glede na to da sobivamo z divjim prašičem, bi predlagali vključevanje poznavanja divjega prašiča ter njegove pozitivne in negativne vloge že v osnovni šoli, mogoče kot dodatne vsebine. Željeno bi bilo tudi, da divji prašič širši javnosti ne bi bil vedno predstavljen z negativno prispodobo, kot sta na primer problematična živalska vrsta in škodljivec, ampak tudi kot nepogrešljiva živalska vrsta s pomembnim vplivom na stanje in razvoj predvsem kopenskih, v manjši meri pa tudi vodnih ekosistemov. S tem bi lahko doprinesli, da bodo že starši, ostali družinski člani in prijatelji otrokom posredovali pravilne informacije o tej živalski vrsti na podlagi katerih bodo otroci imeli več možnosti začeti do te živalske vrste gojiti bolj pozitiven odnos in se kasneje v življenju zavedati, da je pravilno upravljanje s to vrsto izjemnega pomena.

7 VIRI

- Barrios-Garcia M. N., Ballari S. A. 2012. Impact of wild boar (*Sus scrofa*) in its introduced and native range: a review. *Biological Invasions*, 14: 2283-2300
- Bradač L. 2014. Štejejo le rezultati – zgodilo pa se je malo! *Lovec*, 7/8: 356-357
- Cahill S., Ilimona F., Gràcia J. 2003. Spacing and nocturnal activity of wild boar *Sus scrofa* in a Mediterranean metropolitan park. *Wildlife Biology*, 9, Suppl. 1: 3-13
- Cahill S., Ilimona F., Cabañeros L., Calomardo F. 2012. Characteristics of wild boar (*Sus scrofa*) habituation to urban areas in the Collserola Natural park (Barcelona) and comparison with other locations. *Animal Biodiversity and Conservation*, 35,2: 221-233
- Češarek G. 2010. Osnove gospodarjenja s prosto živečimi živalmi. Postojna, Srednja gozdarska in lesarska šola; Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije: 56 str.
- Divji prašič. 2016. Gozd in gozdarstvo.
<http://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/gozdne-zivali/divji-prasic> (01. jan. 2016)
- Fonseca C., Santos P., Monzon A., Bento P., Alves da Silva A., Alves J., Silvério A., Soares A. M. V. M., Petrucci-Fonesca E. 2004. Reproduction in the wild boar (*Sus scrofa* Linnaeus, 1758) populations of Portugal. *Galemys*, 16: 53-65
- Hafner M. 2015. Poletna dela v lovišču. *Lovec*, 5: 251-254
- Jankovič J. 2012. Miši uničile žitna polja, je blizu konec sveta? Slovenske novice. (20. jan. 2016)
<http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/misi-unicile-zitna-polja-je-blizu-konec-sveta>
- Jelenko I., Kopušar N., Poličnik H., Jerina K., Stergar M., Jurc M., Meterc G., Cajnar M., Pokorny B. 2011. Divji prašiči in škode v agrarni krajini: primer reševanja problematike v Sloveniji. V: 2. Slovensko-hrvaški posvet o upravljanju z divjadjo:

- divji prašič, Velenje, 17-18 sept. 2010. Poličnik H., Pokorny B. (ur.). Velenje, ERICo: 48-57
- Jelenko I., Poličnik H., Flajšman K., Marolt J., Pokorny B. 2012. Raziskave srnjadi in divjega prašiča v letu 2012. Velenje, ERICo, Inštitut za ekološke raziskave d.o.o.: 87 str.
- Jerina K. 2006. Vplivi okoljskih dejavnikov na prostorsko razporeditev divjega prašiča (*Sus scrofa* L.) v Sloveniji. Zbornik gozdarstva in lesarstva, 81: 3-20
- Ježek M., Štipek K., Kušta T., Červený J., Vicha J. 2011. Reproductive and morphometric characteristics of wild boar (*Sus scrofa*) in the Czech Republic. Journal of forest science, 57, 7: 285-292
- Jonozovič M., Marenče M., Černe R. 2011. Upravljanje z divjim prašičem v Sloveniji v obdobju 1996-2009: načrtovanje in izvedba. V: 2. Slovensko-hrvaški posvet o upravljanju z divjadjo: divji prašič, Velenje, 17-18 sept. 2010. Poličnik H., Pokorny B. (ur.). Velenje, ERICo: 58-66
- Kač K., Mlakar A. 2006. Odnos mladih do živali. Raziskovalna naloga. Gimnazija Celje – Center: 74 str.
<http://www.ce.sik.si/raziskovalne/4200607475.pdf> (19. avg. 2016)
- Keuling O. 2011. Considerations on wild boar management based on recent wildlife biology data. V: 2. Slovensko-hrvaški posvet o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Velenje, 17-18 sept. 2010. Poličnik H., Pokorny B. (ur.). Velenje, ERICo: 87-88
- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. 2011. Divji prašič resno ogroža kmetijsko proizvodnjo.
<http://www.kgzs.si/GV/Aktualno/V-srediscu/Novica/smid/823/ArticleID/1233.aspx>
(03. jan. 2016)
- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. 2012. Divji prašič povzroča velike težave.
<http://www.kgzs.si/GV/Aktualno/V-srediscu/Novica/smid/402/ArticleID/1775.aspx>
(03. jan. 2016)

- Kolar M., Krnel D., Velkavrh A. 2011. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Učni načrt. Ljubljana, Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo: 31 str.
- Košmelj K. 2001. Osnove logistične regresije (1. del). Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Kmetijstvo, 77, 2: 227-238
- Krže B. 1982. Divji prašič. Biologija in gospodarjenje. Ljubljana, Lovska zveza Slovenije: 183 str.
- Krže B. 1983. Divji prašič. V: Divjad. Černač J., Ingolič B., Perat J., Vilfan J. (ur.). Ljubljana, Mladinska knjiga: 58-63.
- Krže B. 2013. Novosti iz življenja divjih prašičev. Lovec, 9: 439-440
- Krže B. 2014. Kako omejiti poškodbe od divjih prašičev. Lovec, 7/8: 367-371
- Kryštufek B. 1991. Sesalci Slovenije. Prirodoslovni muzej Slovenije. Ljubljana. Prirodoslovni muzej Slovenije: 233-234
- Lovska zveza Slovenije. 2015. Divji prašič.
http://www.lovska-zveza.si/lzs/prostozivece_zivali/sesalci/divji_prasic (4. dec. 2015)
- Marenče M. 2009. Zakaj vse več škod zaradi divjih prašičev? Zavod za gozdove Slovenije.
http://www.zgs.si/slo/aktualno/sporocila_za_javnost/news_article/375/index.html
(03. jan. 2016)
- Massei G., Kindberg J., Licoppe A., Gačić D., Šprem N., Kamler J., Baubet E., Hohmann U., Monaco A., Ozolinš J., Cellina S., Podgorski T., Foneca C., Markov N., Pokorný B., Rosell C., Nahlik A. 2015. Wild boar populations up, numbers of hunters down? A review of trends and implications for Europe. Pest Management Science, 71, 4: 492-500
- Mehle J., Leskovic B., Pičulin I. 2007. Stopinje in sledovi živali. Ljubljana, Lovska zveza Slovenije: 24 str.

- Mohorović M., Krofel M., Jonozovič M., Stergar M., Hafner M., Pokorny B., Jerina K. 2015. Prostorska in časovna razpoložljivost mrhovine prostoživečih parkljarjev kot vir hrane za medvede v Sloveniji. Akcija A.5: Dostopnost mrhovine prostoživečih parkljarjev in priprava načrta za krmljenje medvedov z mrhovino. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta. Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 34 str.
- Pokorny B., Jelenko I., Marolt J., Flajšman K., Stergar M., Jerina K. 2014. Oplojenost samic divjih prašičev v Sloveniji v letu 2012. *Lovec*, 11: 556-561
- Pokorny B., Jelenko I. 2013. Ekosistemska vloga, pomen in vplivi divjega prašiča (*Sus scrofa* L.). *Zlatorogov zbornik*, 2: 2-30
- Servanty S., Gaillard J. M., Allainé D., Brandt S., Baubet E. 2007. Litter size and fetal ratio adjustment in highly polytocous species: the wild boar. *Behavioral Ecology*, 18: 427-432
- SAS User's Guide: Statistic. 2011. Cary, SAS Institute
- Sheaton J., Stanford E. 2009. Wild Boar. Division of conservation education. North Carolina Wildlife Resources Commission.
<http://www.ncwildlife.org/Portals/0/Learning/documents/Species/wildboar.pdf>
(13. jan. 2016)
- Sila A., Koren I. 2011. Divji prašič ob zahodni državni meji: problemi populacije in upravljanja z njo. V: 2. Slovensko-hrvaški posvet o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Velenje, 17-18 sept. 2010. Poličnik H., Pokorny B. (ur.). Velenje, ERICo: 72-75
- Skvarč M., Aleksij Glažar S., Marhl M., Skribe Dimec D., Zupan A., Cvahte M., Gričnik K., Volčini D., Sabolič G., Šorgo A., Vilhar B., Zupančič G., Berdnik Gilčvert D., Vičar M. 2011. Program osnovna šola. Naravoslovje. Učni načrt. Ljubljana, Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo: 37
- Slavica A., Konjević D., Janicki Z., Sindičić M., Severin K., Deždek D., Pintur K., Mejdandžić D., Cvetnić Ž. 2011. Divlja svinja (*Sus scrofa*) kao rezervoar opasnih

zaraznih boleti. V: 2. Slovensko-hrvaški posvet o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Velenje, 17-18 sept. 2010. Poličnik H., Pokorny B. (ur.). Velenje, ERICo: 25-34

Spitz F., Valet G., Brisbin I. L. 1998. Variation in body mass of wild boars from southern France. *Journal of Mammalogy*, 79, 1: 251-259

Stergar M., Jonožovič M., Jerina K. 2009. Območja razširjenosti in relativne gostote avtohtonih vrst parkljarjev v Sloveniji. *Gozdarski vestnik*, 67, 9: 367-380

Stergar M., Jelenko I., Pokorny B., Jerina K. 2011. Vpliv okoljskih dejavnikov in individualnih značilnosti na telesno maso divjih prašičev (*Sus scrofa L.*) v Sloveniji. V: 2. Slovensko-hrvaški posvet o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Velenje, 17-18 sept. 2010. Poličnik H., Pokorny B. (ur.). Velenje, ERICo: 1-10

Stergar M., 2014. Divji prašič – vrsta mnogih obrazov. Trdoživ: Bilten slovenskih terenskih biologov in ljubiteljev narave, 3, 2: 4-5

Swindle M. M. 2010. Catheterization series. Swine as models in dental and oral surgical research. Sinclair Bio Resources LLC: 4 str.
http://www.sinclairbioresources.com/Downloads/TechnicalBulletins/Swine_Models_in_Dental_Research.pdf (13. okt. 2015)

Škerbot I., Jesenko T. 2011. Talni škodljivci v pridelavi poljščin. Ljubljana, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije: 30 str.
http://www.kgzs.si/Portals/0/Dokumenti/kmetijstvo/TALNI_SKODLJIVCI_V_PRIDELAVI_POLJSCIN_november-za%20splet.pdf (27. jan. 2016)

Ucman R. 2013. Obkoljeni z divjimi svinjami. Zarja, Produkcija Media24.
<http://revijazarja.si/clanek/zgodbe/55ed5517a3c39/obkoljeni-z-divjimi-svinjami> (20. jan 2016)

Upravljanje z divjadjo. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Republika Slovenija.

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/lovstvo/upravljanje_z_divjadjo/

(02. jan. 2016)

Veternik D., Mehle J. 2011. Ritje divjih prašičev na visokogorskih pašnikih in nižinskih travnikih. V: 2. Slovensko-hrvaški posvet o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Velenje, 17-18 sept. 2010. Poličnik H., Pokorny B. (ur.). Velenje, ERICo: 77-85

Zakon o divjadi in lovstvu, Ur. l. RS 2004 št. 16-630/04

Zemljevid Slovenije. 2016. Cajtnig.

<http://www.mojcajtnig.com/turizem/zemljevid-slovenije/> (28. jul. 2016)

ZGS. 2013a. Letni načrt za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za leto 2013.

Novo mesto, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Novo Mesto: 64 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Novo_mesko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013b. Letni načrt za II. Gorenjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2013.

Kranj, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Kranj: 138 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Gorenjsko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013c. Letni načrt za III. Kočevsko - Belokranjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2013. Kočevje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Kočevje: 48 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Kocevsko_Belokranjsko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013d. Letni načrt za IV. Notranjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2013.

Postojna, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Postojna: 68 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Notranjsko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013e. Letni načrt za V. Primorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2013.

Sežana, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Sežana: 58 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Primorsko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013f. Letni načrt za VI. Pohorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2013.

Slovenj Gradec, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Slovenj Gradec: 66 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Pohorsko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013g. Letni načrt za VII. Posavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2013.

Brežice, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Brežice: 83 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Posavsko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013h. Letni načrt za VIII. Savinjsko - Kozjansko lovsko upravljavsko območje za leto 2013. Celje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Celje: 89 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Savinjsko_Kozjansko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013i. Letni načrt za X. Slovensko Goriško lovsko upravljavsko območje za leto 2013. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Maribor: 50 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Slovensko_gorisko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013j. Letni načrt za XI. Triglavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2013.

Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Tolmin: 58 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Triglavsko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013k. Letni načrt za XII. Zahodno visoko kraško lovsko upravljavsko območje za leto 2013. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Tolmin: 73 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Zahodno_visoko_krasko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013l. Letni načrt za XIV. Kamniško - Savinjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2013. Nazarje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Nazarje: 59 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Kamnisko-Savinjsko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2013m. Letni načrt za XV. Ptujsko - Ormoško lovsko upravljavsko območje za leto 2013. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Maribor: 56 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Ptujsko-Ormosko_LUO_2013.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014a. Letni lovsko upravljavski načrt za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Novo mesto, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Novo mesto: 64 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Novomesko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014b. Letni lovsko upravljavski načrt za II. Gorenjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Kranj, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Kranj: 123 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Gorenjsko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014c. Letni lovsko upravljavski načrt za III. Kočevsko - Belokranjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Kočevje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Kočevje: 69 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Kocevsko_Belokranjsko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014d. Letni lovsko upravljavski načrt za IV. Notranjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Postojna, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Postojna: 60 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Notranjsko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014e. Letni lovsko upravljavski načrt za V. Primorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Sežana, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Sežana: 65 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Primorsko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014f. Letni lovsko upravljavski načrt za VI. Pohorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Slovenj Gradec, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Slovenj Gradec: 64 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Pohorsko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014g. Letni lovsko upravljavski načrt za VII. Posavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Brežice, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Brežice: 75 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Posavsko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014h. Letni lovsko upravljavski načrt za VIII. Pomursko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Murska Sobota, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Murska Sobota: 51 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Pomursko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014i. Letni lovsko upravljavski načrt za IX. Savinjsko - Kozjansko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Celje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Celje: 82 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Savinjsko_Kozjansko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2014j. Letni lovsko upravljavski načrt za X. Slovensko goriško lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Maribor: 44 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Slovensko_gorisko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)

- ZGS. 2014k. Letni lovsko upravljavski načrt za XI. Triglavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Tolmin: 58 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Triglavsko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)
- ZGS. 2014l. Letni lovsko upravljavski načrt za XII. Zahodno visoko kraško lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Tolmin: 63 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Zahodno_visoko_krasko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)
- ZGS. 2014m. Letni lovsko upravljavski načrt za XIII. Zasavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Ljubljana: 53 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Zasavsko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)
- ZGS. 2014n. Letni lovsko upravljavski načrt za XIV. Kamniško - Savinjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Nazarje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Nazarje: 60 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Kamniško-Savinjsko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)
- ZGS. 2014o. Letni lovsko upravljavski načrt za XV. Ptujsko - Ormoško lovsko upravljavsko območje za leto 2014. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Maribor: 55 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Ptujsko-Ormosko_LUO_2014.pdf (05. jan. 2016)
- ZGS. 2015a. Letni lovsko upravljavski načrt za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Novo mesto, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Novo mesto: 67 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Novomesko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015b. Letni lovsko upravljavski načrt za II. Gorenjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Kranj, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Kranj: 128 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Gorenjsko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015c. Letni lovsko upravljavski načrt za III. Kočevsko - Belokranjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Kočevje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Kočevje: 69 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Kocevsko_Belokranjsko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015d. Letni lovsko upravljavski načrt za IV. Notranjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Postojna, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Postojna: 75 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Notranjsko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015e. Letni lovsko upravljavski načrt za V. Primorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Sežana, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Sežana: 67 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Primorsko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015f. Letni lovsko upravljavski načrt za VI. Pohorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Slovenj Gradec, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Slovenj Gradec: 68 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Pohorsko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015g. Letni lovsko upravljavski načrt za VII. Posavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Brežice, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Brežice: 75 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Posavs_ko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015h. Letni lovsko upravljavski načrt za IX. Savinjsko - Kozjansko lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Celje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Celje: 86 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Savinjsko_Kozjansko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015i. Letni lovsko upravljavski načrt za X. Slovensko goriško lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Maribor: 45 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Slovensko_gorisko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015j. Letni lovsko upravljavski načrt za XI. Triglavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Tolmin: 67 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Triglavsko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015k. Letni lovsko upravljavski načrt za XII. Zahodno visoko kraško lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Tolmin: 71 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Zahodno_visoko_krasko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

ZGS. 2015l. Letni lovsko upravljavski načrt za XIV. Kamniško - Savinjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Nazarje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Nazarje: 61 str.

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Kamniško_Savinjsko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)

- ZGS. 2015m. Letni lovsko upravljavski načrt za XV. Ptujsko - Ormoško lovsko upravljavsko območje za leto 2015. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Maribor: 56 str.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Lovstvo/Ptujsko_Ormosko_LUO_2015.pdf (05. jan. 2016)
- ZGS. 2016a. Letni lovsko upravljavski načrt za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Novo mesto, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Novo mesto: 66 str.
http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_NovomeskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)
- ZGS. 2016b. Letni lovsko upravljavski načrt za II. Gorenjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Kranj, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Kranj: 132 str.
http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_GorenjskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)
- ZGS. 2016c. Letni lovsko upravljavski načrt za III. Kočevsko - Belokranjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Kočevje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Kočevje: 68 str.
http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_Kocevsko-BelokranjskoLUO_2016.pdf (26.maj 2016)
- ZGS. 2016d. Letni lovsko upravljavski načrt za IV. Notranjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Postojna, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Postojna: 70 str.
http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_NotranjskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)
- ZGS. 2016e. Letni lovsko upravljavski načrt za V. Primorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Sežana, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Sežana: 70 str.
http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_PrimorskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016f. Letni lovsko upravljavski načrt za VI. Pohorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Slovenj Gradec, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Slovenj Gradec: 71 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_PohorskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016g. Letni lovsko upravljavski načrt za VII. Posavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Brežice, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Brežice: 72 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_PosavskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016h. Letni lovsko upravljavski načrt za VIII. Pomursko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Murska Sobota, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Murska Sobota: 56 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_PomurskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016i. Letni lovsko upravljavski načrt za IX. Savinjsko - Kozjansko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Celje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Celje: 88 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_Savinjsko-KozjanskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016j. Letni lovsko upravljavski načrt za X. Slovensko goriško lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Maribor: 48 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_Slovensko_goriskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016k. Letni lovsko upravljavski načrt za XI. Triglavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Tolmin: 68 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_TriglavskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016l. Letni lovsko upravljavski načrt za XII. Zahodno visoko kraško lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Tolmin: 77 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_Zahodno_visoko_kraskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016m. Letni lovsko upravljavski načrt za XIII. Zasavsko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Ljubljana: 52 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_ZasavskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016n. Letni lovsko upravljavski načrt za XIV. Kamniško - Savinjsko lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Nazarje, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Nazarje: 60 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_Kamnisko-SavinjskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZGS. 2016o. Letni lovsko upravljavski načrt za XV. Ptujsko - Ormoško lovsko upravljavsko območje za leto 2016. Maribor, Zavod za gozdove Slovenije, območna enota Maribor: 59 str.

http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/lovstvo/LUN_2016/LN_Ptujsko-OrmoskoLUO_2016.pdf (26. maj 2016)

ZAHVALA

Za vso strokovno pomoč, nasvete, usmeritve in podroben pregled pri izdelavi diplomskega dela se najlepše zahvaljujem mentorici, doc. dr. Dušanki Jordan.

Prav tako se za strokovno pomoč, nasvete, usmeritve in pregled pri izdelavi diplomskega dela iskreno zahvaljujem somentorici, mag. Andrei Premik Banič.

Iskreno se zahvaljujem tudi recenzentki, doc. dr. Vidi Rezar in predsedniku komisije, prof. dr. Andreju Lavrenčič za hiter in dosleden pregled diplomskega dela.

Posebna zahvala gre tudi najboljši študentski referentki Sabini Knehtl, ki se je zame zavzela kot za lastno hči, bila vedno pripravljena pomagati in svetovati ter imela vedno pripravljene prijazne besede.

Prav tako se zahvaljujem Jerneji Bogataj iz INDOK-a za hiter pregled diplomskega dela, nasvete in genialno rešitev pri navedbi določenih virov.

Najlepša hvala tudi učencem osnovnih šol osnovnih šol Trebnje, Dr. Pavla Lunačka v Šentrupertu, Dr. Franceta Prešerna v Ribnici pri Kočevju, Milana Jarca v Črnomlju in dijakom na gimnazijah Jožeta Plečnika v Ljubljani, Gian Rinaldo Carli v Kopru, Kočevje, Novo Mesto ter na srednji šoli Črnomelj, da so si vzeli čas in sodelovali v raziskavi. Najlepša hvala tudi vsem profesorjem iz omenjenih šol, ki so bili pripravljeni sodelovati in omogočili anketiranje učencev in dijakov.

Posebna zahvala gre tudi dragemu bratu Andreju ter staršema, ki so mi pomagali pri celotni logistiki in financiranju v zvezi z anketami.

Globoko iz srca pa se zahvaljujem tudi Martinu za vso ljubezen, potrpežljivost, motivacijske trenutke ter finančno podporo. In ker si verjel vame.

Patricku pa posvečam še naslednji stavek: *"Dreams are everything – technique can be learned."* (Tinguely)

PRILOGE

Priloga A:

Anketni vprašalnik

Ne pišite imen. Od vas želimo dobiti splošne informacije.

Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.

Ne pišite imen. Od vas želimo dobiti splošne informacije.
Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.

1. Obkroži spol	A	Moški
	B	Ženski
2. Ali je kraj oz. pokrajina v kateri živite območje divjega prašiča?	A	DA
	B	NE
3. Okolje v katerem živite	A	Kmetija
	B	Stanovanjska hiša
	C	Blok
4. Kje ste dobili informacije o divjem prašiču	A	Literatura
	B	Šola
	C	Internet
	D	Doma
5. Ali ste že videli divjega prašiča?	A	DA
	B	NE
6. Kje ste videli divjega prašiča?	A	V živalskem vrtu
	B	V gozdu
	C	V mestu
	D	Na sliki oz televiziji

Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.

7. Katera je po tvojem mnenju človeku najbolj nevarna žival v Sloveniji?

A

B

C

D

8. Katera slika predstavlja divjega prašiča?

A

B

C

D

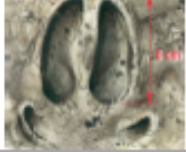

9. V kateri sistematski razred je klasificiran divji prašič?

- A Insecta (žuželke)
- B Mammalia (seslaci)
- C Aves (ptiči)
- D Reptilia (plazilci)

10. S čim je poraslo telo divjega prašiča ?

- A z dlako
- B z luskami
- C s perjem
- D s ščetinami

11. Koliko zob ima divji prašič?	A	11
	B	22
	C	33
	D	44
12. Kako se imenujejo veliki podočniki, ki so izvihani navzven?	A	Čekani
	B	Predmeljaki
	C	Meljaki
	D	Sekalci
13. Koliko prstov na posamezni nogi ima divji prašič?	A	2
	B	4
	C	6
	D	8
14. Katere od prikazanih stopinj pripadajo divjemu prašiču?	A	
	B	
	C	
	D	
15. Povprečna telesna masa divjega prašiča je	A	25-30 kg
	B	70-250 kg
	C	40-55 kg
	D	120-400 kg
16. Povprečna življenjska doba divjega prašiča je	A	0-8 let
	B	8-10 let
	C	10-18 let
	D	18-26 let
17. Odrasel merjasec živi	A	v skupinah oz. tropih.
	B	v paru.
	C	kot samotar.
	D	z dvema samicama oz. divjima svinjama.
18. Divje svinje in mlade živali živijo	A	v skupinah oz. tropih.
	B	v parih.
	C	kot samotarji.
	D	z dvema samcema oz. merjascema.

19. Kako lahko ločimo spol divjega prašiča?	A	Po velikosti ušes
	B	Po velikosti čekanov
	C	Po dolžini repa
	D	Po dolžini rilca
20. Koliko seskov ima divja svinja?	A	3 pare oz. 6 seskov
	B	4 pare oz. 8 seskov
	C	5 parov oz. 10 seskov
	D	6 parov oz. 12 seskov
21. Kako se imenuje parjenje pri divjem prašiču?	A	Dvorjenje
	B	Spolni odnos
	C	Ljubljenje
	D	Bukanje
22. V katerih mesecih poteka paritveno obdobje divje svinje?	A	Februar, Marec, April
	B	Maj, Junij, Julij
	C	August, September, Oktober
	D	November, December, Januar
23. Koliko časa traja brejost divjih svinj?	A	Približno 3 mesece
	B	Približno 4 mesece
	C	Približno 5 mesecev
	D	Približno 6 mesecev
24. Koliko mladičev skoti divja svinja?	A	1-4
	B	4-10
	C	10-12
	D	12-14
25. Divji prašič je	A	rastlinojed (herbivor).
	B	mesojed (karnivor).
	C	vsejed (omnivor).
	D	vegan.
26. Divji prašič po vonju ločuje nevarne ljudi od nenevarnih, kar otežuje lov nanj.	A	DA
	B	NE
27. Najbolj priljubljena hrana sta krompir in koruza.	A	DA
	B	NE
28. Najbolj nevaren divjemu prašiču je	A	medved.
	B	človek.
	C	volk.
	D	ris.
29. Divji prašič je aktiven samo ponoči.	A	DA
	B	NE
30. Divji prašič je agresivna žival.	A	DA
	B	NE
31. Obstreljen merjasec je nevaren človeku.	A	DA
	B	NE

Obkroži črko pred ustreznim odgovorom.		
32. Divji prašič živi	A	v listnatih in mešanih gozdovih do gozdne meje.
	B	v iglastih gozdu.
	C	v stepi.
	D	v puščavi.
33. Koliko divjih prašičev živi v Sloveniji?	A	8500
	B	9500
	C	10500
	D	11500
34. Kakšen je tvoj odnos do živali?	A	Imam jih rad/a.
	B	Bojim se jih.
	C	Ne maram jih.
	D	Do živali nimam posebnega odnosa.
35. Kakšen je tvoj odnos do divjih prašičev?	A	Imam jih rad/a.
	B	Bojim se jih.
	C	Ne maram jih.
	D	Do divjih prašičev nimam posebnega odnosa.
36. Zakaj meniš, da je tvoj odnos do divjih prašičev ravno takšen?	A	Tako so me vzgojili.
	B	Imel/a sem negativno izkušnjo
	C	Imel/a sem pozitivno izkušnjo
	D	Na izoblikovanje mojega odnosa do divjih prašičev je vplivala okolica v kateri živim.

Prosim, pri vsaki trditvi označite **en odgovor**, za katerega mislite, da najbolj velja oz. se s trditvijo popolnoma strinjate ali ne.

	Popolnoma se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se ne strinjam niti se strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
37. Divji prašič je v Sloveniji ogrožena živalska vrsta.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Divji prašič je v Sloveniji zaščitena živalska vrsta.	☐	☐	☐	☐	☐
39. Divji prašič si tu in tam privošči kopel v blatu, se s tem osveži in znebi zajedalcev.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Pozimi se divji prašiči zadržujejo bolj v osrčju gozdov, spomladi in poleti pa se ponavadi pomaknejo v bližino kmetijskih površin.	☐	☐	☐	☐	☐
41. Bivalni prostor divjega prašiča je odvisen od prehranskih razmer in varnostnega kritja.	☐	☐	☐	☐	☐
42. Divji prašič ni zaželen v kmetijskem prostoru, ker je povzročitelj velikih škod na travinju in poljščinah.	☐	☐	☐	☐	☐
43. Primarni namen krmišč za divje prašičev je, da jih zadržimo v gozdu, daleč od kmetijskih površin.	☐	☐	☐	☐	☐
44. Odstrel divjih prašičev je učinkovita metoda za preprečevanje škode v kmetijskem prostoru.	☐	☐	☐	☐	☐
45. Divji prašič je pomemben pri ohranjanju biološke pestrosti.	☐	☐	☐	☐	☐
46. Število divjih prašičev z vsakim letom narašča.	☐	☐	☐	☐	☐
47. Divji prašič je praviloma človeku nevarna žival.	☐	☐	☐	☐	☐
48. Divji prašič ima človeka za nevarnega nasprotnika, zato se hitro umakne.	☐	☐	☐	☐	☐
49. Sobivanje z divjim prašičem je možno.	☐	☐	☐	☐	☐